

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cōfessionale dñi Antonini archiepiscopi Florentini

Antonin <Florenz, Erzbischof, Heiliger>

Argentine, Mccccxc.

Incipit liber tercius presentis tractatus de restitutionibus

[urn:nbn:de:bsz:31-310062](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310062)

De restitutōe Liber tercius

vt in pontificali. Petr^o d̄ cha
rantasia dicit q̄ in impositōe
manuum imp̄mat̄ caracter.
Primū tū verius ē r̄ omniū
fm Tho. s. in porrectōe cali
cis p̄parati. Itē inungit̄ ma
nus sacerdotis cū ordiat̄ ab
ep̄o dicente. Cōsecrare r̄ sc̄i
ficare r̄c. Itē aptat̄ sibi stolā
sup humeros dicens. Accipi
te iugum dñi r̄c. Item vestit̄
eū cū casula. i. planeta dicens.
Stola innocētie r̄c. Nota
ergo q̄ si primū fuerit omis
sum. i. porrectio calicis p̄pari
totū debz iterari q̄si nihil sit
factū. Si vero istd̄ fuerit ob
seruatū r̄ aliqd̄ de p̄dictis ali
is fuerit omisus: nllō modo
debet iterari ordinatio. s̄z qd̄
omisus est debz suppleri ab
ep̄iscopo in alia ordinatōe. r̄
interim non celebret.

Forma sacram̄ti m̄rimoniū

Q̄n est determinata.

n Est autē forma illa
exp̄ssio consensus p̄
p̄ba vnus in alterz d̄iuguz.
vt accipio te i vrozē. vl̄ acci
pio te in viz. vl̄ cū interrogat̄.
si vult talē in vrozē vl̄ viruz
r̄ r̄ndz q̄ sic. vl̄ si loq̄ nō p̄t p̄
sc̄pturā vl̄ alia signa exp̄mē
tia p̄sensum.

Finit terciā pars libri se

cundi. et p̄sequēstot^o tracta
tus sine summula de p̄fessōr
re: cū interrogatōnibz f̄c̄dis
Reuerēdissimi fratris Antho
nini Florentie archiepi.

Incipit liber

tercius p̄sentis tractat^o de re
stitutōibus. Et p̄mo de resti
tutōibus in genere i q̄ ponū
tur viginti manus rap̄eritū.
quaz̄ qlibet habet q̄nc̄s digi
tos se u modos. r̄ sic sūt centū
modi in quibz sit restitutio l̄
erogatio. vt patet in sc̄da p̄e
sūme. ti. ij.

Ep̄ prima

d manu feneratoria
p̄t̄ intelligi illud
quod habet Apoc. xvij. Ci
di mulierē sedentē sup bestia
coccinea. i. dyabolū habentē
in manu eius poculū aureū.
Nec mulier est cupiditas. q̄
in manu. id ē in ope vsure ha
bet diuitias quas sitit. s̄z nō
extinguitur eius sitis. sed so
lum delectatur in videndo.
Nec autē habet quinqz mo
dos sicut manus habz quin
qz digitos. Et primus est

in pignoribus. qñ scz qñ pro
 mutuo alteri facto recipit pi
 gnus ab eo rei mobilis vt ve
 stimentū: seu lucrū equi: seu
 hmōi. aut immobilis: vt pos
 sessionē ex qua capit fructus
 siue lucrus non cōputans in
 sortem. quod vsura est. nisi ī
 casu cum genera focero quo
 usqz habeat ab eo dotes su
 stinēs onera matrimonij ac
 cipit possessionē ab eo in pi
 gnus. extra de vsur. c. salu
 briter. Et de hoc diffuse i. ij.
 parte sūme. ti. i. c. vi. **Se**
cū dū digit⁹ seu mod⁹ est in
 depositōibus. cū. s. qñ depo
 nit pecuniā apd mercatorē l
 cāpsorem vt vtraq; saluo ta
 mē capitali suo. z cū intētiōe
 pncipaliter aliquid picipē/
 di vltra sortem nulla tñ facta
 pactōe sup hoc: etiā vsura ē.
 xiiij. q. iij. si feneraueris. z de
 B in. ij. pre sū. ti. i. **Tercius**
mod⁹ in emprōibz z venditō
 nibz. cū. s. vēdit mercēs vltra
 iustū pciū: rōe dilatiōis tps
 in soluendo pciū. et hoc nisi
 rem illā intendebat seruare ī
 futurū qñ tantū qntū vēdit
 vl plus sperabat valituraz.
Similiter qñ emit rē minus
 iusto pciō. eo q; anticipat rē/
 pus solutōis pciū anteqz reci

piat mercem. vtputa tpe ver
 ris triticū recolligendū. Et
 hoc nisi dubium esset vtruz
 pl⁹ minus ve sit res illa vali
 cura. de hoc extra de vsuris.
 c. in ciuitate. et. c. nauiganti.
Et de hoc diffuse i. ij. pte sū
 me. ti. i. c. viij. **Quartus** in
 campsonibus z fictis asse
 curatōibus. vt in cambijs q
 dicuntur p venetias. z cābūf
 que sunt in romana curia p
 bullis. que sunt veremutua
 cum vsura. z cū ipemet sit fa
 rtdator simulat⁹ et ver⁹ mu
 tuator est. ar. xiiij. q. iij. c. ple
 riqz. Et de hoc in. ij. pte sū
 me. ti. i. c. vij. **Quit⁹** ī mu
 tuis cū expōis lucrī pactōni
 bus siue ī pecunia siue ī opi
 bus siue in alijs que pciō pos
 sunt estimari. ar. xiiij. q. iij. c.
 putant. et de hoc in. ij. pte sū
 me. ti. i. c. vij. **Danus** rap
 toria est que manifeste rapit
 aliena. De manu violenta. i.
 raptoria eripit pauperē. s. de
 us. Thobie. xv. Et habz qñ
 qz digitos seu modos **Pr**
imus consistit in vsurpat⁹ do
 minijs ciuitatum: castroruz.
 et villarū. ex quibz omne em
 limentū quod inde picipit ra
 pina est. **Secū**dus ē in ta
 lijs iustis. qñ. s. dñs ciuitat⁹

De restitutōe Liber tercius

ipponit collectas vltra debi-
tū consuetudis vltra statuti. fuit
tia indebita oparioꝝ erigit
z nō soluit eis de labore. vltra si
ciuitas ē libera qū nō p rata
imponūt ciuibꝝ. sꝫ nimis ali-
q̄s ḡuant. Tercius est in
pedagijs et gabellis illicitis.
qū. s. imponūt dñi terraz vel
ciues noua pedagia sine licē-
tia p̄ncipis. vltra etiā si antiq̄ra
vel noua cū licētia nō suant
vias suas cū tamē possent.

Quartus in latrocinijs ter-
restribꝝ vltra maritimis vltra pira-
tis. q̄ discurrūt p mare p̄dan-
do. ex naufragio etiā in mare
p̄iecta sibi accipe ad rapinas
p̄inet. Uel etiā de rep̄salijs
illicitis. de quibꝝ in t̄cia pre-
ti. iij. c. iij. et. iij. Quintus i
p̄sonis capiēdis z v̄dendis
que libere sunt seu christiāe.
nam et si pagani vltra saraceni
capti in bello iusto efficiāt s̄-
ui capiētiū. vnde z v̄di pos-
sunt vt serui: z emi. n̄ tñ chri-
stiani. debēt ergo ista restitui
si possunt. vt dicit Aug. viij.
q. vi. c. si res. De his habes i
secūda pre sūme. ti. i. Da-
nus furatoria est cū quis ac-
cipit occulte aliena nesciente
dño. Apoc. Qui furabat iaz
non furef sed magis opef ma-

nibus suis. Fur videt opari
manibꝝ alienis inq̄ntū accipit
lucrū de manibꝝ alienis. Et
hec manus habet q̄ncz digi-
tos. Prim⁹ est in inuētoꝝ
detentōe. qū. s. q̄s res alteri⁹
inuentas q̄ non habent p̄ de
relicto sibi retinz. xij. q. iij.
c. si q̄d. z de hoc habes in. ij.
pre sūme. ti. i. c. xv. Secundus
est in illicita p̄scriptōe. qū. s.
quis p̄scribit aliena mala fi-
de. sciens. s. illa esse aliena. n̄
aliq̄ iusto titulo habuisse. c.
possessor. de reg. iur. in. vi. d̄
h̄ habes in. ij. pre sū. ti. i. c. xv

Tercius est in rei pigno-
rate: modate vltra deposite vltra
su. s. qū dñs rei nō p̄sentit. et
tenet de vtilitate inde habi-
ta. z si amitteret ex culpa sua
tenet reddere. Ray. de hoc in
secūda pre sūme. ti. i. Quar-
tus in occulta rerū vltra p̄parati-
one. siue hoc fiat a filijs de
rebus parentū. siue ab vxor-
e de rebus viri ip̄o nesciente.
siue a seruis de rebus domi-
norū suozū. a dispensatoꝝ
de rebus patronozū suozū.
siue a discipulis de rebus ma-
gistroꝝ suozū. siue ab extra-
neis de rebus alioꝝ. et iaz
si hoc facerent dando inde ex-
lemosynas pauperibus. nisi

in extrema necessitate p̄stitu-
 tis. xiiij. q. iij. c. forte. de hoc
 in. ij. pte. c. i. p. totū Quin-
 tus i religiosa appropriatōe.
 qñ. s. religiosus aliqd recipit
 v̄l nesciente p̄lato suo: v̄l alre-
 ri dat p̄pinq̄: v̄l extraneo: v̄l
 cū occultat. et v̄l p̄pria retinz
 acq̄sita p̄ eum. vel data n̄ pa-
 ratus sup̄iori libere assigna-
 re. xij. q. i. c. non dicat. r̄ d̄ h̄
 habes in. iij. pte. **Quarus**
 bellatoria est vbi. s. rapiūtur
 furta et rapine et sacrilegia.
Quarus suā misit hosti. s. bel-
 lando ad om̄ia desiderabilia
Therē. i. i. Desiderabilia aut̄
 sunt blada: pecun̄te: edificia:
 vasa aurea templi: et alia or-
 nantia ip̄m templū. ad qd̄ mi-
 sit manū exercit⁹ **Abucho**
 donosoz bellans p̄tra hiero-
 solimā rapiendo: incēdendo:
 r̄ destruēdo. et hec man⁹ ha-
 bet q̄nq̄ digitos seu modos.
 videlicet. Primus est cum
 dñs vel cōmunitas aliq̄ assu-
 mit iniustū bellū. nam q̄ ad h̄
 concurrūt adinuādō: p̄sulen-
 do. coopando: de omnibz dā-
 nis illatis aduersarijs etiāz
 si nihil pueniret ad eos tenēt
 satisfacere. xiiij. q. v. c. non sa-
 ne. in fi. **Secūsus** est q̄ tene-
 tur de omnibz dānis r̄ expen-

sis quas patiunt subditi sui
 qui inuoluntarij sunt r̄ coacti.
 nam vltra expensas q̄s faci-
 unt r̄ aliqñ ab aduersarijs de-
 bellant: et capiūt ip̄i r̄ bona
 eorū. **Uari⁹** est enī belli euē-
 tus. vt. c. si culpa. extra d̄ in-
 iur. r̄ dā. da. **Terci⁹** est qz
 q̄ habz iustū bellū ea que ca-
 pit et destruit. vel h̄ facere p̄-
 mittit suis. sic cōiter faciunt
 satisfacere tenet. xiiij. q. i. ca.
 militare. bona aut̄ capta in-
 ste ab inimicis q̄ debēt cōdi-
 uidi occultādo r̄ retinēdo si-
 bi furat. xiiij. q. v. c. dicat
Quartus est cū iuste bellant
 rapit bona ecclīaz non in a-
 stellataz. aut bona clericorū
 p̄rie ptis. vel etiā viatores pe-
 grinos et alios innocentes.
 dist. lxxvi. c. singulis. **Qui-
 tus** est qñ habens iustū bel-
 lū ex sua inertia r̄ crassa negli-
 gentia nō defendit suos cuiz
 posset. et p̄cipue cū est condu-
 ctus mercede ad bellandum.
 r̄ similiter cum posset debel-
 lare inimicos. r̄ sic finem fa-
 cere guerre. vt plus lucret ex
 duratōe plū. vel qz corrupt⁹
 ab aduersarijs non fideliter
 gerit negociū tenet. extra d̄ i-
 iur. et dam. da. c. si culpa. r̄ d̄
 bis omnibz habes in. iij. pte

De restitutōe Liber tercius

ti. iij. c. de bello. Danus
dānificatoria. Dicit puerb.
xvi. Si man⁹ ad manū fue-
rit nō erit inocēs man⁹. vt qñ
vna man⁹ nō sufficit ad vnū
op⁹ alia iuuat. sic aliqñ si v-
nus n̄ sufficerz ad rapiēduz l'
furādū vl' dānificādū alii: et
tūc adhibet adiutorū alter.
z hec est man⁹ ad manū ad-
iūtra. et talis q̄uis nō sit pñ-
cipalis vel nil pueniat de ra-
pina vel dāno ad eū tū tenet.
Et qz nō est innocēs s; i cau-
sa. Et hec habz quiq; digi-
tos: qui cōtinētur i h̄ versu.
Iussio p̄siliū p̄sensus palpo
recursus. Prīm⁹ est cū quis
mandat fieri rapinā: furtuz:
vsurā vl' aliud dānuz. et ex h̄
sequit̄ effectus dāni. qđ als
non fuiss; factū. talis tenet in-
solidū etiā si nil puēit ad eū.
Sic et tutor curator et pecu-
rator et factor q̄ p pupillis l'
pro alijs faciūt p̄tract⁹ vsu-
rarios tenent. si illi p quibus
fecerūt nō satisfaciāt cuz sint
principaliores. Scđs qñ
p̄suluūt. ita qz ex illo sequitur
dānuū quod als nō fuiss; fa-
ctū. talis etiā tenet insolidū.
etiā si nil puēit ad eū. Si au-
tem fuisset factū etiā sine illo
consilio. z aliqd pl⁹ factū est:

ad illud plus tenet. Inno. et
Hosti. Tercius est p̄sen-
sus. i. cooperatiōis. nō mentis
tñ. puta qñ vnus vl' plures
faciūt aliquod furtū vl' dā-
nū sil. ita qz vn⁹ nō faceret si-
ne alio. tenet qlibet insolidū.
secus cū etiā sine illo factum
fuisse tamē cū alijs se reppit
ad dānificandū. tūc eni te-
netur solū de dāno illato per
eum q̄ etiā ē mediator sciēter
alicui⁹ Scđs fraudulenti vt
sensales tenent tales d̄ dā-
nis Quār⁹ est palpo. i. cū
qđ adulando seu laudando
aliquez de furto vel de dāno
scilic; qz sit strēnu⁹. z ex hoc
inducit eū ad faciendū malū
q̄ als nō feciss; z idē si detra-
hēdo eū ad h̄ iducit. Qui-
tus est recursus. i. cū qđ rece-
prat fures z dānificātes. et
ex h̄ sequit̄ dāna. vl' etiā rap-
tam rē cū querit: et ip̄e occul-
tat ppter qđ nō p̄t recupare.
Officialis etiā qui potest si-
ne sue p̄sone piclo obstare ne
fiat dānuū vl' rapina. vl' ma-
nifestare fures et ablata z nō
facit. tenet hoc. Tho. Alber-
tus Pe. Richar. in. iij. dist.
xv. Inno. Ray. et Guil. De
bis in. ij. pte sūme. ti. i. ca. xij.
Dan⁹ participatoria. scz

de re furata vel usuraria. et dicitur hoc potest intelligi illud Ione ij. Recedat unusquisque ab iniquitate que in manu sua est. Et hec habet quinque digitos

Primus est participatio de huiusmodi per donaciones. talis enim cui donatur cum scit debet reddere domino eius rem ablatam. donum autem datum ab usurario cum omnia bona sua sint obnoxia restitutorum: tenet etiam reddere vel sibi vel his potius quibus usurarius habet restituere. Secundus est per vicinatones. Familia enim raptoris vel usurarii vel uxoris vel filii qui non habet nisi de rapinis vel usuris tenent satis facere de presumptis. sed habent etiam alia bona commedendo vel vendendo rebus male ablatas in prima specie tenentur de eo quod presumit. Ray. Tercius est per dotacionem. filia enim que datur per eum qui non habet nisi de usuris. vel alias male ablatas. maritus qui hoc nouit non potest recipere dotes. et receptas tenet restituere creditores socii. et ipsa etiam filia mortuo marito tenet restituere dotes. Ray. De hoc in ij. parte summe. tit. i. c. xij. Quartus est participatio de re rap

ta vel furata per emprones. qui enim emit talia scienter vel ignorantia facti crassa tenetur restituere cum inuenit dominum rei vel pauperibus erogare si illum ignorat. Si etiam talia emit probabiliter est mansisse venditoris. postea sciens fuisse ablata tenet nihilominus domino reddere si cognoscit. vel pauperibus rem vel pecuniam erogare si non inuenit. Ray. et de hoc in ij. parte summe. tit. i. Quintus per legatum vel hereditationem. Intelligitur enim hereditas deducto ere alieno. Heres ergo vel legatarius eius cui bona sunt obnoxia restitutorum: vel extracti. ex quasi maleficio furti fraudis et usure et homicidii. vel quasi omnia tenetur restituere de tali hereditate legato. extra de usuris. c. Michael. Danus sacrilegus vicis usurpatio circa sacra et ecclesiastica. Job. xv. Tendit aduersus deum manum. scilicet sacrilegum. Nec est manus sacrilegi Richanoris quam extendit contra templum dei. comminatus ipsum funditus destrueret. sed ipso occiso suspensa est lingua a Iuda machabeo contra templum. et bene in ij.

De restitutōe Liber tercius

Dach. xv. et hec habz q̄nq̄ digitos. Prim⁹ ē cū auferūtur sacra vt calices ⁊ paramēta. cruce. reliq̄e. ⁊ alia h̄mōi Scōs ē q̄n auferūt aliq̄. et si non sacra tū de loco sacro. vt i ecclesia. et de vtroq̄. xvij. q. iij. c. quillōs. Terci⁹ est q̄n sit incendiū l' effractio in loco sacro .i. iniuriose. tenet etiā satisfacere. vel etiā inferunt alia dāna ecclesijs vel psonis ecclesiasticis. vt erigēdo gabellas et pedagia. extra de censu. c. q̄q̄. in. vi. aut impo nendo collectas. extra de iniur. ⁊ dā. da. c. aduersus. aut faciēdo rēp̄salias p̄ psonas ecclesiasticas. c. ⁊ si pignoratōnes. extra de iniur. Quartus est cū clerici male tractāt bona ecclesijs dilapidādo in debite. alienādo. in pompas ⁊ lasciuias expendēdo. p̄san guineos dīrādo. vij. q. ij. ca. nullus. et bona debita paupibus vl' clericis vl' reparōi ecclesie subtrahēdo debz restituere. Quintus cū subtrahunt legata facta ecclesijs. xij. q. ij. c. q̄ oblatiōes. vl' nō solunt decime vbi p̄sueuerunt solui. vl' cū n̄ est legitime i beneficicio p̄stitutus. s; p̄ intrusonem vl' p̄ symoniā. vl' habz

aliquod impedimētū irregularitatis. tenet enī fruct⁹ p̄ce p̄os restituere. de regu. iur. li. vi. De his i. ij. pte sūme. ti. i. Manus iniuste iudicatoria. Beatus q̄ excutit manus suas ab omni munere. Isaie xxxij. f. obsequij. pecunie et laudis. p̄ munera ei frequēnt puerit iudiciū. ⁊ hec manus habet quinq̄ digitos. Primus est q̄n index seu q̄cunq̄ officialis dat iniustā sententiam ex certa sciētia quāctūq̄ de causa. siue odio. siue amore. siue corruptōe pecunie. et talis tenet de omni dāno ⁊ i teresse parti lese. Ray. xi. q. iij. c. q̄tuor. Scōs est q̄n ex ignorantia crassa p̄fert iniustam sententiā. nō enī debet se ponere ad id ad qd nō erat idone⁹ cum piculo alterius. sec⁹ si decept⁹ p̄silio assessoris q̄ putabat idone⁹ ex malicia l' ex ignorantia crassa male p̄sulētis tūc tenebit assessor p̄ti de exp̄sis fm Ray. Terci⁹ est q̄n ex notabili negligentia p̄tulit iniustam sententiā. pura qz noluit laborare ad legendū in libris. qd potuisset inuenire. et videtur etiam teneri. vt. c. si culpa. extra de iniur. Quartus q̄n

accipit pecuniā p iudicādo l
non iudicādo aut bñ aut ma
le. Ray. etiā talē pecuniā sibi
retinere nō potest .sed paupī
bus dare vl reddere danti.

Quitus cū nō vult iudica
re ⁊ dare sententiā put pōt ⁊
debet .ne displiceat hñti in/
iusticiā .aut vt dānificet ius
habētē . ⁊ tal tenet si pars po/
stea amittat iustā causam . vl
si remittat penas vl diminu
at iniustocum nō posset tene
tur cōitati . si auerit penam
iuste tenet ei q̄ soluit. Tho.
et Ray. De his in .ij. pre sū .ci.
.i. c. xix. Danus in iudi
cio iniuste assistoria. De hoc
Ac iūges manū tuā vt p im
pio dicas falsuz testimoniū
Exo. xxij. et Isa. xxi. Erui
te oppssum de manu calūniā
tis. Et hec habz qnqz digi
tos fm q̄ qnqz genera hoim
ibi pcurrūt. s. aduocatus: iu/
risconsultus. actor ⁊ cura
tor: testis et reus. Prim⁹ q̄
est aduocatus q̄ si sciēter assu
mit ad defensandū iniustam
causam obrinēs victoriā cau
se. de omni dāno tenet aduer
sario si clientul⁹ nō satisfecit.
Tho. ij. ij. q. lxxi. Si pō nō
obtinēt tenet cliētulo de ex
pensis. qñ vicz dixit sibi cāz

esse iustam. cū al⁹ ille nō liti
gasset. Sed si assumit causā
iustam: ⁊ ex crassa ignorātia
vel notabili negligētia pdit:
videt teneri clientulo de dā/
no suo .c. si culpa. extra de i/
iur. et dam. Secund⁹ iu/
risconsultus si sciēter pstat ma
lum p̄siliū vl fraudulentuz.
vnde ius habēs pdit causaz.
siue sit ille cui p̄suli siue al
ter tenet de dānis inde se/
cutis . si vero fideliter p̄suli
vt scit non tenet . vt .c. nemo
ex consilio. d. regu. iur. li. vi.

Terci⁹ ē actor ⁊ pcurator
q̄ accusat aliquē falso crimie
vl petit indebitū sciēter tene
tur de omni dāno qd inde re
cipit etiā aduersarius d̄ expē
sū. Tho. ij. ij. q. lxxij. Quar
tus est reus si negat v̄tates
d̄ qua iuridice interrogatur
negando indebitū pecunie te
net actori. negando autē cri
men vnde sequit accusatori
mors vl mutilatio vl alia pe
na. vl fatigādo sciēter appel
latōibus vl dilatōnibz tenet
ad arbitriū boni viri Qui
tus testis si ex falso testimo
nio ei⁹ sciēter facto actor vel
re⁹ incurrit aliqd dānū iu/
ste tenet tal insolidū. extra d̄
iniur. ca. si culpa. ⁊ si accipit

De restitutōe Liber tercius

pecuniā p testimonio ferēdo etiā vere tenet illā paupibus erogare. xiiij. q. v. c. nō sane. Et de his oibz in ij. presū. ti. l. c. xix. Vanus fraudatoria. Job. xxxi. In manibus meis n̄ adhesit macula. s. fraudis. Et hec bz qnqz digitos seu modos. Prim⁹ ē in rerū qdditate. dū. s. vna substātia vedit p alia. vt vinū limphatū p puro. Aurz v̄ argētū archimiatū p puro: et huiusmodi. Scōs est in q̄ritate. vt cū dant diminutemē furel pōdera. puta vncie. xi. p libra. vel in vasis de vino: oleo. tritico: et hmoi. v̄ i canis de pāno laneo lineo et huiusmodi. Tertius est i q̄litate. vt cū vendit res defectuosas. ut vinū v̄ caro corrupta p bona. animal viciōsus et claudicans p sano nō diminuet de p̄cio: et m̄to grau⁹ esset vendendo rē nociuā et p̄culosam homī. Quart⁹ est in p̄cū ineq̄litate. vt cū vedit res plus iusto p̄cio q̄ valeat sciēter. vel cū multo minus p̄cio emit quia veditor nō cognoscit rē. v̄ qz ducit maria necessitate. Quintus est in gabelle debite v̄ pedagij sb tractōe. v̄ qz quia occulte in-

troduct rē ad ciuitatē v̄ asserit eē p alio. vel minoris q̄ntitatis vt min⁹ soluat. hi oēs tenent satisfacere. fm Tbo. scōa scōe. et Ray. De his oibus habet in scōa pte sū. ti. i. Van⁹ falsificatoria. Job v. Qui dissipat cogitatōnes malignorū ne possint manus eoz implere qd̄ ceperūt. manifestando. s. falsitates eozū. Et hec habet qnqz digitos vel modos. Prim⁹ est i pōderibus et mēsuris faciendo falsas monetas: v̄ eis v̄do falsis et diminutis in vendēdo et emēdo mēsuris excessiuis tenet etiā talis de dānis inde securtis illis talibz. Secund⁹ cū dūctus est i falsis monetis faciendo eas falsas v̄ incidēdo. aut falsatis et diminutis p legitimis sciēter v̄do. v̄ tra peccatū tenet de dānis legis. Tertius est in bulla apostolicis falsatis. v̄ p subreptionem obrētis. cū. s. exp̄ssus est falsus in supplicatōne obmissum illud exprimendo. et enarrato nō obtinisset. Beneficiū ei v̄ grā sic obrēta nō valet. vnde tenet satisfacere de emolimento p ipas obtento. Quartus est in iuramentis et scripturis falsifica-

tis. vt testamentis in quibus
 scribunt legata aliter q̄ dispo
 nat a testatore. vel scripture
 vbi apparēt debita et castan
 tur et h̄mōi. Quis eī fal
 sis parrubus. vt cū mlier p̄ci
 pit p̄ adulteriū: v̄l supponit
 sibi alienū partū q̄ tenetur d̄
 omnibus q̄ p̄sumit fili? puta
 tiuus de bonis mariti: et de
 his que vt filio legitimo sibi
 d̄ hereditate relinq̄rēt. c. si cl
 pa. extra de iniur. et d̄ his in
 ij. pre. ti. i. c. xvij. **Da**
nus pditoria. De q̄ christus
 Lu. xxij. Ecce man⁹ tradēt
 mecū est in mēsa. Nō enī sit
 pdicio nisi p̄ familiares. Et
 hec habz q̄nq; digitos. Pri
 mus est i castris popul et ter
 ris. q̄n. s. q̄s aufert a legitimo
 d̄no: et dat pditorie alteri q̄
 ibi ius nō habet. ralis tenet
 de omnibus d̄nīs inde secu
 tis. Secundus est in p̄so
 nis q̄n quis tradit d̄nū suū
 vel amicū in manus inimici
 occidendū vel redimendum
 vel impedienduz a negocijs
 suis tenet illis ad omne inter
 esse. Tercius in rebus q̄n
 pecunias vel alia b̄da sui do
 mini vel amici procurat de
 uerire ad manus inimicorū.
 aut cum associat se cum aliq̄

vt ducat ad locum vbi spo
 lietur. Quartus est q̄n se
 creta fuclat sui domini vt d̄a
 nificetur. vel aduocatus se
 creta cause quaz defendit ad
 uersario p̄dit vt se possit de
 fendere tenetur de damnis.
 extra de iniur. c. si culpa. Et
 de his in sc̄da parte summe.
 ti. i. c. xxij. Quintus sc̄z cū
 quis vritur insidijs: nō ser
 uando pacta promissa: etiaz
 si esset hostis: d̄modo et ipe
 ei seruat fidem et non als. vt
 xxij. q. i. c. noli. **Man⁹** sy
 moniaca. Et de hac. iij. Re
 gū. xij. Quicūq; volebat im
 plebat manū suaz. s. pecunia
 quā dabat: et fiebat sacerdos
 Et hec habz q̄nq; digitos.

Primus est accipere pecuni
 am v̄l alia sp̄alia p̄ sacramen
 tis aut beneficijs cōferēdis.
 vel collatis p̄ modum precij
 nō p̄ modum elemosyne. et ta
 lem pecuniā retinere nō p̄t
 sed pauperibus debz eroga
 re. v̄l ecclie in cui⁹ iuriā da
 ta est. Tho. ij. ij. q. c. **Se**
cundus accipere pecuniam
 appreciatine pro alijs rebus
 sacris. vt ecclesijs: altaribus
 consecratis: aqua baptisma
 li cōsecrata. oleo sancto. et re
 liquijs sanctorum: sepulturz

De restitutiōe Liber tercius

loci sacri iure patronat^o. in/
gressu religiōis et hmoi. talis
pecunia nō p̄t retineri. s̄z op/
tet paup̄ibz eā erogare. v̄l ec/
clesie. p̄ q̄ p̄missa est symonia.

Tercius est p̄ spūalibz eter/
citij. v̄t p̄ p̄dicādo: orādo: vi/
sitādo: eligēdo: p̄firmando: a
correptōe desistēdo: curā aīa
rum exercēdo: p̄secrādo et hu/
iusmodi alia. recipiēdo pecu/
niā exactiue v̄l p̄cional: vel
app̄ciatiue tenet paup̄ibz e/
rogare: v̄l ecclie in cui^o iniu/
riā data ē. s̄z p̄ modū elemosy
ne sibi retinere p̄t sic data.

Quartus est q̄n accipit b̄n/
ficiū simplex v̄l curatur aut
dignitatē symoniace. q̄z tene/
tur resignare. et fruct^o ide p̄ce/
ptos restituere etiā p̄sūptos.
deductis exp̄sis factis i v̄ri/
litatem b̄nificij illi^o etiāz pro
fructibz colligēdis Quis^o
est de mediatoribz ad p̄curā/
dum officiū v̄l b̄nificiū ecclie/
siasticū. vel aliq̄d spūale. hi
tenent pecuniā p̄pter hoc re/
ceptā paup̄ibz erogare. Hec
oīa Tho. ij. q. c. Raym. et
Inno. De his i. ij. p̄te sū. ti. i.
c. v. p̄ totū. Dan^o ipedito/
ria. Eccl. xij. De duplici cor/
de et manibz malefacientibus
id ē impediētibz bona alioz.

Et hec habet quāq̄ digitos
Primus est q̄n q̄s impedit
aliquē a p̄secutiōe alicui^o offi/
cij v̄l b̄nificij. et si iā illud erat
p̄secutus et possidebat et iniu/
ste p̄curavit auferri sibi tene/
tur satisfacere in totū. Si ve/
ro nondū erat consecut^o s̄z in
via habēdi tenet ad arbitriū
boni viri. Tho. et Rich. i. iij.
dist. xv. Secundus est q̄n im/
pedit fructus p̄uētuos ali/
cui^o agri vel vinee. v̄icq̄ effo/
diēdo semina. destruēdo vi/
neas. arbores et hmoi. q̄ tene/
bitur ad q̄ntū estimāt fruct^o
i illo dubio valituri. Tho. i.
iij. Tenendo etiā colūbari/
as. et nō sufficiēter pascēdo
colūbos. v̄nde damnū infert
seminibus vel fructibz tenet
de damnis. Pe. de pal. i. iij.

Tercius est de his q̄ faci/
unt statuta v̄l capitula. ne v/
surre solute possint repeti. v̄l
q̄ possint hoīes cogi ad sol/
uendū. et q̄ iudicāt fm ea. v̄l
etiā sine statutis dāt snāz
q̄ soluant vsure vel solute n̄
repetant. hi tenent ad restitu/
endum eas si vsurar ij nō re/
stituunt. Impediūt enī resti/
tutiōem. xi. q. iij. c. q̄ p̄sentit.

Quartus est de his q̄ dant
l̄ras emunitorias debitoribz

iuste ne possint cogi a credi-
toribus ad soluēdū eis cum
possint. hi tenent illis de ill-
dānis. Quibus ē de iuste
impediētibus ne q̄s possit exe-
qui negocia sua honesta occl-
tando instrumēta v̄l scriptu-
ras p̄ que manifestat ius suū.
vel impediēt ne q̄s accedat
ad iudicē ecclīasticū in cā q̄
potest vbi sibi faciet iusticiā
vel aliter iniuste et malicio-
se impediēs iter suū ad iudi-
ciū vel ad negocia sua v̄n re-
cipit damnū. et de his tenet.

Danus luforia. De q̄ p̄t
intelligi illō. Job. xxxi. Si
id ē non osculat̄ sum manū
meā in abscondito. Lufor enī
cū vincit attribuit manū idu-
strie. v̄n aliq̄n osculat̄ eam vt
causaz lucri. Et hec h̄z q̄nq̄
digitos. Primus cū deci-
pit in ludo. videlicet p̄ falsos
taxillos aut cartas: dicendo
mendaciū: et sic vincit. tenet̄
enī restituere de p̄cepto. Se-
cūdus est q̄n vincit alijs qui
alienare nō possunt. vt sūt ser-
ui. filij familias. p̄cipue pupil-
li: vxores: religiosi: et hmōi.
hec optz restituere illis q̄ h̄nt
curā illoz. Terci⁹ q̄n vin-
cit ei quē induxit ad ludēdū
multa importunitate cū non

vellet ludere. vel volentē a lu-
do recedere inuicē detinz te-
net restituere. Quart⁹ q̄n
vincit in locis vbi phibetur
ludus: et p̄ leges mādat fieri
restitutio. que nec p̄ dissuetu-
dinez sunt abrogate. et tūc eti-
am tenet restituere per denti-
fm Tho. ij. ij. q. xxiij. Rich. i.
iiij. Ray. Inno. et alios. Qui-
tus est q̄n vincit in locis vbi
nō phibetur ludus. v̄l si phibe-
tur leges sunt abrogate p̄
riā p̄suetudinē: et tūc d̄z pau-
pibus erogare. Utrū v̄o nō
de necessitate v̄l de honesta-
te vide in. ij. pte sum. ti. i. ca.
xxij. d. ludo. vbi plene **Da-
nus locatōis et p̄ductōis vici-
atoria.** De hac Deute. xxxij.
Videbit q̄ infirmata sit ma-
nus. i. deficiens opus in lo-
cando et p̄ducēdo. Et h̄c ha-
bet quinq̄ digitos. Prim⁹
q̄n q̄s locat alteri rē viciosa:
sciens. vt equū claudicantes
vel domū ruiturā. q̄ tenet de
damno inde secuto illi tali.
Secund⁹ est q̄ndo nimis
notabiliter erigit preciu: de
re locata: domo: agro: veste: et
hmōi. v̄l quādo aufert ab eo
rem locatā sine causa ratōna-
bilī ante temp⁹ conuentū. te-
netur enī ei de damno. Ray.

De restitutōe Liber tercius

Tercius qñ pducit q̄s aliū ad operandū nimis p̄o p̄o cō notabilis. vel debitā mercedē nimis tardat dare cum potest. vnde ille recipit damnum. vel loco pecunie debite: dat sibi res q̄s op̄t eū v̄dere minori p̄cio q̄s d̄z habere. Quartus si cōduct⁹ ad opam ex festinātia v̄l negligentia nō fideliter est opatus ⁊ bñ. vñ sequit̄ dānū sue rei.

Quit⁹ qñ male tractauit rem sibi locatā. vt domū vel agrū p̄mittēdo destruere. vt equos boues ⁊ hmōi nimis fatigando. ⁊ hmōi. tenet talis de hmōi damnif ad arbitriū boni viri. Ray. in sūma. Talsallus aut̄ qui bona q̄ habet in feudū a dño male tractat ex malicia vel negligētia: tenet de dānis. Et de his in. ij. parte sū. ti. i. c. xv. Dan⁹ turpiter lucratoria. s̄ q̄ Is. i. dñs ait. Danus v̄fe plene sunt sanguine. i. turpibus lucris. Et hec habz q̄ncz digitos. Prim⁹ est lucrū ex ope carnali. vt meretricio: le nocinio: ꝓcubiātu: adulterio et hmōi. Secūd⁹ est ex arte v̄l actu. ꝓhibito lucrari. vt ex arte mutuādi v̄l faciēdi tappillos: cartas: fucos: ro: uca:

menta. histrionatu turpi: seruendo vsurario i numerādo pecuniā ad vsurā: ⁊ scribendo et hmōi. in faciēdo diuinationes: incantatōes: ⁊ hmōi. in scribēdo instrumēta i fraudem vsurarum. Tercius est lucrando tpe ꝓhibito. vt diebus festiuis vendendo ⁊ emēdo sine necessitate scribēdo l alia opera ob lucrū faciēdo.

Quartus est negociari in locis ꝓhibitis. vt in ecclesijs vendendo v̄l emēdo. v̄l etiam mittendo ad terras sarracenosū: vel portādo arma v̄l lignamina vel victualia: et q̄ cunqz mercimonia sine licentia pape: tenetur illud qd lucratus est et tātūdem de suo mittere in subsidiū terre sancte. Quintus est ex intēdō mere cupiditatis vacare negociationi. vel intēdō itro: ducendi caristā. hi omnes debent acquisita paupibz erogare: magis tamen ex honestate et consilio q̄ ex necessitate. xiiij. q. i. c. qui habet. et de his in scda parte summe. ti. i. c. xxij. Danus detractoria. psal. Erne sez deus d manu canis. id ē detractoris animaz meā. id est vitā. Proverbiorū. viij. Dors ⁊ vita

in manibus detractorie lin-
gue. Et hec habet quinq; di-
gitos. Primus est cū quis
scienter accusat aliquē de fal-
so: et conuict⁹ de crimine cō-
demnatur. talis ei tenetur sa-
tisfacere. non quidem detegē-
do falsitatem postq̄ est puni-
tus reus: quia sibi imminet
periculū persone. et illi iā pu-
nito non satisfaceret. sed alie
ad arbitriū boni viri an̄ satis-
facere dicit q̄ puniatur. debetq;
detegere falsitatem: vt desi-
stere ab accusatōe. Secū-
dus est quando extra iudici-
um infamat aliquē de crimi-
ne sciens non esse verum. vel
nesciens si est verum. et tenet
illis quib; dixit declarare se
falsuz dixisse. nisi sibi ex hoc
immineret magnū periculū
vite. et huiusmodi. nam tūc
aliter prout potest debz satis-
facere. vt cum libellos famo-
sos sup crimine d̄ eo compo-
nit. vel cantilenas. quod pei⁹
est. Tercius quādo ad ali-
quod crimen cōmissum vere
ab alio auget aliquid aliud
notabile. quod est falsum. vt
cum dicit se vel aliu; turpia
colloquia vel gestus habuif
se cum aliqua. sed etiam car-
nalem copulā. vel etiam cum

ali; dicunt de eo turpitudi-
nem cum aliqua agere tacet
studiose. vel aliqua signa fa-
cit vt credant veruz eē qd̄ nō
est. et talis tenet ad declaran-
dum falsum esse. Quart⁹
est cum dicit aliq̄s crimen al-
teri⁹ referens se audiuifse qd̄
occultum est. et ignoratur si
est verum. et talis quomodo
satisfacere debeat: habes in
caplo seq̄nti. §. iij. Quit⁹
est cum dicit crimen alterius
vere p̄peratū: sed occultuz.
et talis debet etiā famaz resti-
tuere prout potest. vel etiam
cum dicit contumeliā in prē-
sentia aliorū: et talis debz pe-
tere veniā. vel aliter se cū eis
reconciliare. Manus p̄so-
ne lesoria. Dicitur. vij. Vir
fratrē suum venatur ad mor-
tem. malum manū suarum
dicunt bonum. Et hec habet
quinq; digitos. Pri-
mus est auferendo vitam oc-
cidendo alium iniuste. id ē ex-
tra iudiciū ordinariū. et ta-
lis tenetur pur dicitur in ca-
sequenti. §. i. de damno inde
securo. Secundus est mu-
tilando membrū iniuriose. et
tenetur de expensa in medi-
cis et de lucro perditō: si ex
mutilatōne nō pōt laborare

De restitutiōe Liber tercius

Terci^o est vulnerādo v^l per
cutiēdo ⁊ sic tollēdo sospita/
tem. et tenet ad dāna indese/
cuta ei. Quart^o incarcerā
do. et sic tollēdo ei libertatez
q^o faciēdo absq^{ue} rōnabili cā
tenet de dāno q^o inde seq^ut.
secus si facit q^o est ei debitor
vt sibi citi^o soluat. Quint^o
cū mittit in exiliū v^l cōfinia
iniuste. et p^{ro} hoc aufert ei pa/
triā. et omne dānū q^o indere
cipit. q^o cōiter est m^{ul}tū ⁊ te/
net ei satisfacere. Vanus
animaz predatoria. ⁊ d^{icitur} hac
Sap. i. Impij manib^{us} ⁊ ver/
bis mortē accersūt. Et ha/
bet quinq^{ue} digitos seu mo/
dos. Prim^o ē q^u volētes ī
gredi religiōem ad seruiēdū
deo aliq^uis ruocat. l. iā īgressū
persuadēdo educit. tenet hic
illū reducere q^uantum in eo est
v^l se v^l aliū ponere in religi/
one. fm. De. de pal. Scd^os
q^u q^u persuadet alicui aliq^uo
crimiale blandiēdo vt deci/
piat. ⁊ m^{ul}to magis q^u q^u au/
fert alicui virginitatez extra
matrimoniu^m. ⁊ debz eam du/
cere in vxorē. v^l eaz dotare si
p^{oss}it. de h^{er} infra. Terci^o ē q^u
q^u suo f^{ide}ione trahit ad erro/
rem fidei. vt faciunt heretici
disseminātes falsā doctrinaz

⁊ hi tenet reuocare. Quar/
tus est cū plati v^l patressami/
lias ex sua negligentia pmit/
tūt suū gregē perire. nō corri/
gentes ⁊ admonētes. ⁊ m^{ul}to
plus cū suis mal^{is} exēplis eos
ad mala puocant. tenent eniz
eos corrigere. ij. q. i. c. scelus.

Quitus cū homines suis
p^{ro}auis actib^{us} alios scandali/
zāt. vt m^{ul}ieres suis ornatis
⁊ alijs tripudijs ac ludiz ri/
xis ac blasphemijs. ⁊ hi de/
bet satisfacere p^{ro}nia et bonis
actib^{us} edificādo q^uo pus scan/
dalizauerāt.

Capitulū scd^om de restitu/
tōibus. in q^o o^{mn}idit q^uo quan/
tum et quib^{us} sit restituendus
⁊ quo ordine.

Irca au

c
tem ipam restitutiō
nem sūt octo vidē
da q^u in hoc vsu continentur.
Quis: quid: vbi: per q^uo. cui:
cur: quō: q^uo. Et q^u de primo
dictū est supra. ca. i. §. ij. et se.
ideo primo omisso videnduz
est de alijs. Quātuz igitur
ad secundū. s. quid sit restitu/
endū et q^uantum. Sciendū q^u ab/
latum si potest. xiiij. q. vi. ca.
si res. ⁊ si est aliquid fructifi/
cans etiam fructus eius. vel

aliter satisfaciendū qñ id re-
stitui nō potest. S3 p bmdī
declaratōe sciendū q̄ damnū
potest quadrupliciter īferri.
Primo quo ad animā auser-
rēdo ei virtutes infusās z mo-
rales. Secūdo quo ad corp⁹
inferēdo ei lesiōes corpales.
Tercio quo ad honorē z fa-
mam per vituparōes v̄bales
Quarto quo ad substantiaz
pactōes criminales Quā-
tum ad primū notandum est
q̄ q̄uis nemo possit esse cau-
sa sufficiens peccati alteri? .n^c
p̄ consequēs ei auferre v̄tutes
directe z efficaciter. qz volū-
tas cogi nō potest vbi p̄sistit
peccatū .pp̄ter qd̄ dicit Am-
bro. Non est q̄ cuiq̄ nostras
ascribamus erumnas .nemo
enim tenet ad culpam nisi p̄-
p̄ria volūrate deflexerit. xv.
q. i. c. non est. Potest tamē ali-
quis esse alteri occasio ma-
gna peccati. Et decretal̄ di-
cit. Qui occasione dāni dat
damnū quoq̄ dedisse videt̄.
c. si culpa. extra de iur̄. z dā-
da. Potest autē aliq̄s esse occa-
sio damni alteri? q̄drupliciter.
Primo verbo suo inducēdo
aliū ad peccatum. et sic q̄ in-
ducit aliū ad malū suadendo
consulendo: p̄cipiendo id qd̄

est mortale: est occasio p̄ditō-
nis illius .quia p̄ hoc auferū-
tur illi gratia et v̄tutes ab a-
nima. Unde Aug⁹. Si fra-
tri tuo male p̄suades: occidit
scz illū quo ad animā. de pe-
di. i. c. noli. Et talis damnifi-
cans s̄m̄ Sco. in. iij. tenetur
restituere dānum modo sibi
possibili. s. inducendo eū effi-
caciter ad penitentiā z ad v̄-
tutes siue actus virtuosos.
Et si sola inductio p̄ v̄ba nō
sufficit: qz facili⁹ est p̄uerrere
q̄ p̄uerrere tenet q̄tum p̄t p̄-
orōes suas et ab alijs p̄cura-
tas. et p̄ alioz suasiōes effica-
ces. dum tamē illis non p̄dat
p̄ctm̄ occultū p̄dicti Quā-
tū ad secundū. s. reuocādo ali-
quem a meliori. p̄posito sit
damnū alteri cū reuocat eū
a religione in qua p̄fecti⁹ vi-
uunt q̄ in seculo. z talis dā-
nificans tenetur ip̄m reuoca-
tū ab eo reducere ad ingressū
vel reuersionem ad religiōes.
Nam s̄m̄ Petrū d̄ pal. i. iij.
Non solū ille q̄ inducit p̄fes-
sum ad egressū religionis te-
netur ad inducendū ip̄m ad
ingressum religionis vel ad
reuertendum. sed etiam qui
retrahit illum qui volebat ī-
gredi: nec tñ ītrauerat tenet̄

De restitutōe Liber tercius

inducere ad ingrediendum. q̄ si ille nollet intrare teneſ alium eque idoneū pcurare. q̄d si nō possit. teneſ ip̄e intrare. **De** intelligēs Ray. ordinis p̄dicatorū q̄ auerterat quemdam ab ingressu religionis. postea p̄ eo intravit. Rō est q̄ abſtulit domino serū suum nouiciū vel intraturum. hec Petr^o. Sed Scotus dicit hoc esse verū de obligato ad religionē obligatōe professionis. non autē de eo qui erat dispositus ad intrandū necdum intrau erat. Rātō ad uerſitatis est. quia interest inter habere et p̄pe esse habere. Unde non teneſ ad tantā restitutōnem religioni ad quā tam teneſ si fuisset in religionē. sed teneſ ad aliquālē restitutōnem. scz aliquālē inductōem illi^o vel alteri^o equiualentis ad ingressuz religionis. **Nec** Sco. Idem videt dicendū de eo qui auerit nouiciū religionē iam ingressū animo p̄manendi sicut de p̄fesso. nam talis obligat̄ religioni saltē in genere. et hoc intelligendū est si retraxerit illum intentōe damnificādi religionem. tūc enī teneſ religioni. Si autē hoc fecit intenti

one cōsulendi p̄prie utilitati sine fraude nō teneſ religiōi quo ad eum qui nōdū intravit. sed ip̄i p̄sone quam retraxit p̄suasionibz et alijs bonis sp̄ialibus ad equivalentiā eorū in quibz damnificauit. Si autē quis auerteret aliquem a religiōis ingressu nō simpliciter sed ab ea ubi dissolute uiuitur intendēs p̄uidere salutē illi^o a nullo teneſ. ar. xxij. q. v. d. occidē. Et ex his patet s̄m Jo. de rip. i. quodā tractatu de p̄tractibz q̄d dicendū sit de his q̄ scholares retrahūt et subtrahunt doctoribus cū q̄bus audiūt. q̄ aut hoc faciūt in odiū doctorū: vel volentes sibi p̄uidere. vel alijs p̄uidere. v̄l volētes scholaribz p̄uidere. Si primo modo. aut subtrahit scholarē q̄ iā intrabat scholas. et tunc teneſ doctori ad restitutōnem salarij et honorū sibi subtrahit. Si etiam doctor cui talis s̄trahit sit melior q̄ ille cui eū pcurat teneſ tur tali p̄ quanto utilitatem sciētie sibi subtrahit. Si autē nondum scholas intrauit s̄ intrare disponebat: non tū teneſ. licet obliget scholarē inducere vt redcat ad p̄mū

Si autē hoc facit volendo si
 bi puidere. puta est doctor ⁊
 vult sibi de scholis puidere
 si sine fraude fecit. ⁊ schola
 ris nōdum se dederit alicui
 doctori. non credo eū in aliq̄
 obligari. cum cuilibet sit lici
 tū mō licito ⁊ debito cura/
 re vtilitatē suā. aliter nō cre/
 do sibi licere. Si autē hoc fa
 cit volens alij puidere sic q̄n
 scholaris alicuius doctoris
 subtrahere conaret scholarē
 alijs dōctoribz vt intrēt cum
 doctore suo. in hoc soluz bo
 nozem et vtilitatē sui docto/
 ris intendens si subtrahat i/
 trantē cū alio doctore: credo
 ipm obligari. nisi forte illius
 doctoris cui subtrahit eum
 insufficientia et scholaris aliq̄
 specialis cura q̄ sibi tenet ex
 cuset. Si autē retrahat i/
 tra re volentem cum ex hoc nul
 lum ius doctoris sit acq̄sitū.
 et hoc facit sine fraude: nō cre
 do eum doctori in aliquo ob
 ligari. Obligat autē scholari
 si eū retrahat ne audiat meli
 orem. Si autē hoc facit vti
 litati scholaris volens cōsu
 lere. ⁊ sup hoc a scholare req̄
 situs cōsultit q̄ audiat alium
 doctorem meliorem bene facit.
 Et dicta in his casibz sunt ce

teris paribz intelligenda. iste
 enim casus est ita varijs mo
 dis circūferēntialis q̄ vix p̄
 dari certa regula. Nec ille.

Quantū ad terciū. s. dānni
 ficando alios suo malo exem
 plo. sicut scādalizant prelati
 subditos suos pompis et la/
 scijs: et alijs malis moribz
 suis. Mulieres suis supflu/
 is ornatibz: et fucis: ⁊ tripu
 dijs. et alij manifeste peccan
 tes. ⁊ p̄cipue q̄n hoc intēdūt
 vel p̄tēnūt seu p̄pendunt
 scandalū alioz. p̄pter qd alij
 ruunt in diuersa vicia. de q̄/
 bus in euangelio. Ne mūdo
 a scādalis rē. tales tenentur
 ad satisfaciendū bonis exem
 plis manifestis. non autē te
 nētur ob hoc ad aliquā pub
 licā penitentiam. vt dicit A/
 bertus. sed ad edificādū ali/
 os bonis exemplis manife/
 stis: sicut scandalizauerūt p̄
 mala manifesta. Quancuz
 ad quartū scilicet de seducen
 te virginem: et corrupente
 extra matrimoniū: dicit Ex
 odi. xxij. Qui seducit vginē
 et dormit cū ea: dorabit eaz.
 ⁊ habebit eam vxorem. aut
 reddet ei iuxta modum do
 tis quam virgines solent ac
 cipere. Damificauit enim

De restitutōe Liber tercius

talis illā in castitate v̄ginali
querēdo ei thesaurū irrecu/
pabilem. vnde tenet ei saltez
ad restōem castitatis coniugalīs
accipiēdo eā in v̄rozē v̄l do/
tando. Et si q̄dem pmisisset
eam ducere in v̄rozē tenet ad
hoc etiā rōe pmisissōis. nisi ef/
set nimis d̄iſparis p̄ditōnis.
Unde fraus potuit dephēdi
z tūc satisfaciāt ad arbitriūz
boni viri. z idē fortī q̄n vio/
lentauit eā. Quāuis autē p̄ce
ptū legis moſayce allegatur
sit iudiciale. z inq̄ntū hoc nō
obliget. tū inq̄ntū sumptū est
p̄ statuto ab ecclia v̄l aliq̄ ci/
uitate obligat. sicut pars et/
tra de iniur. et dam. dā. c. i. z
c. seq̄nti. De sc̄da dānifica/
tōe. q̄. s. sit corpi p̄ lesiōez ad/
uertenduz ē q̄ q̄rtuor modis
p̄tingit. s. p̄ occisiōez. p̄ muti/
latiōez. p̄ pcussiōez. p̄ incarce/
ratōez. Si ergo fiat damnū
p̄mo mō. s̄m Sco. p̄t satisfi/
facere sustinēdo penā taliōis
a iudice. nō autē a se. nec etiāz
tenet iudici se offerre. sed ca/
ptū nō licet se defendere aut
carcerē infringere. sed inuen/
ta oportunitate licz fugere s̄m
Tho. z Den. et condemnat^o
debz pariēter mortem ferre.
Est et ali^o modus s̄m Sco.

*Supra primo
p̄ p̄p̄o
mud*

sibi vtilis ad satisfaciendum
q̄uis ad hoc nō teneat neces/
sario. s. vt exponat vitā suam
in causa iusti belli. vt contra
inimicos fidei z ecclie p̄ resti/
tutōne seu satisfactōe fienda
illi cuius vitā abstulit. Sz si
nec hoc vult facere tenet ad
satisfactōnem sp̄ualem p̄ aīa
occisi. vt ad faciendū elemo/
synas p̄ eo. v̄l ad sumendam
aliq̄m pegrinatōem ad limia
ap̄tozum v̄l sancti Jacobi z
hmōi p̄ aīa ei^o z p̄curādo ali/
ozū ozdes inq̄ntū p̄t. nec hoc
sufficit. Sed si interfect^o ha/
buisset aliquos. vt patrē. mā/
trē. filios: et hmōi. quos opē
ribz manuū suaz sustēcabat.
tenet interfectoz oībus illis
ad tantū quantū illis abstu/
lit subsidiū p̄ occasiōē eius.
Insup occisor tenet placare
lesos quantū p̄t. Dec Sco.
Quantū ad sc̄dm. s. de muti/
latōe dicit idem Scotus q̄
pro huiusmodi non est statu/
ta aliqua pena in ecclia nisi
si pecuniaria. et ista debet re/
spondere nō solū damno qd
quis intulit p̄ mutilationez
pro toto tēpe quo vsus esset
quis mēbro ab sc̄so. sed etiāz
expēsis appositis in curatōe.
vt b̄ extra d̄ iur. z dā. dā. c. i.

Et ultra h tenet ad placatōz
lesi q̄tū in ipō est. et p̄solatō/
nem ip̄i^o afflicti q̄ afflictiō p/
petua ē. Plus etiā ponderā
da ē mutilatio paup̄is q̄ di
uitis. si magis egebat pte ab
scisa ad victū necessariū. pu
ta si absca esset man^o dexte
ra scriptori. q̄ de illa arte vi
uebat: tūc enī magis tenetur
Quantū ad terciū vidz deuz
optime imposuisse satisfacti
onē. s. in lesione vel p̄cussione
v̄l vulneratōe corpali. Et o.
xxi. vbi dicit. Si rixati fue
rint viri 7 p̄cusserit alter pri
mū suū lapide vel pugno. 7 il
le mortu^o nō fuerit s̄z iacue
rit in lecto. si surrexerit 7 am
bulauerit sup baculū suū. in
nocens erit q̄ p̄cusserit. scz a
mortis pena sustinēda. ita tū
q̄ opas qual interim. s. negle
perit impeditus p̄cussura. et
impēsas in medicos restitu
at. cui pene addēda est recon
ciliatio q̄tū in eo est. Quan
tū ad satisfactiōem de q̄ta le
sione. s. incarcerationē vel detē
tione sciendū q̄ ultra recōci
liatōem et veniā petitiā lesio
fiet satisfactio iniurie put sa
piens determiabit. 7 si lesus
plus velle erigere q̄ debet
ad illud pl^o nō tenet ledēs vt

illū recōciliet. Dec Scotus
Sed btūs Tho. i sūma et i
iij. dicit. q̄ in oib^o dānis vbi
nec i se nec in equalēti pōt si
ri restitutio. vt in mutilatōne
mēbz 7 b̄mōi. satisfactio fiet
p̄ recōpensatōez ad arbitriū
boni viri. Idē Huil. et qz ta
le exiliū reputat vt qdā car
cer in iure. iō q̄ m̄st̄it aliqm
in exiliū: vel ad p̄finitū qd̄ est
exiliū ad tps iniuste. tā ip̄e q̄z
offes b̄mōi dantes auxiliū
aut p̄siliū efficac ad hoc: tenē
tur exulāti de oī dāno idē se
cuto et h̄ ad satisfactōez. ar.
extra de homi. c. sicut dignū.
7. xi. q. iij. c. q̄ cōsentit. De
tercia dānificatōe. s. in fama
7 honore Sciendū q̄ q̄tuor
modis p̄t p̄tingere. s. p̄ p̄tue
lie illatōem p̄ detractionem.
p̄ detractionis ab alijs facte
recitatōem. p̄ veritatis nega
tionē cū quis accusatur iuste
Quantū ad primuz dicit q̄s
p̄tumeliari alteri seu cōtume
liā in ferre cū priuatim ei vel
corā alijs in faciē dicit cōtu
meliā importārē notabilē de
fectū culpe vocādo euz latro
nē. lenonē. p̄ditorē: adulterū
7 b̄mōi. vel cū dicit s̄ba exp
mentia defectū nature. vt cū
dicit intēdēs inde iniuriari.

*Trattato di
Suggerenza
in fama et
honore
di
Giovanni
di*

Handwritten note at the bottom of the page.

De restitutōe Liber tercius

vt vocādo eū strabonē vl' il/
legitimū z hmōi .qđ ppe di/
cīf' quicū. Qñ igit' qđ h' facit
animo iniuriādi vltra offen/
sam mortalem tenet satisfacc
re p'imo leſo: et ipm placā/
re q̄tum p' perēdo veniā vl'
alio mō .z h' in puato vl' pub
lico fm q' ipē puatim vl' pub
lice iniuriā intulit seu ptume
liā. nam si in publico ptume
liam intulit: z h' ptumeliatus
requirit vt in publico veniam
petat tenet ad hoc. Et si i ip
sa ptumeliā aliqđ criminale
falso expōsit tenet corā illis q'
h' audierūt expmēre se falsuz
dixisse. Aug. Ubi peccatum
ortū fuerit ibi moriat. ij. q. i.
c. si peccauerit. vey si platus
subdito. p' filio: vir vrozī.
magister discipulo. dñs ser/
uo dicit p'ba ptumeliosa faci
ens hoc ex correctōne nō te
net petere veniam a tali. fm
Aug. i reglā dicēte d' platis
Si ipi mō dūz vos excessis/
se sentitis: nō a vob' erigitur
vt a nobis subdit' veniā po
stuletis zc. Sz si h' facerz ml'
sū iniuriose z liuore vindicte
tūc teneretur plar' a subdito
petere veniā: z recōciliare le
sū fm Ray. Uey si ptumeliā
recipiēs in verbis. post cōru

meliā si domesticē puerſatur
cū ptumeliāte et familiariter
videt oñdere sibi remissaz in
iuriā z recōciliatū fore. et ple
q̄nter non teneri als ad petē
dū veniā fm Durāñ. i. sum.

Quantū ad scōm dāñū. s.
p' detractōez: hoc p'igit fieri
pncipalit' duob' modis. Pri
mo mō imponēdo alicui fal
sum crimē p'bo: cātilena: vel
famoso libello. z tal' tenet illis
corā quib' detraxit declara
re se falsum dixisse. q̄tūēqz
ei exide expurgat erubescētia
z p'fusio. nisi ex h' imineret ei
magnū piculū vite: vl' aliqđ
magnū incōueniēs seqretur.
z si nouerit q' is cui' famam
abstulit sciuerit detractozes
ipm tenet detrahēs pponere
cū infamato p' euz de iniuria
sibi facta. et veniā postulare
in ppria psona si audet. vel p'
aliū si p' se apte non p' . Sz si
ignorat diffamatus detrahē
tē recōciliet ei tacito noie suo.
Secdo mō p'ingit fieri de/
tractio dicendo aliqđ crimia
le de alio. sed p' pperatū oc
cultum tñ. sed p'ra debitum
ordinē infamie dictū. talis re
netur famā restituere ifama/
to q̄tū potest. sine mendacio
tñ: vt. s. nō dicat mēdacōse se

Stram fr. Amuly med. J.

illū infamasse. s; dicat se male
dixisse et iniuste diffamasse. vñ
alio p̄gruo mō vt nō credatis
ip̄m esse talē: male dixi et stul/
telocutus sum et hmōi. Ad/
dit Hosti. et dicit h̄ seruādū
nisi ex tali publica recogniti/
one ille infamat? ampli? ifa/
maref. Et Buil. hoc etiaz ad/
dit. nō tenet qñ piculū sibi i/
minerz ex potētia aduersarij.
Videf insup et hoc seruādū.
qñ crimē qd̄ pus erat occult/
tū post denunciatōez factū ē
manifestū p̄ aliū moduz q̄ p̄
vba illi? nō tenet ad hmōi re/
stitutōez. Qñ etiā nō p̄t quis/
famā restituere fm̄ Tho. i sū/
ma. debet p̄ aliū modū recō/
pensare damnū illō. Verum
si q̄s crimen alicui occultuz
reuelat non ex odio vñ ex loq̄/
citate: sed ex charitate vñ iu/
sticia: vel ex necessitate. p̄ta/
dicit ecclie fm̄ ordinē fratne
correctōis. vel accusat euz co/
ram iudice vñ p̄fessore: cū nō
possit aliter peccatū suuz sus/
ficiēter declarare. vel etiaz vt
p̄fessor ore admoneat illum.
Vel plato vt melius sibi pro/
uideat et gregi suo. tal nō te/
net ad fame restitutōez fm̄
Pe. Ray. et Alb. Quantū ad
terciū damnū. s; recipiēdo de

tractōnes auditas corā alijs
nō ex se asserēdo: nec tāq̄ cer/
tū dicēdo: sed q̄ audiuit tale
vel tale crimē d̄ aliq̄ qd̄ nesci/
tur ab auditorib; Dic̄ Sco.
i. iij. q̄ tal̄ icautē sic loq̄ns d̄
alio falsū crimē: dicēdo. forte
ille fecit h̄. certe p̄t esse q̄ fece/
rit. aut dicēdo ego audiui q̄
ille h̄ fecit: nisi oñderz aliqm̄
certitudinē maiorē q̄ ex rela/
tōe cōi nō aufert ex nafa acr?
illi famā in opiniōe audiētū
quia si illi firmit̄ p̄cipiunt: et
credūt illū de q̄ est sermo cri/
minosum leues sunt. qz q̄ ci/
to credit leuis est corde. Eccl̄
ix. Uex qz a scandalo pusil/
loz cauere oportet: iuxta illud
Barth. xvij. Qui scandali/
zauerit vnū de pusill̄ ist; q̄ in/
me credūt: expedit ei vt suspē/
dat mola azinaria i collo ei?
et demergat in pfunduz. Et
qz mlti sunt tales pusilli et le/
ues. iō piculosū ē corā eis ta/
lia audita referre. et si h̄ fiat i/
rentiōe mala. s. ledēdi famam
ei? n̄ facile p̄t excusari a mor/
tali. Si aut̄ fiat corā pusill̄is
et leuib; ex incōsideratōe. du/
ruz est dicere q̄ sit mortale. et
dicūt aliq̄ q̄ si q̄s ex tlī relatō/
ne alicui? notā icurriss; infamē
tenet famā restituere co

De restitutōe Liber tercius

rā illis quibz locut⁹ est d illo
S; si non est secuta infamia
nō tenet. Quantū ad q̄rtum
damnū p̄tingit hoc q̄n q̄s ac
culat in iudicio d crimie qd
cōmīsit: s; occulto ⁊ nō suffi
ciēter pbabili negat se p̄misit
se. ⁊ sic idirecte crimen impo
nit accusatori ostendēs eum
in hoc mendacē ⁊ notat eum
de calūnia. Ubi dicit sco
rus in. iij. q̄ negans sic n̄ te
net retractare negatōez suaz
q̄n negauit i publico verum
crimen. tenet tñ p̄ q̄dā verba
sobria restituere famā illi ac
cusanti quē idirecte notauit
de calūnia. dicēdo. nō habea
tis eū p̄ calūniatore credo q̄
habuit bonā intentōem i ac
cusando et hmōi. Ecōtra cū
quis accusat ab alijs falso d
aliquo crimie ⁊ ex dolore tor
ture cōfessus est crimē qd nō
cōmīsit cū se infamauerit: te
net inq̄tū potest declarare se
falsūz dixisse. magis enī tenet
quis diligere se. ⁊ p̄seq̄nt cō
seruatōem vite sue ⁊ fame q̄s
alios. Et si ex h̄ seq̄ret infa
mia imo etiā mors accusato
ris nō ei imputat: s; malicie
ip̄ius accusatoris si aduertē
ter hoc fecit v̄l insipient. Si
ex errore hoc fecit sibi ḡim/

*Scopus infam
mōt q̄ d
Loci restitutōe*

putet: quia ad hoc indebite
se posuit cū piculo alterius.
Item nota s̄m Pet. q̄ ex iū
rijs illatis q̄buscūq; modis
solent tria oriri p̄ ordinē in le
so. Primū ē rancor i affectu.
Secundū est signū rācoris in
effectu. terciū est actio d̄ iniu
riantem. Primū. s. rancorem
statim debz dimittere iniuri
anti. i. nunq̄s habere. Scdm
debet dimittere cū iniurians
petit veniā. ⁊ ista dimissio ex
terior nō est aliud q̄ accepta
tio quedā satisfactōis. v̄l in
dicatio recōciliatōis p̄bo v̄l
facto exp̄ssa. vt cū offensus of
fendētē eleuat genū flexum
aū eū. v̄l cū dicit: dñs parcat
vobis. et hmōi. Terciū autē
scilicet actionē d̄ iniuria non
tenet dimittere nisi facta sa
tisfactōe. Sed aduertēdū ē
circa signa rācoris q̄ quedā
sunt r̄mota: q̄dam p̄pingna
que ingerunt pbabilē suspi
tionē de rancore. vt cū aliq̄s
nunq̄s vult iniuriāti loq̄: v̄l
obuiās ei diuertit ab eo. aut
toruo vultu sp̄ aspicit euz. ⁊
hmōi. Et ista siḡ nulli licz re
tinere nec aū nec post satisfac
tōnem sibi factam. quia ab
omni specie mali abstinē
dum est s̄m apostolū. Unde

*Et illam hanc omnia omnia
S; hanc hanc hanc hanc hanc*

talis nō dicit talia signa facere
 p̄ q̄ credat̄ pbabiliter esse in
 odio. **S**igna hō remota sūt
 q̄ nō ingerūt d̄ odio argumē
 tū licz odiū seq̄ret. vt sūt sub
 tractio familiaritatis. ⁊ fuiti
 orū aliquoz ⁊ silia. ⁊ illa licz
 retinere oibz. siue post satiffa
 crōem siue ante. diūmodo nō
 fiat malo aīo: s̄z p̄ maiori sui
 ⁊ alteri pace. nō aut̄ tenet̄ in
 iuriat̄ q̄zere pacē vl̄ recōcili/
 atōz iniuriātis ip̄o nō peni
 tente. nisi in casu. s. cū crederz
 pbabiliter q̄ p̄p̄t̄ liberaret
 aīam ei⁹ a mortali odio. ⁊ nō
 esset occasio mali. puta quia
 ex hoc iniuriās sup̄biret vel
 audaciā sumeret silia faciēdi
 vel oīderet ex hoc iniuriatū
 offendisse. et h̄mōi. **D**ec oīa
Hūbert⁹ in expositōe regle.
 Dicit aut̄ fieri satisfactio vl̄ re/
 stitutio fame q̄sciti⁹ p̄t ⁊ ad/
 est̄ oportunitas sine alijs p̄cul
 De q̄rta dānificatōe. s. rez
 exteriorū norādū p̄mo q̄ re/
 stituēda ē res rapta vl̄ furata
 vel alio modo vsurpatine ha
 bita in pp̄ria specie. imo in i
 diuiduo si ip̄a habet̄. n. p̄ōt
 dari alia p̄ ea eiusdē bonita/
 tis. nisi forte pecūia cū volū
 tate dñi ip̄i⁹ rei. iij. q. i. c. rein
 tegrāda sunt oīa spoliatis. ⁊

hoc vez nisi in casu cū vsur/
 patio rei aliene essz occulta. ⁊
 ex restitutōe ei⁹ in sua specie
 detegeret̄ raptor: vl̄ aliū in/
 cōueniēs sequeret̄: tūc ei sus/
 ficeret dare p̄ciū ei⁹. **S**cōdo
 norandū q̄ si ip̄a res male ab
 lata p̄jt̄ morte. vt aīal: vl̄ sibi
 aufer̄. nihilomin⁹ restituere
 tenet̄ fm̄ Ray. et alios. **S**i
 autē deteriorata est in boni/
 tate: vl̄ diminuta in p̄cio sup
 plendū est p̄ciū. qz debz re/
 stitui eiusdē bonitatis fm̄ Ra
 ymū. nā si equ⁹ vl̄ bos abla/
 tus est penes raptorē debill/
 tatus ita vt estimef̄ q̄nqz flo
 renorū q̄ p̄us valebat decēz
 restituet̄ decē nō quinqz. **S**i
 militer si furat⁹ est sextariuz
 frumenti valētē tūc solid⁹. xl.
 cū hō restituit̄ valet. xx. duo
 sextaria tenet̄ reddere vel. xl.
 solidos. nec sufficeret reddere
 sextariū fm̄ Ray. et alios. **I**
 mo si illo intermedio. s. inter
 vsurpatōem et restitutōnem
 plus valuit q̄ tpe vsurpatōis
 illi pluri p̄cio restituet̄ fm̄ ali
 quos. **T**enet̄ etiaz raptor p̄
 restitutionē damni petere re
 missionem de iniuria: saltē p̄
 interpositā p̄sonam. vel p̄ se
 exp̄sso noīe furs. vl̄ tacito fm̄
 q̄ q̄litas negocij req̄rit. s. si est
 p

No. 5
 ym. ante

H

Supplementum ad Raym. de iur. p̄. c. i. c. rein

De restitutōe Liber tercius

manifestū v' occultū. Ter
cio nota si est res fructificās
tenet restituere rē cū oīb' fru
ctib' inde pceptis. 7 q' p'cipi
potuissent a diligēti possesso
re. puta vsurpauit agrū alte
rius. ex q' nō p'cipit de fructi
bus nisi. xx. sextaria frumētī.
quia male fecit cultivare vbi
xxx. p'cepisset diligēs cultiva
tor annuatim. talis restituere
re tenebit non solū. xx. p'cep
ta. s. xxx. Sicut si equū sura
tus ē cū q' lucratur ē mēsuarij
florenū vnū vbi dñs lucratur
fuisse vnus cū dimidio tene
bitur restituere ad ratōnem
vni' floreni cū dimidio p' mē
sem. 7 intelligit s' deduct' ex
p'ctis fact' i' vtilitatē 7 p' sua
tōem ipi' rei necessarijs. nō tñ
supfluis et exp'ctis fact' gra
colligēdoz fructuū. h'mōi ei
deducunt' tā a male fidei q' a
bone fidei possessore. Ray. et
Tho. Dāna etiā q' passus est
dñs ex carētia rei sue tenet sa
tisfacere. extra d' iun'. 7 dam.
da. c. si culpa. Tho. et Ray.
Quarto nota q' si p'les cō
currerēt ad furtū. l' ad dānū
aliq' faciēdū. ita q' vn' non
faceret sine altero. q'libz tene
tur insolidū. i. ad totū dānū
restituēdū quosq' sic illi satis

factū integre. Illo autē restau
rato p' vnū illorum tenet po
stea q'libet eorum p' pte sua sa
tisfacere ei q' totū istituit s'm
Tho. Ray. Inno. Hosti. et
Alb. extra d' homi. c. sicut di
gnū. puta cū duo v' p'les va
dūt ad furādū aliq'd. ita q' v'
nus nō iret v' facerz sine alto.
seu cum multi stipēdiarij bel
lant iniuste. ita q' vn' nō face
ret sine altero. p'cipue in pnci
palibus. Vlti' p'siliū p'fiant
ad faciēdū errorisōes v' ex
p'liādū iniuste aliqūe ciuē.
ita q' sine assensu eoz nō po
tuisset fieri: oēs tenet insoli
dū De h' tñ plene hēs i. ij. pte
sūme. ti. i. c. iij. Quirō nota
q' cū duobus v' plurib' exi
stentib' heredib' vsurarij vel
raptoris: si alter fact' ē nō sol
nēdo. si vnus est tenetur in
solidū: si plures sunt q'libz te
netur p' parte sua ad restituē
dū q' vsurarie 7 vsurpatine
sunt accepta ab illo. s. vsqz ad
q'ntitates q' puenit ad illos d'
hereditate. nā oēs res heredi
tarie obligate sunt. extra de
vsu. l. d' eoz. Host. bef. Hof.
Jo. an. Ad vltra autē q' p'ce
pit de hereditate p'dicti vsu
rarij l' raptoris nō tenet. q'uis
nō eēt p' illa satisfactū i' totum

creditoribus usurarum vel rapine. Sexto nota quod recipiens a religioso non voluntate superioris sui tenet illud restituere nisi in extrema necessitate illud accepit. ar. rii. q. i. c. non dicatis. et recipies ab ipso plerumque religioso sine causa rationabili scilicet ex parentela vel turpitudine tenetur ad restitutionem monasterio. Filia religiosi etiam abbatissae dotata notabiliter de bonis monasterii tenet restituere dotem. et vir eius etiam si scit hoc. nisi per modum elemosine moderate dotasset. Sed queritur utrum omne lucrum quod homo fecit ex re rapta furata vel per se nus acquisita teneat restituere vel pauperibus erogare. Ad hoc respondetur per distinctiões. aut est talis res est ex se fructificans que etiam sui usu non consumitur nec distrabitur. ut ager vinea. planta. pratum. domus. iumentum et homini. et de homini re debet restitui omne lucrum inde perceptum secundum Thoma. et omnes alios. Aut talis res non est ex se fructificans. et eius usus est sumptuosus ut granum vinum oleum et homini. aut distractio. ut pecunia et metalla. Et circa homini res est triplex modus dicendi. Nam quidam dicunt quod omne lucrum

inde perceptum debet restituere vel pauperibus erogari. quia radice infecta nullus bonus fructus sequitur. ut dicitur in i. q. i. c. fert. Cum ergo radix illius lucri sit usura vel rapina videtur quod fructus vel lucrum exinde sit infectum et obnoxium restitutioni et erogationi. Alii dicunt quod pecuniam raptam vel fenorem teneatur indubie restituere. ac etiam damna que passus est is qui soluit usuram ex carencia ipsius pecunie solute. puta quia oportuit eum accipere ad usuram per suis necessitatibus. vel vendere res suas multo minori pretio quam valerent. Lucrum tamen perceptum ex pecunia fenore per licita negotia non tenetur restituere vel erogare pauperibus. et hoc tenent Thoma. secunda secunde. q. lxxviii. et Richar. et Petrus de pal. in. iij. Joh. an. et Johannes calderi. et Alber. in ca. si de usuris. Et ad rationes aliorum dici potest quod radix iustitiam lucri non est rapina vel fenus. sed industria virtutis eius. ex se enim illa pecunia nihil lucri attulisset. et sic non est radix infecta. quia industria de se est bona. Sed si illa pecunia male acquisita usus fuisset in fraudibus sicut et in

De restitutiōe liber tercius

alijs illicitis acq̄sitiōibz. tunc
radice infecta teneret. Alij di
cūt vt Lau. de ridol. in sup/
dicto tractatu d̄ vsu. q̄ lucz
ex tali pecunia q̄sitū tripha/
rie diuidet. 7 vnā q̄dē prē ha
bebit vsurari⁹. ip̄e vicz tātū
q̄ntū debet exp̄se labori 7 i/
dustrie. q̄d boni viri dirimef
arbitrio. prēq̄z aliā restituet
creditori suo. q̄. s. sibi d̄dit v/
suras. habito respectu ad dā
nū q̄d ille sustinuit i bonis ex
carētia illi⁹ pecunie. vt dicūt
Tho. 7 seq̄ces. Residuū tāq̄
incertū dabit paup̄ibus. Qd̄
sic. pbat. penes vsurariū non
d̄z remanere. ne. s. ex h̄ paret
via vsuris 7 inuitent hoies ad
peccādū. nec d̄z creditori re/
stitui. qz tunc recipiet vsuras
de sorte sua. q̄ paup̄ibus est ero
gandū. Quia reglā est. q̄ q̄n
aliqd̄ est erogādū 7 nō appa
ret cui. illud est paup̄ibus dan
dum. ar. viij. q. v. c. Hō sane
Ray. etiā cōsuluit q̄ post resti
tutiōem solū vsure recepte pe
rat vsurari⁹ absolutōz ab eo
si alijs teneretur ad cautelas
Dagne eq̄tati videtur iniri
ista vltia op̄io. 7 tūc sufficere
videt absolutio q̄ dicit a b̄tō
Tho. cū alijs in sua opinioe
Itē quē vtrum manifesto

vsurario p̄stante cautōem de
vsur⁹ restituēdis. si ad precel
eius aliqs fideiubeat p̄ eo: te
neat ip̄e fideiussoz creditori/
bus vsuraz: vel ep̄o. vl pau
peribus ad restitutiōez oim
vsuraz extortaz certaz et in
certaz. Ad qd̄ rūdet Laurē.
vbi. s. dices. q̄ Lap⁹ cū plu
ribz alijs doctoribz determina
uit talē fideiussozē nō teneri
vltra vires hereditatis p̄nci
palis: etiā si se p̄ncipalē con/
stituisset. Et addit. hanc etiā
questiōez disputauit Paul⁹
de leaza. et determinauit q̄ nō
obligat fideiussoz vltra fact/
tates vsurarij habito respe/
ctu ad t̄pus cautōis. qz si tē/
pore cautōis p̄ncipal⁹ erat
soluēdo. dato etiā q̄ facultas
tes sint postea exhauiste non
restitutiōe vsuraz nec eris ali
eni. sed p̄ alios modos fide/
iussoz remanebit ad oīa obli
gatus. licet enim exceptio in
opie profic p̄ncipali. nō ta
men fideiussozi. sed si tempo
re p̄ncipalis cautōis uon
erat soluēdo. non tenet vl
tra vires p̄ncipalis. Idem
tamen Paulus distinguit in
ter fideiubentes pro cautōe.
7 se obligantē ad restitutiōez
vsurarum ex alia causa. In

primo enim casu nō tenet si
 deius for vltra vires. qz n̄ vl
 tra vires restituere vel caue
 re tenebat principalis. In se
 cundo casu sec̄. qz pncipalif
 est obligatus insolidū. lz ha
 beat exceptōes inopie vel si
 mile. que exceptio vtpote p
 sonal non dirigit ad fideius
 sozem. Itē nota fm Richar.
 i. iij. di. xv. q̄ dānificat ali
 quem iuste in sua libtate scz
 iniuste. pcurādo eū redigi in
 seruitutē: tenet se facere s̄uuz
 p eo: si nō pōt euz aliter resti
 tuere libertati. nisi forte talis
 esset p̄ditio p̄sone q̄ hoc dam
 nuz intulit qd̄ notabilz redū
 daret ī p̄iudiciū boni p̄mūis.
 in quo casu nō tenet se facere
 seruū. sed tenet ad omne aliū
 interesse ad arbitriū boni vi
 ri. Quantūcūqz d̄s dānifica
 ret aliqm̄ in alijs possessiōi
 bus nunq̄s tenet pro restitū
 tione se facere seruū ei? vl al
 terius. quia vt d̄r. ff. de re. iij.
 libertas inestimabilis res ē.
 Qd̄ aut̄ dicit̄ Exo. xxiij. Si
 autē nō habuerit vñ reddat
 venūdef. Judiciale p̄ceptuz
 fuit vnde modo non obligat
 Dec ille. Item si q̄s impedit
 aliquem iniuste ab officio vl
 beneficio iā obtento. puta p/

curans sibi auferri ex aliqua
 sinistra causa l' falsa tenet ad
 satisfactōem de toto fm Tho.
 z Richar. in. iij. dist. xv. sec̄
 si iuste hoc pcurat. qz meref
 priuari ex defectu suo. Sz
 si impedit a bñificio p̄seq̄ndo
 non tenet ad tantū quantum
 est beneficiū sed ad arbitriūz
 boni viri fm Tho. z Richar
 dū. qd̄ intelligendū videt̄ qñ
 hoc facit ex odio vel malicia.
 nam si facit vt sibi vl amico
 suo magis puideret q̄ illi. pu
 ta testator aliq̄s vult legare
 m. z ego rogo q̄ magis leget
 mihi. vel cuidaz p̄sone mihi
 magis dilecte. z ille sic facit.
 talis fm Pe. de pal. i. iij. nul
 li tenetur. qz nulli aufert ius
 suum. nam illi nullū ius erat
 acquisitū. z nemini facit iniu
 riam q̄ vti iure suo. cui libet
 enī licet se alteri cōmendare.
 vt donet sibi vel leget: preci
 pue cū indiget. Item q̄rif
 vtrū clerici teneant restitue
 re illos fruct̄ quos voluptu
 ose consumūt nō faciētes ser
 uitiū in ecclia. scz nō officia
 tes vl officia do. Rūdeo fm
 archi. dist. xliij. vtiqz tenent̄
 z hoc tripliciter. Primo rati
 one dati. Secūdo ratōne sa
 crilegū. Tercio ratōne odij.

De restitutōe Liber tercius

Primo rōne dati. naz illa bona tali ecclesie iō data sunt vt offerāt p̄ces et sacrificia p̄ ip̄is q̄ dederunt. et ex residuo alent paupes. Ad qd̄ facit s̄bum Hiero. dicētis. Tibi o sacerdos de altario viuere. n̄ luxuriari p̄mittit. di. xliij. s̄. i. et q̄ hoc nō facit infideliter agit. Secūdo rōe sacrilegij. qz defraudant totā ecclīaz. quā suis p̄cibz et officijs iuuare deberēt et ei p̄desse Un̄ Alex. papa. Ipi sacerdotes p̄ p̄plo iterpellāt: et p̄ctā populi p̄medunt. qz p̄cibus suis ea delēt. i. q. i. c. ipi. Tercio rōe odij. quia puocāt irā dei p̄ populū. Greg. Cū is q̄ displicet ad intercedēdū mittit: irati anim⁹ p̄culdubio ad deteriora puocat. dist. xlix. s̄. i. Quod vix est q̄n popul⁹ est in causa malicie sacerdotis. S; qd̄ si facit furtiū ecclīe: s; i mortali pseuerās. Rñ. nō videt teneri de fructibz. et rō est. qz etiā mali mīstri orōnes p̄mīes vt officiū et mīsse pro sūt viuīs et defūctis s̄m Tho. i. iij. S; qd̄ de bonis omīssis nunq̄d tenet restaurare totū. Rñdeo s̄m archid. ex q̄litate deberet sibi iniūgi in p̄nia si possit: sed nō est necessariuz.

sed in h̄ est p̄nia arbitraria si cur in alijs. et idem videt sentire Pe. de pal. in. iij.

Ubi sit fienda restitutio

Capitulū III

Wantū

q̄ ad terciū p̄ncipale. s̄. vbi fienda ē restitutō. Circa h̄ distinguēdū qz aut p̄sona cui fienda ē restitutō scit. aut inq̄redo sciri p̄t aut oīno ignorat. Si autē scit aut inq̄redo sciri p̄t ip̄e l̄ heres ei⁹ ip̄o mortuo in loco vbi facta est rapina. v̄sura v̄l damnū. si v̄terqz ibi est l̄ vbi cūqz adinuicē se conueniūt creditor et debitor. Si autē alter est absens a loco vbi facta est v̄surpatio v̄l dānificatio mittet expensis ei⁹ qui se absentauit de loco. Si v̄o ē absens cui fienda est restitutō puta quia mutauit domiciliū: mittet sibi rē ablatā vel pecuniam ip̄e qui abstulit expensis illius q̄ habz restitueret. Si vero absentauit se a dicto loco is q̄ rem v̄surpauit: ip̄e suis p̄prijis expensis trāsmittet rē vel pecuniā s̄m Hosti. et Jo. an. et hoc per talem modū qz nō detegat peccator si peccatū est occultuz.

ar. ij. q. i. c. si peccauerit. l' etiā
 potest creditori significari: p
 cipue qñ est multū remot⁹ a
 debitore occulte l' manifeste.
 fm q' expedit ⁊ fm q' credi
 tor ordinat. vel de mittēda il
 la re vel reseruanda vel aliter
 danda sic agat debitor ⁊ li
 ber erit. Si aut' suo ppo mo
 tu rem illā destinaret seu pe
 cuniā debitor: et in via pūret
 v' auferret sibi: periret ei q'
 ad hoc teneret ad satisfaccien
 dum fm Jo. in glo. Vel etiā
 si sperat cito ventur⁹ ad locū
 p' sibi rez suare. Et fm tho.
 Hosti. ⁊ Jo. an. in edē sacrā
 deponere: vel alio tuto loco
 Aut si res est parui valoris.
 ⁊ creditor distās mltū tabū
 dans fuerit. potest etiā fm
 Huil. p' anima ei⁹ paupibus
 erogari. Si fo ignorat nec
 pquirendo inueniri p' cui re
 stitucio fieri debet: tūc erogā
 da est reo ablata vel preciu⁹
 eius paupibus. p' aīa illi⁹ in
 loco illo vbi facta ē vsura ra
 pina vel damnū. vel in loco i
 quo habitat is cui fieda ē re
 stitucio. Et h' ideo q' melius
 est q' vicini inde sentiāt q' mo
 dū q' extranei. tum etiā q' z
 verisimile est ibi repiri dānū
 passum v' heredem ei⁹. Ita

notat Hosti. Jo. an. ⁊ Jo. de
 ligna. Vel saltē fiat tal' erga
 tio ad arbitriū dyocesanī loci
 vbi factū est damnū v' rapia
 fm Ray. Si tamē q' mode fi
 ri non posset in dicto loco cū
 hoc non sit necessariū. p' tūc
 ⁊ debet alibi fieri. fm Huil.
 Sed et bñs Tho. in hmoi
 casu nil dicit de loco determi
 nato. sed q' pro anima illius
 cuius res erat debet paupe
 ribus erogari. Unde ⁊ D.
 Hugo peritus in vtroq' iu
 re. et frater Clarus dicebant
 q' cū paupes sint vt vnū mē
 bruz in corpe ecclesie. nec ab
 hac vnitare sequestrētur pro
 pter locorū distantia: sufficit
 si restitucio incertorū detur q'
 buscuq' paupibus etiā al
 terius prouicie: q' vbi facta
 est rapina v' damnū. ⁊ maxi
 me qui sunt paupes christi:
 ⁊ vtiliores ecclesie dei: et salu
 ri animaz. ⁊ ex h' apparet q'
 loc⁹ nō ē d' necessitate restitu
 tōis s' de q'gruētia Idē tenz
 Fede. de senis. c. xxxij. opis
 sui. Usure tū incerte extor: te
 p' manifestos vsurarios quō
 debeāt restitui: et i quo loco.
 ⁊ p' quez dyocesanū: hēs i. ij.
 parte sum. ti. i. Quamuis
 enīz quod habetur in isto. §.

De restitutiōe liber tercius

non p̄tineat ad vbi: sed magis ad quid. tñ hic notabilz q̄rit vtrū fideiussoz possit repetere a debitore vsuras quas p̄ eo soluit creditori penes qm̄ pro ip̄o debitore intercessit. Ad qd̄ rñdz Lau. q̄ Jo. an. in q̄stione sup̄ mercuriali: in regla dānum. de re. iu. in. vi. hanc q̄stionē explanat notabiliter. et ex ei⁹ dicit. elicit. xi. conclusiōes. q̄z prima est talis. Non recipit fideiussoz a debitore obligatōem sciēte et d̄ dicente vsuras suo solutas d̄ bitori. nec etiā sortem nec qd̄ aliud inutiliter impensū. p̄ est enī p̄radicere q̄z n̄ p̄sentire. extra de symo. c. sicut tuus. Secūda conclusio est nō repetit a debitore sciēte et patietē: sed nō mandante obligatōez fideiussoz vsuras v̄l in debitum solutas. vel solutū creditori: et sibi imputet q̄ se obrulit. extra d̄ re. iu. c. bona fides. in. vi. repetit tamē sortē in debitū qd̄ soluit. Tercia conclusio est. non repetit a debitore sciēte et mandate ip̄m obligari pro sorte tñ fideiussoz solvens vsuras. tum qz sine mandato excessit. tum qz ad illas obligat⁹ nō erat. Quarta cōclusio est. nō recipit a de

bitore fideiussoz vsuras sciēte et mandante ip̄m in oēm casum: vel simpliciter obligari siue fideiubere. patz qz in generali mādato nō inclusit in debitū de q̄ v̄silit in specie n̄ mandasset. c. i. generali. de re. iur. in. vi. Quarta conclusio est. repetit a debitore sciēte et mandante ip̄m. p̄ vsuris. cū s̄b nomine sortis inclusit eas. vt ē moris obligari siue fideiubere ip̄e fideiussoz vsuras. qm̄ iuste credere potuit illā sortē totū debitū. nec p̄sumere debuit illud debitū sub nomine sortis p̄mittere. extra d̄ p̄sū. c. qz v̄silit. Sexta conclusio ē ip̄etit a debitore sciēte et mandante noiatiū p̄ vsuris fideiuberi ip̄e fideiussoz creditori solutas si iurauit illas solvere. et ista est cōis op̄io. extra d̄ fideius. c. ij. et istaz op̄i. approbat Jo. an. habet tñ fideiussoz optionē soluēdi v̄l absolutōnem petēdi sicut habet d̄ bitor. Septima conclusio ē repetit a debitore etiā nominatiū mandante. p̄ vsuris fideiuberi ip̄e fideiussoz vsuras creditori solutas: etiā si non iurauit creditori illas solvere. Si ip̄i fideiussozi d̄ bitor indēnitatē iurauit: dūmodo

alias ppter pignora data v'l
 aliā cām debitori fuit expedi
 ens vsuras solui. c. puenit. ex
 tra de fideius. Decima conclusio
 est. non repetit a debitorē
 sciēte et mandāte noiatim p
 vsuris fideiuberi ipe fideius/
 sor creditori spōte solutas. si
 nō iurauit creditori illas sol
 uere nec debitor iurauit fide
 iussori indēnitatē. nec expedi
 ebat debitori ppter pignora
 data v'l aliā cām ipas vsuras
 solui. et h de iure fori. Sed
 opinio theologoz q̄ fm Jo.
 an. mltū fauet eq̄tati ē q̄ vr/
 geat debitor ad solūndū i fo
 ro p̄scie. de re. iu. c. sciēti. li. vi
 Nonā conclusio est. nō repetit
 a debitorē sciēte r. mādante
 noiatim p vsuris fideiuberi
 ipe fideiusor vsuras credito
 ri coacte solutas si nō iuraue
 rit creditori illas soluere nec
 debitor iurauit fideiusori i/
 dēnitatē: nec expediebat de/
 bitori ppter pignora data vel
 aliā cām vsuras solui. si fuit
 ipe fideiusor i culpa. vt qz n̄
 exceptit. sec⁹ si nō fuit in culpa
 Decima conclusio ē q̄ i oī casu q̄
 p̄t a debitorē fideiusor vsu/
 ras repetere. d̄z intelligi si n̄
 interuenit fraus p̄sone ad p/
 sonam. s. p̄stituētis ob h̄ fide

iussorem. extra de p̄uil. c. q̄n
 to Undecima conclusio ē q̄ i oī
 casu q̄ p̄t a debitorē vsuras
 repetere fideiusor possit illas
 r̄petere a creditore cui soluit
 ff. mādati. l. si fideiusor. §. in
 omnibus.

Per q̄s d̄z fieri restitutio.
 Capitulum III.

Wantuz

q̄ ad q̄rtū. s. p̄ q̄s d̄z
 fieri restitutio. pri
 mo dicēdū ē de incertis. scdo
 decertis. Querit q̄ vtz restitu
 tio incertoz debeat fieri p̄ euz
 q̄ h̄z restituere. vel p̄ aliū cui
 p̄miserit. aut solū p̄ dyocesa/
 nū. Rū. circa h̄ sūt varie opi
 niōes r̄ p̄rie. Hosti. sup. c. cū
 tu. d̄ vsu. r. in. c. cū sit. d̄ iude.
 r. in sum. sua. de pe. c. si. iuxta
 finē tenz q̄ vn⁹ de casibz p̄ti/
 nentibz ad ep̄m est restitutio
 male ablatoz incertoz. qd̄ eti
 am tenet Jo. an. extra de pe.
 r. re. in. c. si ep̄s. i glo. li. vi. r. i
 c. pctm̄. de re. iu. li. vi. Ad qd̄
 vid̄z facere qd̄ h̄f. xij. q. i. c. p̄
 cip im⁹. Addūt etiā aliq̄ q̄ h̄
 tenēt h̄ac rōez. Lū hmōi bo
 na icerra sint p̄ aīabz eoz q̄z
 fuerit fidelz disp̄sanda. ac p̄
 p̄ns sint ad diuinū cultū eo
 ip̄o et sustentatōem paup̄ez
 p 5

De restitutōe Liber tercius

ordinata. Solus autē ecclia
sticus p̄latus sit rector ⁊ mo
derator diuini cult⁹. et pater
pauperū: et dispēsator rerū
diuino cultui ordinandarū.
vt p̄t̄z di. lxxxvii. c. diuile. ⁊ i
ml̄ris alijs. c. Jō fm̄ iudiciū
ei⁹ debita incerta sūt p̄ eū dis
pēsanda. Archi. autē in q̄dam
q̄stioē disputata p̄ eū. ⁊ i rosa
rio. xiiij. q. v. c. nō sane. tenet
H̄iū. et dicit sn̄iaz Hosti. cir
ca hec sup̄dicta esse verā i ca
su vbi nullus deputat⁹ ē a te
statoze q̄ hoc exequat. vt. xij.
q. ij. c. de laicis. Tbi h̄o cer
ta p̄sona deputata est a testa
toze: illa p̄sona d̄z exequi: vt
vt in d. c. de laicis. extra de tes
ta. c. tua. imo credo q̄ ip̄e ra
ptoz icerta q̄ debēt paup̄ib⁹
erogari p̄t̄ ip̄e paup̄ib⁹ eroga
re absq̄ licētia v̄l autoritate
ep̄i: vel alteri⁹ iudicis ecclia
stici. vt satis colligit in d. c.
cum tu. Et h̄ innuit etiā cla
re glo. in. c. sicut dignū. d̄ ho
mi. §. eof. A^o obstat. c. cū sit.
de iude. p̄ quod p̄bat Hosti.
suā opinionē. Nam illō. c. lo
quit de iudeo: nō de christia
no. cui⁹ act⁹ v̄l dispēsatio me
rito habet suspecta ab ecclia
q̄ ad christiāos. iō iuste ⁊ bñ
dicit ibi fm̄ p̄uidentiā dyo/

cesani: q̄ suspitio cessat i chri
stiano. et sic n̄ dubito q̄ ep̄s
nō h̄z se itromittere de talib⁹
Dec archi. Jo. de ligna. idēz
sentit. ⁊ post adducit h̄ac ra
tōnem. Qui indebitū extor
sit obligat⁹ ē ex maleficio v̄l
q̄si illis q̄bz extorsit: si extat.
al̄s paup̄ib⁹. Et regula h̄z q̄
debitor p̄t̄ se p̄ absolutioēz li
berare. insti. q̄. mo. rol. ob. p̄
torū. Tu q̄ dicis H̄iū da mi
hi casum exp̄ssum p̄tra regu
lam. nec ē vez q̄ sit i d. c. cuz
sit. qz nō loquit in christiano
sed in iudeo. ut dicit Archi.
H̄ac op̄ioez seq̄t̄ Pau. 3en.
et Be. sup̄ clemen. i. de puil.
Doc etiā p̄suluef̄ Jo. cal. ⁊
Recupus. Sed dñs Hugo
vtriusq̄ iuris pitus. ⁊ frater
Clar⁹. vt habet in q̄dā sum
mula p̄cordauit in h̄ q̄ nul
lum ius exp̄ssum hoc dicit:
nec in decretis n̄ alibi nisi q̄
ep̄us ē p̄curator pauper. Il
lud h̄o adaptat q̄ p̄t̄ p̄cura
re de suo p̄po si h̄z. v̄l de bo
nis ecclie. i. de fructib⁹ l̄ alijs
modis. Sz qz sacerdotes sim
plices sunt imp̄iti p̄ maiori
pre. ep̄i h̄o reputat̄ sufficien
tes i sc̄ia. hic ioleuit q̄ hm̄ōi
restitutōes remittit̄ ad ep̄os
Unde si p̄fessor p̄t̄ sit: et sc̄i

at in hmoi sufficient pfulere
 no est necesse remittere ad e/
 piscopos. hec ibi. r i hac sen/
 teria est Jo. mo. Hoc etiam
 innuit Inno. extra d imuni.
 ecclie. c. qz pleriqz. ar. xij. q. iij
 c. si qs romipetas. Ad romem
 supi^o inducta p alia opinioe
 posset rnderi q quis epi et p
 lati sint dispesatores rez da
 raz ecclesij: no tñ seqt q sint
 dispesatores oim que fm de
 um sunt i diuinu cultu r in
 paupes erogada. sz solu in di
 uinu cultu ia ordiata. vt red
 ditul ecclesiaz r hmoi. Nam si
 eent dispesatores erogadoz
 oim fm h eent etiã dispesato
 res oim supfluoz q diuites
 ex diuio pcepto deberet pau
 pibz erogare. qd a nro pcedi
 tur. Sz r Tho. ij. ij. q. lxij. di
 cit. q si ille cui dz fieri restitu
 tio sit oino igtus dz ei resti
 tui sicut pt. s. dãdo i elcosy/
 nas p salute ei^o. siue sit mor/
 tuus siue sit viuus: pmissa tñ
 diligenti inqstioe ei^o. et de au
 ctoritate epi nihil dic. Sco
 tus in. iij. di. xv. dicit. si qras
 p cui^o manus debeãt tlia dis
 pesari si incerta. Rñ. q no in
 ueni q necessario sit determina
 tus mediator ista paupibus
 dispesando. Uidet aut mibi

q p seipm psilio nihilomin^o
 boni viri pt hoc paupibz ero
 gare. qz tali mediatori ad dis/
 pesandu tribui posse de cui^o
 fidelitate psumeret r no sibi
 approparet vel in alios vsul
 puerteret qz deberz. Un vbi
 lex diuia vl ecclesiastica no li
 gat seqnda est ro natural. Il
 la aut dicit q q tenet restitu
 ere magis h faciat p se qz per
 aliu. no excludedo tñ p h co/
 siliu boni viri: sed includedo
 Dec scorus. Quidã ali j faci
 unt circa h distinctoem: vicz
 qntu eozu in qbus pperit re
 peritio: vt furto: rapina: vsu
 ra: fraude: r hmoi dispesatio
 incertoꝝ ptineat ad episco
 pu. Sed alioꝝ vbi n pperit
 repetitio: r si erogatio sieda
 est paupibz: vt i ludo r i iuste
 acceptis a iudice p iudican/
 do. vl a teste p testimonio. a me
 retrice. p fornicatoe r hmoi:
 quilibet per se possit dispesa
 re: vel cum consilio pessoris
 Ego credo secundã opinioz
 scz Archi. et seqciu oino ve
 raz et simpliciter. excepto v/
 no casu. vicz in incertis publi
 coru vsurarioꝝ. que casu no
 dubito omes illos excepisse
 intendere. quia ibi expse et
 clare tus puidit. vt scilicet p

De restitutiōe liber terciū s

dispensationes dyocesani talia incerta determinent et dispensent. extra de usu. c. q̄. li. vi. ibi tradit forma de huiusmodi. de qua habes in. ij. pre. sū. ti. i. In hoc casu tñ p̄t intelligi illud qd̄ d̄z p̄ eccl̄a opinionē. s. i. vsuris publicis incertis. Et si q̄rat vtz. eps possit p̄ sua synodalia h̄ statuere. vt. s. sibi retineat disp̄sationem incertoz. et alijs nō possit se intrmittere. Dicit in h̄ Jo. de ligna. sup. c. enz sit. de usu. q̄ q̄cquid dicit Joh. an. dubiū est an possit. et Jo. cal. in quodā p̄cilio dicit ex p̄sse q̄ nō p̄t. Hugo et frater Elar^o dicūt q̄ nō p̄t eps ex cōicare de iure sacerdotes q̄ se intrmittūt de disp̄satione incertoz. Quātū ad scōm p̄ quos d̄z fieri restitutio certozū bonoz. Ad qd̄ rñd̄t q̄ p̄ eū q̄ abstulit seu r̄cepit vsuras seu male ablata p̄t etiam et p̄ q̄mcūq̄ aliā p̄sonā facere. in h̄ enī vera est regla iuris. Qui p̄ aliū facit. p̄inde est ac si p̄ seipm̄ facere videat. de regu. iu. li. vi. Si tñ viciū vsure furti rapine v̄l alteri^o damni est occultū: et restitutio occulto mō p̄ se v̄l p̄ aliū fiēda ē vt nō detegat p̄sona. ij. q. i. si

peccauerit. Caueat etiā diligenter qd̄ p̄ aliū facit ita caute faciat vt recipiat q̄ debet et nō ille sibi retineat. qz nō est p̄ hoc liberat^o. nec p̄fidat de p̄fessoribz nec p̄dicatozibus. nec q̄stuarijs q̄ q̄rūt pecūias nō aiay salutē. Et si is q̄ rapinam vsurā v̄l fraudē fecit nō restituat. cū heres teneat ad oīa onera defuncti inq̄stū sufficiat hereditas: teneat et ipse facere dictā restitutiōnem. de usu. c. michael. et eadē rōe heres heredis. et sic i infinitū cū scit ab eis hereditas obligata ad restitutiōem p̄p̄t vsuras et rapinas et dāna a prioribus facta. et vbi nō sufficeat hereditas ad satisfaciēdū tenent legatarij et donatarij. quia legari nō donari potest alienum. nec excusant heredes scientes vel dubitantes vel merito dubitare debētes ex publica fama v̄l ex sc̄pturis vel ex fideli relatu testatorē illicitos fecisse tractus v̄l vsurarios. ex hoc q̄ null^o ponit querelam super hoc. vel postulat aliquid ab eis vt debitum. Sed debent diligenter inquirere veritatem quam possunt. Et si inueniunt sic esse notificent: vel

notificare faciant illis quibus debent se offeretes ad restoz. et si non inueniret paupibus erogando: alio esset i eis ignorantia crassa que non excusat. di. xxxv. §. si. et quis defunctis non possit illa restitutio si decesserint impenitentes: prodest tamen imo necessaria est ipsi heredibus si voluit saluari. qz non remittit peccatum. de re. iur. li. vi. Si autem licita artem exercebat vel premonialia tamen habebat testator: non apparet ex fama vel scriptis de illicitis actibus seu alieno presumere debent eum iuste adquisisse. qz non est iudicandum est in memoriam prope salutis et divini amoris. l. q. vii. c. sancimus. et precipue in mortis articulo. Item nota quod dicit Hostiensis in summa. tit. de usu. quod si aliqua honesta persona. puta sacerdos vel episcopus tractet in debitorum et creditorum de satisfaciendo. et dicat creditori talis mediator. tantum faciam tibi reddi si ex cor de residuum remittas: non decipias me quod mediator suus. nec debitorum cuius aie salutem queris. et rursus creditor se ex toto cor deliberare ipsum debitorum. quare non dicam ipsum liberatum non vi deo. nec curio quilibet sit satisfactor. dummodo sit satisfactor.

etiam ei. Si quod mouet in huiusmodi faciunt in odium usurariorum. Si quis enim ex alia causa alij iniuriat. eadem huiusmodi admittet quilibet theologus quod concordia in partibus possit tractari. et pars eius quod deberet ex pacto remitti. alio titulum de tractatis inutilis est. et quare non idem de usura. Dicendum est et tenendum quod precibus possit vel iussu iudicis vel pacto partium remissio fieri. et dicitur usurarium absolutum. hec Hostiensis. Que quidem intelligo haec esse in foro pretioso. non in foro conscientie. et etiam in foro conscientie quantum ad ea que dubia essent: ut debent dari vel non. quod rationes sunt ad utrumque partem. vel cum dubium est quantum debeat satisfacere. pro dato. Et ad hoc faciunt rationes quas facit ipse Hostiensis. Sed ubi certum vel clarum est debitum vel ratione usurarii vel alterius usurpationis nisi debitor liberaliter remittat illud quod remittit. etiam si de mille tantum decem remitteret. si huiusmodi facit quod putat se aliter residuum non posse habere nil valet illa remissio facta etiam publico peccato quod ad aniam. Unde cum mercator infortunia passus fallit et occidat multa de bonis suis mobilibus. ut non pueniat

De restitutōe Liber tercius

ad manus creditoꝝ. ⁊ querit
p̄positiōem cū eis de minori
q̄ntitate q̄s d̄beat. puta cōue
nit r̄ndere singul' creditoꝝ
ad r̄ōes. xv. solidoz p̄ libra.
cū tñ possz totū dare v̄l cede
re bonis. cui p̄positiōi assenti
unt creditoꝝ. ⁊ ita recipien
tes liberāt eū de residuo. cuz
illi nō sponte s̄z coacte fecerit
illam remissiōem. volētes il
la pte potius carere q̄s toto.
q̄nimo et si cederet bonis to
talit' nihil sibi refuādo: ⁊ nō
sufficiūt bona illa ad satisfā
ciendū: si postea puenerit ad
pinguioꝝ fortunā tenent de
residuo. de solu. c. odoardus.

De dānis dat' tpe guerre
adinuicē in ciuitates quō ⁊
p̄ q̄s p̄t fieri restitutio. quan
do faciūt pactū cū cert' pact'
⁊ capitul'. Nota q̄ in q̄daz
summula sic dicit. q̄ q̄uis
sint pupilli multi ⁊ absentes
q̄ nō assentiūt. ⁊ forte etiā ali
q̄ p̄dicūt ex p̄uectis q̄ recepe
rūt dāna iuste. nec eis ē satisf
factū. nihilomin' r̄tū est bo
nū pacis q̄ q̄ habēt rēpubli
cam gerere p̄nt cū p̄sensu ma
ioris p̄tis subiectoꝝ sibi pa
ctis pact' subdere. ⁊ licite rela
xare inuicē damna data. ⁊ si
fiat relaxatio p̄dicta: tenet ⁊

valet. Nā et hoc mō p̄nt etiā
p̄ bono reipublice sibi talias
impōere ⁊ hmōi. q̄s gabellas
vocāt. De bonis fo clericoꝝ
⁊ religiofoꝝ nō p̄nt laici face
re relaxatiōem. qz nō sūt eozū
foro subditi. nec de bonis ec
clesiastic' p̄mittit eis aliqua
dispositio. vt di. xvi. Bene
p̄nt tñ h̄ facere plati sp̄uales
terraz adinuicē de p̄sensu et
cōueniētia clericozū ⁊ religio
foꝝ qui damna receperūt in
guerra. Hāc autē relaxatiōes
q̄ ad laicos vel clericos intel
ligas de dānis dat' de rebus
p̄sumptis. nā res errātes vt eq̄s
pānos ⁊ hmōi q̄ h̄nt ⁊ sciunt
iustū nō fuit ex pte inoz. vel
si iustū ab his acceperit a q̄b
nō poterāt: ip̄a tenere nō p̄nt
vnde si dños p̄pos inuenire
p̄nt eis reddere tenent. als si
non inueniunt paup̄bo ero
gare. Idē videt' dicenduz
si de iusticia belli dubitat. nā
vbi clare bellū iustū ē res ac
cepte efficiunt capientiū. di.
.i. c. ius militare. q̄ tñ debent
inter eos p̄porcionabilr di
stribui p̄ duces belli. vt. xxiij
q. v. c. dicat. nisi p̄ publicum
edictū datuz sit vniciūqz q̄b
capit. Paup̄ez autē innocen

tum nō videt tutū bona au-
ferre: cum sint sine culpa. nisi
subsit cā. cū sit aliq̄s punien-
dus. de regu. iur. li. vi. Pena
tū t̄pali fr̄q̄nter punit vnus
p altero diuersis de causis.
vt. i. q. iij. De tutorib: cu-
ratorib: negotioꝝ alioꝝ ge-
storib: filiū familias ⁊ hmōi.
q̄ extorserūt vsuras ⁊ fecerūt
rapinas fraudes ⁊ dāna noīe
alieno. s. p. pupillis: patrōis
vel patrio suis. nil tū eoz p/
uenit ad eos: s; ad pupillos
dños vl patres eoz. q̄rit v/
trū p eos possit ⁊ debeat fieri
restitutio ip̄is pupillis ⁊ pa-
trib: seu dñis nesciētib: ⁊ ini-
tis de bonis eoz ad q̄s puene-
rūt talit̄ extorta Rñ. dicit̄ q̄
dā indistincte q̄ sic i foro p̄scie
dūmō nō imineat inde picu-
lū vite p̄scie vl fame si dep̄hē
deref aut scādalu seq̄tur. pu-
ta qz aliq̄s credit̄ furat̄ suis/
se illa qui innocēs ē et hmōi.
tales enī vt dicūt illi n̄ puer-
tūt furtū occulte illa recipiē-
tes: cū pecunia fructus vl p
rapinas et fraudes habita n̄
sint eorū. Et rō est cū p effi-
cacē causam p̄dictoꝝ. s. tuto-
rum curatoꝝ ⁊ hmōi: ⁊ p inē-
mediū illoꝝ tale iniustū lucz
deuenerit ad man̄ pupilloꝝ

patronoꝝ vl patz. ⁊ ad resti-
tutorē sunt obligati isti me-
diatores iustū esse videt. vt
que causa illoꝝ iuste ablata
sunt. nūc iuste licētā habeat
illa satisfaccere. ne ip̄i de p̄po
satisfaccere teneant. ar. ad h̄ d
regu. iur. vbi dicit Lbrys.
Om̄is res p quascūq̄ causal
p̄trabit p easdē dissoluit. pro
pterea ad h̄ agendū p̄dicti te-
nent. ⁊ in h̄ gerūt vtile curaz
sui. ⁊ illoꝝ q̄ iniuste detinent
aliena. Alij aut̄ p̄fecti⁹ ⁊ equi
r̄ndent p distinctōes. vicz qz
aut tales adhuc habent i ma-
nibus administrationē rerū
illoꝝ aut non. et in primo ca-
su p̄nt ⁊ debent restituere de
bonis illoꝝ ad quos perue-
nit lucrū: quod habent p ma-
nibus si nolūt remanere ip̄i
obligati ad satisfaccenduz de
suo. Et hoc siue occulte. siue
manifeste cū sufficienti caute-
la. vt ab ip̄is nō possit postea
sp̄eti. Et ad h̄ vidz facere ra-
tio p̄me opiniois cū regla il-
la. Om̄is res. Si autē non
habēt ampli⁹ administratoꝝ
tunc subdistinguedū est. qz
aut p̄dicti tutores pcurato-
res et hmōi n̄ possunt illa re-
stituere de suo. puta qz pau-
pes sunt aut p̄nt. et si nō p̄nt

De restitutiōe liber tercius

sufficit q̄ denuncient p̄ncipa-
liby p̄ q̄bus fecerunt vsuras:
fraudes ⁊ hmōi. si ignorant
quō fecerūt. p̄ eis talia illici-
ta lucra q̄ ad eos deuenerūt.
vñ ⁊ obligati sūt ad restōem.
⁊ si nō satisfaciūt ip̄i p̄ncipa-
les habeāt p̄positū satisfaciē-
di de suo cū poterūt. Ad acci-
piendū aut̄ occulte a p̄dictis
ad h̄ non tenent: nec debent.
Et rō est. qz q̄ ad se excusati
sunt a restitutiōe rōe impōre-
tē. vt. c. iij. q. vi. c. si res. q̄ ad
illos p̄ q̄bus fecerūt vsuras
vl̄ fraudes auferendo ab eis
occulte. p̄ hoc nō p̄uidet salu-
ti eorū cū remaneāt obligati
in p̄scia. ex quo sciūt talia fo-
re facta: nec velint satisfacere
⁊ sic non dissoluit̄ peccatuz.
vel obligatio q̄ ad estimatōz
eorū. Sed nec p̄t̄ q̄s a puata
p̄sona cogi ad restitutiōz ma-
le ablatōz. nisi p̄ iudicē ecclē-
asticū vel ciuile. nec videt̄ bñ
posse excusari a furto. cū con-
tractet rez alienā inuito dño.
cum in vsura trāsserat̄ domi-
niū. p̄ hoc etiā se exponit̄ ml̄-
tis piculis. Si autē tales me-
diatores de quibz dictuz est
p̄nt̄ restituere. cū illi ad q̄s ex-
torza puenerūt nolūt restituere
q̄ p̄ncipalit̄ obligantur

p̄nt̄ petere hūiliter nō p̄ coa-
ctōem vel fraudem a credito-
ribus vsuraz. vl̄ fraudnz re-
missionē: cū penes eos nō re-
māserit pecunia fenebris. ⁊ il-
li q̄ eā habueūt remaneāt p̄n-
cipalit̄ obligati. qz remissioē
obtr̄ta libere ⁊ spōte ampli⁹
nō tenebunt. sed tm̄ p̄ncipal-
nisi ⁊ eis fieret remissio. qz si
remissionez facere nō vellent
teneūt satisfacere d̄ suo. ⁊ tunc
vsqz ad quantitatē solutā p̄
illis poterunt occulte accipe-
re de bonis eorū: si al̄s p̄ viā iu-
dicij habere n̄ possunt. ita tm̄
qz nō sequat̄ scandalū vl̄ pi-
culū que semp̄ vitanda sunt.
Ubi autē mediator talis sic
satisfecit: debz p̄ aliqm̄ modū
cauti⁹ declarare illi q̄ sciebat
se obligatū ad illud amplius
non teneri. vt puta si dicat se
non curare ab eo illa recupa-
re. q̄ si ac si donasset. vel decla-
rare heredibus suis qz n̄ reci-
pian̄ a tali p̄sona aliqd̄ vt de
bitum p̄ tali causa. et hmōi.
Bona entz fides nō patit̄ vt
semel exactū bis epigat̄. de re-
gul' iuris. li. vi.

Lui fienda sit restitutiō.

Capitulū V.

Wantuz

ad qntū. s. cui scienda est resti-
tutio seu datio rei ablata vel
alio illicite acq̄sita. Pro scienda
mēto notanda ē distinctio quā
pōit Tho. ij. ij. q. xxxij. dicit
Tripliter p̄ aliqd esse acq̄si-
tū. Uno mō qz id qd acq̄rit
illicite debet ei a quo acq̄sitū
z extortū est: z siue nō trāsse-
rat dominū illi rei in accipi-
entem vt in furto z rapina. si
ue trāsferat vt in usura: tū cō-
petit repetitō. Secūdo mō dicit
aliqd illicite acq̄sitū. ita qd il-
le qd illicite acq̄sitū nō p̄ illud
retinere. nec tū debet illi a q̄
acq̄sitū. qz ille qd iusticiā de-
dit: et ille qd iusticiā accepit.
vt in symonia et similibz. in q̄
bus ipa datio z acceptio est
q̄ legē. Tercio mō dicit illici-
te acq̄sitū: non qd ipa acq̄sitiō
sit illicita: sed illud ex q̄ acq̄ri-
tur est illicitū: ex quo trāsferat
dominiū. nec cōpetit repeti-
tio. vt in meretricio et hmōi:
nam meretrici turpiter agit z
p̄tra legē di fornicādo: s; ipa
acq̄sitiō vel datio pecunie p̄
hmōi illicitū nō est illicita n̄
p̄tra legem dei. z h̄ p̄pe dicit
turpe lucrū. De illicitis q̄ isto
tercio mō acq̄sitis fm̄ Tho. et
Ray. p̄ dari eleōsina. et pōt
etiā retineri nisi supflū per

fraudem vl' doli mlter extor-
serit. qz illud esset restituēdū
Et ad h̄ p̄tinēt lucra facta ex
histrionatu illicito: ex duello
ex torneamēto: ex fertis factis
de floribz et alijs hmōi. qz us
usus est cōiter ad lasciuam.
ex decijs factis. ex arte mathe-
matica seu arte diuinatoria.
ex lucro negociatiōis: aduo-
catōis vl' medicine i casu nō
concesso quo ad clericos. in
his dixerūt aliq̄ nō posse fie-
ri eleōsina. qz vt dicit Prouer.
iij. Honora deū de tua suba
Et itez. Honora deū d̄ tuis
iustis laboribz. z. iij. q. v. c.
eleōsina. z. i. q. i. nō est putā-
da. Sed h̄ nō ē vez fm̄ Tho.
z Ray. et alios p̄mūt. Predi-
cta autē capitula allegata h̄
intēdunt qd non licet dare ele-
mosina de male acquisitis. q̄
scz debent certis psonis resti-
tui. vel qd nō debet aliq̄s ali-
quod facere illicitū vt det ele-
mosinam. Et q̄uis q̄da z di-
stinguant vt dicit Bui. qd in
his que phibita sunt qz ma-
la. z non puniunt a iure nisi i
famā. vt meretriciū duelluz
et hmōi. talia possunt retine-
ri. S; q̄ mala sūt qz phibita
a iure: vt torneamēta: negoci-
atio quo ad clericos et hmōi
q

De restitutōe Liber tercius

z talia nō pnt retineri ad vsū suū sed debēt paupibz erogari. Licet hec distinctio videat esse pbabilis: tñ qz pene sunt restringēde nō ampliāde. z q nimis emūgit elicit sāguinē. Bern. Credo qz in pdictis oibus casibz z silibz bonū ē et salubre qz penitēs iducat ad erogandū paupibus. nō tñ cogend^o ad h. nec si nō velit in h est iudicādus nō esse in statu salutis. si nō velit hmōi pñiaz agere vl accipe. scz qz hmōi lucra paupibz erogat. nisi in casibz a iure exp̄ssis. vt in symonia. Et idē de eo qd dat iudici ad corrupēdū euz z hmōi. vt infra dicetur. fm g Tho. Guil. Ray. z Inno. d hmōi dz dari elēosyna debito honestatis et cōsilij: nō debito necessitatis salutis. z sic intelligit illd. riiij. q. v. q. ha/betis. Non est g illd acceptū sic restituendū ei a q acceptū est. qz in turpi causa melior ē pdictio possidētis. ff. de pdict. ob turpem cām. De illicitis acq̄sitis sc̄do modo: vide licz cū illud sit acq̄sitū nō debetur ei a q est sic acq̄sitū. n̄ tamen acq̄sēs p̄ se retinere Ills p̄ z dz de necessitate salutis: nō solū de p̄silio z bo-

nestate paupibz erogari. z b^o rō est fm Tho. ij. q. lxxij. qz ipa datio z acceptio ē lege pbibita. vt i symonia. Quidā tñ extendūt istū sc̄dm modū ad omē lucz in q cōmittitur peccatū in dante z in recipiēte. nō solū in symonia: sz etiā in pecunia accepta ex adulterio. z p vsura cum qd accipit mutuū sine cā rōnabili. p̄vta vt apli^o dicit. z idē soluit vsurā. Illā vsurā vt dicunt q accipit retinere nō p̄t. r̄ tñ ei debz reddere q dedit. quia turpiter opat^o est dādo mutuū ei quē nouerat nō idigere. Sed Tho. non dicit h. sz cū datio est p̄tra legē. i dicto autē casu datio pecunie pro mutuo nō est p̄ctm̄. sed accipere illo mō vsurario mutuū est peccatū. qz dat illi occasiones malī. Unde licz peccet mortaliter sic mutuū accipiēdo: debz tñ potius reddere illi a q accepit qz paupibz erogare: nisi vbi n̄ iueniret ille a quo accepit. vl etiā si vellz illam vsurā reddere nō vsurario: sz his a qbz extorsit ipse vsurari^o vsuras p̄ eo satisfaciēdo p̄ illa pte. z tūc debz vsurario significare ne itez illi restituat. et precipue debz hoc

facere cū licentia epi. v. si di-
 ctus usurari⁹ vellet ab eo re-
 petere: epi cogat illū desiste-
 re a repetitōe. ⁊ ex quo vtili-
 ter gestū est negociū ratū ha-
 bere debz. non tñ tenet ad h
 scz inq̄reze l dare bis q̄bz de-
 bitor est usurari⁹. sed sufficit
 q̄ restituat a quo accepit. pau-
 peribus autē erogare nō dz.
 cū nouit eū a q̄ accepit. ⁊ pōt
 ei dare. quod exp̄sse ostendit
 Aug⁹. dicens. Nolite facere
 elemosinas de fenore ⁊ usurs
 riiij. q. v. nā cū dat paup̄ibz
 quod debet certe p̄sone nō li-
 berat a restitutōis obligatōe
 ad illā p̄sonā. vt habet extra
 de homici. c. sicut dignū. cir-
 ca fi. Sed in symonia ip̄a da-
 tio et acceptio pecunie est. p̄-
 bibita. Unde dicit. i. q. i. ca.
 anathema danti anathema ⁊
 accipiēti. nec sibi retinere va-
 let nec illi reddere q̄ dedit. s;
 debz d̄ necessitate salus pau-
 p̄ibus erogare si p̄t. vel illi ec-
 clesie in cui⁹ iniuriā data est
 pecunia applicari v̄l alit̄ pro-
 uideri. p̄nt habes i. ij. p̄te sū.
 ti. i. c. i. Similiter in iudicio
 p̄hibitū est iudici v̄l assessori
 cū habet certū salariū accipe-
 re aliquid a partibz p̄ iudicādo
 v̄l nō iudicādo: vel iudican-

do bñ v̄l male. et testi est. p̄hi-
 bitū accipe. p̄ testimonio ferē-
 do. Unde aug⁹. Ideo nō de-
 bet vendere iudex iustū iudiciū.
 aut testis verū testimoniu.
 quia vendit aduocat⁹ iustus
 patrocinū: ⁊ iuriscōsult⁹ ve-
 rum p̄siliū. Illi enī iter vtrā
 q̄ partē ad examē adhibent.
 isti ex vna p̄te p̄sistūt. riiij. q.
 v. c. non sane. Quod ḡ recipit
 iudex p̄ hmōi vel testis p̄ se
 retinere nō potest. s; debz re-
 stitui illi q̄ dedit: si iuste d̄dit
 puta vt iuste iudicaret inten-
 dens redimere quodāmod̄ ve-
 rationē suam. Unde Aug⁹
 in dicto. c. nō sane. Ille solet
 male sibi ablatā pecuniā re-
 petere qui iustū iudiciū emit
 quoniā venale esse nō debu-
 it. Sed si pecunia data fuit
 iudici ad eum corrupendū.
 vel testi ad falsū testimoniu
 dicendū. vel alicui ad falso
 accusandū. v̄l aduocato ad i-
 iuste aduocandū: illi dator
 reddi nō dz. qz turpiter d̄dit
 nec sibi retinere dz. s; paup̄i-
 bus elargiri. v̄l illi in cui⁹ in-
 iuriā data ē. et p̄cipue si ex h
 amisisset iustā causam. habē-
 tur hec in dicto ca. non sane.
 prout ibi notat Johan. an. ⁊
 Archi. ⁊. xi. q. iij. c. qui recte.

De restitutiōe liber tercius

z Inno. extra de immuni. ec
de. qz pleriqz. Ray. et Hosti.
in sū. Silz inferiores officia
les vt nūcij missi z hmōi si a/
liqd extorqnt p improbitatē
vt denariū parū et hmōi: te
nentur paupibus erogare. et
hoc vbi certū salariū recipi/
unt. vt dicit glo. in. c. nō sane
Hā cū salariū sufficiēs recipi/
unt. si qua extorquēt debent
restituere si est qd notabile. z
idem videt dicendū de nota/
rijs: camerarijs z hmōi qui
officio suo extigūt aliqd a p/
sonis. Si ei habēt sufficiēs
salariū tenēt ad restōez eozuz
q accipiūt: nec vidz excusare
psuetudo cū sit irrōnabil. ar.
xxij. q. i. c. militare. vl paupi/
bus erogare: si de facili n̄ p̄t
inueniri. Si hō salariū non
haberēt vel non sufficiēs cre
do q psuetudo excusaret. qz
nemo cogit suis stipēdijs mi
litare. ar. insup de his q acci/
piūt pecuniā ab accusatis vl
in carceratis anteqz pferat sē
tentia z eos vt intercedant p
eis et liberent. Sciendū q
si accusati vel in carcerati sūt
culpabiles. vñ z merito pdē
nandi. illā pecuniā nec redde
re debēt datoribz. qz turpiter
derūt nec sibi retinere p̄nt. qz

turpiter acceperūt impediē/
tes iusticiā. sed debēt paupi
b^o erogari. ar. xiiij. q. v. q̄ ha
betis. Si hō sūt inocētes et
ad redimēdā suā veratiōz de
derūt et pcurādā sui liberati
onē. si intercessores eoz sunt
officiales salariati. al's pecu/
niā p h̄ receptā reddere debēt
vel paupib^o erogare. nisi da
ta fuisset p modū doni z libe
ralitatis. z p̄cipue post libera
tiōem. qz tūc retineri posset.
ar. i. q. ij. c. sicut ep̄m. et silz si
intercessores nō sunt officia/
les salariati s; puate psonela
borādō p hmōi iusta libera
tiōe iuste faciūt. z qd eis dat
iuste retinere valēt. Itē d̄ pe
cuniā data p adulterio omis
so vl cōmittendo. q̄uis qdā
dicant q debz dari nō ei qui
dedit. nec sibi retineri. sed ei
dari in cui⁹ iniuriā data ē. s.
marito. si vxor eius cōmisit
adulteriū: ex quo pecuniā ha
buit videt q potius debeat
paupib^o erogari. nisi ille ma
ritus esset paup. qz p̄t pau
ptatē posset etiam p̄fessor ipi
mlteri tāqz paupi dimittere.
Et silz d̄ viro cōmittere adul
teriū q ad vxorē caste vinētē.
z vidz eē i hmōi q̄si idē in sū
cut z i turpi lucro. vt i mere

tricio. qđ etiā pōt retineri sic
acq̄sitū: nisi qđ leges p̄hibēt
adulteria et puniūt. nō autē
simplicē fornicatōem ⁊ mere
tricia. *Hibilomin^o* de pecu
nia data p̄ adulterio nil statu
unt. sicut de pecunia symoni
aca. et alijs hmōi. vnde pau
perib; erogari pot̄ inducē/
di sunt. *riij. q. v. c.* non sane.
De acq̄sitis p̄ ludos fortu
ne extra illos casus ī q̄b; d; z
acq̄situm p̄ hmōi restitui: de
bent paupib; erogari. qñq;
etiā poss; sibi retinere. Sed
đ *h. s. e. li. ti. i.* De illicite ac
q̄sitis p̄ mo mō. i. cū debet il
lud acq̄sitū ei a q̄ acq̄situs ē.
vt in furto: rapina: vsura: et
hmōi: regula ē qđ hmōi sunt
restituēda spoliatis: siue sint
dñi illaz. rez. siue ad eos spe
ctet dūmodo p̄stat rē nō fuit
se ablatā. vt accidit ī pignore
deposito cōmodato: ⁊ hmōi.
licz enī t̄les qđ hñt p̄gra d̄po
sita et hmōi non sint dñi illa
rum rez. tñ ex honesta causa
illa tenēt. iō his debēt restitui
talía ablatā nō dñis ip̄arum
rez. ⁊ sic intelligo illđ. *ij. q. i.*
c. reintegrāda sunt oīa spoli
atis. extra de resti. spoli. per
totū. Si autē res ablatā ē ab
eo qđ iniuste babuerat. puta p̄

furtū vl̄ p̄ rapinā. restituēda
est dño illi^o rei: nō illi furato
ri. q̄uis autē malefaceret tal
restituēdo furatoria a qđ ipse
accepit. et nō dño rei ip̄ius
quē nouit. tñ fm *Uber.* libe
ratus est ab obligatōe restitu
tōis. qz reposuit rē in p̄stinū
statū et gradū. Quidā tñ di
cūt qđ illud qđ acq̄sit ex vsu
ra mentali tñ: non d; illi re/
stitui qđ dedit. qz a se volunta
rie abdicauit. nec tñ sibi de
bet retinere. qz s̄ legē accepit
extra de vsu. ca. p̄suluic. s; d; z
paupib; erogari. ar. c. sic di
gnū. extra de homi. de vsur.
c. tū tu. Sed ista iura iuducta
vident esse cōtra talē opinio
nē. nā ibi d; qđ debent ablata
restitui eis qz fuerūt si repiū
tur. vl̄ eoz hereditib;. nec ali
qđ ius n̄ aliq̄s doctor solē
nil facit istā distincōez inter
vsurā metālē et pactōnalem
vt prima debeat restitui ei qđ
dedit. scđa autē nō s; paupib;
erogari. Sed sicut ī distincōe
dicit *Aug^o* de accept; p̄ fur
tū et rapinā qđ debēt restitui:
nō dari paupib; sic iniquiens
Qui cōtra ius societatis hu
mane: furtis: rapinis: inuasi
onib;: oppressionib; aliq̄ ab/
stulerūt reddenda potius q̄s

De restitutōe Liber tercius

donanda censent⁹. exēplo 3a/
chei. riiij. q. v. c. nō sane. ita ⁊
indistincte dicit idē de vsur.
Nolite elemosynas facere de
vsur. q. ead. q̄si dicat. b^c red
denda sunt non paupib⁹ dan
da. cū. s. inueniunt q̄ dederūt
ip̄as vsuras. Et cū d^r q̄ qui
dedit vsuras voluntarie illō
a se abdicauit. Rñ. q̄ si dedit
ex liberalitate et p̄ modū do
ni verū esset. ⁊ tūc recipiēs b^c
sciens nō tenet restituere nec
paupibus dare. S³ si dedit
rōe mutui p̄ncipal^r nō abdi
cauit illud voluntarie: supple
sed p̄ditionate. ne mutuās re
putaret se granatū: ⁊ istū in ḡ
tum. ⁊ sic alia vice non inue
niet mutuū. ⁊ iō sibi d^r resti
tui vsura. Si aut̄ nil accepit
vltra sortē: q̄uis b^c nō inten
deret. i. nullo tenet nec illi n^c
paupibus. Pro h̄mōi au
tem maiori declaratōe scien
duz q̄ in re que debz restitui
se aliq̄s tripliciter pōt habe
re. qz aut ē ver⁹ dñs. aut he
res ei⁹. aut solū est dispēsator
circa ip̄am rē. et in p̄mo casu
cū scz est ver⁹ dñs rei ablate
d^r sibi restitui si p̄t. iij. q. i. c.
reintegrāda. et fere p̄ totam
questionē. Et b^c nisi iusto bel
lo vel iusto edicto impiali vl

ecclⁱastico ille cui res subla
ta est puaret iure rehabendi
simpliciter: vel ad t̄pus. nam
cū p̄tigeret b^c. puta qz tāq̄ he
retic⁹ p̄demnat⁹ ē dñs rei. vl
de crimie lese maiestat^r conui
ctus. in q̄b⁹ casib⁹ oīa p̄fiscā
tur post sniam sup hoc nō si
bi s³ fisco d̄bet oīa sua appli
cari. extra de here. c. ex cōmu
nicam⁹. In sup si dñs rei ab
late nō hz administratōz bo
noz suoz: vt pupill⁹: debz il
lud reddi tutori vel cura^r d^r
In scdo hō casu. s. cū legit⁹
heres ē sibi d̄bet ablata re
stitui. s³ cū tali distinctōe fm
Ray. qz si heredes sūt p̄les
vnicuiq̄ fm p̄portōnes sue
hereditarie p̄tis restituēduz
ē. Si autē heres in aliq̄ det
minata q̄ntitate p̄stitutus sit
puta in capitulo vl domo et
non plus. tūc restitutio non
fiet heredi. sed illi vel illis q̄/
bus testator p̄misit dispensa
tiōem bonoz suoz. Si hō
defunct⁹ i morte sua oīa bōa
sua legauit paupibus et pijs
locis q̄b⁹ illa legata sunt acq̄
rit ius in bonis defuncti p̄/
ribus et futuris. vñ ⁊ eis d^r
restitu. In t̄cio casu. s. cū est
dispēsator rez: vt epi et aliq̄ p̄
lati ecclⁱarū: ⁊ gubernatores

hospitaliū ē distinguēdū .qz
 cū dāt aliq̄ alijs: aut dāt d̄ re
 bus suis pp̄ ijs: puta p̄mo
 nialibz vel p̄ industriā acq̄si
 til. sicut scripture doctrine ⁊ hu
 iusmodi. ⁊ de hmōi dādo q̄/
 buscūqz etiā mal̄ vt meretri
 cibz ⁊ histriōibz q̄suis ḡuiter
 peccent. vt illud. lxxxiij. di.
 c. donare. tñ non tenēt ad re
 stitutōem. nec illi q̄ hmōi re
 cipiūt ab eis fm̄ Ray. ⁊ guil.
 aut dant de fructibz eccliaꝝ
 suarum et locoꝝ pioꝝ ad mē
 sam eoꝝ seu vsuz specialr de
 putatis. ⁊ tūc etiā male vt en
 do ⁊ dādo male faciūt. nō tñ
 tenent ad restitutōez ip̄s: nec
 q̄ recipiant ab eis: nisi recipe
 rent p̄ extorsiones fraudes ⁊
 violentias ⁊ hmōi: tūc tenerē
 tur. ⁊ fm̄ Tho. ij. q. clxxxv
 ⁊ fm̄ Guil. Aut dāt de bonis
 ecclie deputatis ad cultū di
 ninū. vl̄ capitulo distribuen
 dis. aut paup̄ibz erogādis spe
 cialiter. vl̄ cū etiā multiplici
 ter p̄mittunt dispensatōi sue
 sine distinctōe sibi deputato
 rū ad vitā ab alijs. et tunc si
 dant cā necessitat̄ seu elēosy
 ne bñ faciūt. nec ip̄i tenentur
 nec q̄ recipiūt ad restituēduz
 nisi darēt de his q̄ sunt disti
 cte deputata clericis. qz tunc

tenent eis de eo qd̄ abstulit
 a b eis. qz nō dāda ē elemosy
 na de alieno. xiiij. q. v. c. neg.
 Si dāt p̄sonis honest̄ p̄ pa
 trocinio ⁊ labore que ip̄edūt
 eccl̄ijs etiā laudabilz faciūt
 fm̄ q̄s titatē laboris ⁊ industrie
 Eccl̄iastic̄ ei vtilitatibz futē
 tes eccl̄iastica op̄z remunerā
 tōe gaudere. xij. q. ij. c. q̄cūqz
 Nec q̄ plati dātes nec recipi
 entes. p̄ hmōi tenēt i aliq̄ f̄sti
 tuere. Sz si dāt rōe penite
 cū tñ nō indigeāt. vl̄ cā fauo
 ris hūani erga p̄cipes non
 faceret ad redimendā v̄itati
 onem quo ad tyrānos ⁊ siles.
 vel dant causa turpitudinis
 vt meretricibus et hmōi. te
 nentur ad restituendum que
 sic male dederūt. nō quidem
 de bonis ecclesie. sed de bo
 nis patrimonialibz si habēt.
 vel per industriā acquisitis.
 Illi etiā qui sic talia q̄ alijs
 debebantur male accipiūt: te
 nentur restituere: nisi ip̄e qui
 dedit satisfecisset. Tho. vbi
 supra. debent autē dare vel
 successori eius qui dedit. vl̄ i
 vtilitatem ecclesie cōuertere
 cū licentia superioris: vel pau
 peribus erogare: si illa pau
 peribz debebant. Qui autē re
 cipiūt a religiosis pp̄t̄ iustā

De restitutiōe liber tercius

causam. vel sine licētia supio
ris debent restituere plato ip
sius monasterij. vñ puer. vel
als in vtilitatē mōasterij cō
uenerere vñ expendere. p̄cipue
si ip̄e plar. fuit q̄ male dedit.
In omī aut casu ex sup̄dictis
debz fieri ita q̄ pctm̄ qd̄ ē oc
cultū nō manifestet. z ita q̄ n̄
sequat mal. scādalu. ar. dist.
xij. c. duo. Qui autē tenetur
alicui ecclie l' loco pio debēt
illō dare gubernatori seu re
ctori ei. loci: nisi ille rector n̄
h̄ret iustū titulū s̄z vsurpatū
vel pbabiliter credat male vsu
rū. tunc enī possit i vtilitatez
illi. loci cōuerti vñ successori
reseruare.

Cur fienda sit restitueio
Capitulū VI.

Wantū

q̄ ad sextū. s. cur sit
fiēda restō. Ad B
btūs Tho. ij. q. lxij. assigē
rōez. vicz qz restitueio ē act.
iusticie. ad iusticiā aut h̄ndaz
z exercendā q̄libz tenet. Con
sistit aut iusticia in qdā eq̄li
tate q̄ tollit p vsurpatōem et
detentōem aliene rei. z repari
nō p̄t nisi p iteratā dationez.
seu p assignatiōē rei ei cuius
erat si p̄r. z ideo tenet restitu

ere. S̄z nota q̄ sicut q̄libz q̄
ē sui iuris p̄t donare rē suam
ita p̄t etiā remittere rē sibi de
bitam ḡtis et relaxare suo de
bitori. q̄ remissio sine dona
tio libere facta sine fraude et
coactōe postq̄ facta ē p peni
tētiā n̄ p̄t fuocari. vt dic̄ Ra
ymū. ar. vij. q. i. c. q̄ piclosū.
S̄z sciēdū q̄ illi q̄ ponūt se i
manibz creditorz p̄mittendo
seu offerēdo se ad dandū qd̄
peterēt. rogātes t̄m q̄ totū vñ
p̄rē dimittāt: s̄z nō intēdunt
restituere. imo sperāt q̄ p ni
bilo vñ modico q̄terabūt. als
nō se ponerēt in manibz eoz.
a pctō q̄dez rapine vsure seu
alteri. male vsurpatōis non
sunt absoluti. qz pctm̄ p pe
nitentiā et confessiōez dimit
tit quā illi de n̄ h̄nt. S̄z vtz
absoluti sint a debito seu ob
ligatōe restituēdi. distinguen
dum est fm Egidii i q̄libz.
qz si creditor ppria volūtate
z liberalitate dimisit z dona
uit nō curās q̄ debitor intē
deret nō tenet ip̄e d̄bitor am
pli. restituere: si h̄ ei clare cō
stat. Sec. aut si creditor d̄ce
ptus vñ coactus vñ despat.
id ē q̄ nunq̄ sperabat se illō
debitū ab eo posse h̄re vñ nō
posse h̄re totū. z iō poti. vor

luit hñe pte q̄ nihil dubitās
ne nihil hñet si totū vellz hñe
Talis enī remissio nō valz. z
adhuc obligat ad restituēdū
Sed qz hec matia est mltuz
vtilis z necessaria sciri. z i fre
q̄nti practica. iō serios⁹ z ple
ni⁹ tractāda. et qd sentiāt do
ctores in h referēdū. Cū gq̄
rit vtz vsurario vl cuilibz al
teri q̄ hz aliena sufficiat in fo
ro p̄sciētie remissio sibi facta
ab his a q̄b extorsit vsuras:
vl aliā male ablata. vl ab he
reditibz eoz si illi n̄ viuūt. Rū
deū diuersimode a diuers. vt
in. s. seq̄ntibz. Birar. de senis
asserit q̄ habens male ablata
nisi reddat aut sufficiētē faci
at cautionē non p̄t liberari a
sua obligatiōe p̄ aliū moduz
cū p̄t aliq̄ modo restituere.
nec enī p̄t debitū deobligari.
Et p̄mo nec p̄ viam remissio
nis. Secūdo nec p̄ viā satisfi
ctōis. Tercio nec p̄ viā libe
ratōis. Quarto n̄ p̄ viā trās
latōis. Quinto nec p̄ viā dona
tōis. Sexto n̄ p̄ viā renūci
atōis. Septimo nec p̄ viā cō
ueniētie z discretōis. Indu
cit ad h̄ has rōes q̄ nō vidēt
multū vrgere. s̄ sine multa
difficultate solui possunt p̄
eos q̄ tenent q̄ absq̄ actuali

restituētiōe p̄t tolli obligatio
male ablatōz ab eo cui obli
gat p̄ quelibet hozz modoz.
dūmodo nil fiat in fraudē vl
p̄ metū vl p̄ despatōez. s. non
rehabēdi. s̄ libere sp̄ōre ḡtis
z scient. Si ei fraudulent vl
coacte h̄mōi fieret tal' deobli
gatio locū hz qd dicit z n̄ alit.
Nō possit tolli tal' obliga
tio p̄ viam remissiois nisi re
stituatur: p̄bat sic. Nullus ē ca
pax remissiois nisi a pctō p̄
desistat. s̄ habēs rē male ab
latā q̄ diu remanet obligat⁹
ad reddendū nō d̄t d̄sistere a
pctō. ergo nō ē capax remissi
onis. z p̄ p̄ns obligatio illa
tollī nō p̄t p̄ viam remissiois.
Ad qd facit regula Pctm. d̄
regu. iur. li. vi. Restitutō enī
p̄ quā obligatio tollit est pre
uia remissioni. vnde nō vidēt
remissio fieri nisi p̄ restitutō
nem tollatur prius obligatō
Sed ad h̄ r̄ndet. maior p̄t in
telligi duplz. Uno mō vt in
telligatur de remissioe debiti
rei ablate. z sic vidēt falsa. nā
po test alicui remitti debituz
si vult creditor libere z spon
te. q̄uis ille debitor non in
tendat dare. et non sibi am
plius obligatur fm Egidū
Secūdo modo vt intelligat

De restitutōe Liber tercius

de remissione peccati: et tunc
ē h̄a maior: et minor falsa. nam
habēs male ablata si nō pōt
restituere vllō modo remanz
obligatus ad restitutōem cū
poterit. extra de solut. c. odo
ardus. et tñ desistit a peccato
si penitet et pponit restituere
in futurū. Sed si p̄t resti
tuere s; male. et h̄ intēdit face
re si creditor nō remittat. tal
etiā adhuc remanet obligat⁹
ad restituendū. et tñ desistit a
pctō penitēdo. Et qd̄ p̄det
ex regla Augu. peccatū. q̄ re
stitutio ē p̄ua remissiois. ve
rum ē de restitutōe nō solum
actuali s; etiā m̄tali: et in p
posito et in equalēti. Q; non
tollat p̄ viā satisfactōis pbat
sic. Satisfacere ē pctōz cās
excidere: et eoz suggestiōib;
aditū nō indulgere. de pe. di.
iij. circa princ. Cū gablatio
et detētio rei. s. peccati sit per
oppositū suū. s. restōem. igit̄
nisi restituat nō videt posse
satisfacere q̄ntūcūq; acceptet
creditor. Insup cū p̄ satisfi
ctōem nō solū reparat amici
cia sed etiā eq̄litas iusticie q̄
ablata erant p̄ vsurpationez
et detentionē alienoz nisi tol
latur causa iniusticie et ineq̄li
tatis q̄ sit p̄ restitutōez sub

tractorū dñi creditori reddit
qd̄ minus hēbat q̄ debebat
ab ip̄o vsurpatore q̄ pl⁹ ha
bebat q̄ debebat nō repabit
iusticie eq̄litas. et sic nō fiet sa
tisfactio nisi reddat ablata.
Satisfactio ei fieri d; p̄ ip̄m
debitōz q̄ violauit iusticias
vsurpādo aliena. nō p̄ credi
torē. Ad h̄ r̄fideri p̄t q̄ vtiq;
peccati cā excidi nō p̄t nisi p̄
restitutōez. sed restitutio non
solū fieri pōt actu s; etiā mē
te et pposito. als q̄ nō p̄t resti
tuere cū nil habeat: seq̄ret q̄
nō poss; satisfacere p̄ peccatū
qd̄ ē falsū. S; etiā eq̄litas
iusticie repari p̄t nō solū per
actualē restōez. sed etiā p̄ ali
um modum. per quem credi
tor v̄l iniuriā passus reputat
sibi satisfactū. Fit quoq; in
h̄mōi remissioe satisfactio p̄
debitōez qui violauit iusti
ciā dum hab; animū paratū
et se offert ad restituendū si nō
remittit. Tercio pbat q̄ non
tollatur p̄ viam liberatōis
sic. Chyso. dicit extra de re
gu. iur. c. Dis res p̄ q̄scunq;
causas nascit̄ p̄ easdē dissol
uitur. Sed obligatio tal̄ in
iusti detentoris nascit̄ p̄ solā
eius deprauatā voluntatē. s.
rapiēdo vel tenendo v̄l detē

nendo rem alienam. & dissoluti
 non poterit nisi per voluntatem
 seu rectificatam. scilicet in restituendo
 ablata. et sic videtur quod non suffi-
 ciat voluntas eius cui fieri debet
 restitutio ad tollendum obliga-
 tionem cum non fuerit causa ipsi. Ad
 quod responderi potest quod voluntas deper-
 uata usurpationis rectificari
 potest non solum per actualem restitui-
 tionem sed per intentionem volunta-
 riam restituendi si ille sponte no-
 luerit remittere. et sic non solum
 voluntas creditoris sed et debi-
 toris voluntas que fuit causa obli-
 gationis concurrat ad liberandum
 obligatorem dum se offert ad sa-
 tisfaciendum creditori ad placi-
 tum. Quartum ad quartum. scilicet per viam
 translationis et acquisitionis domi-
 nij probatur quod non possit tolli ob-
 ligatio sic. Presupposito quod
 usura non transferat dominium
 sed quodam tunc assumit talis re-
 gula. Nullum potest in re detinenda
 iniustus titulus aduenire nisi per
 iniustum auferat titulus. nam ini-
 ustus titulus auferri non potest
 absque hoc quod iniustus titulus acquirat
 et e converso. et idcirco erit alia
 actio per quam iniustus titulus tol-
 litur et per quam iniustus titulus ac-
 quiratur. Nullum ergo aduenire pote-
 rit iniustus titulus per aliquam actum
 nisi ei auferat iniustus titulus

per aliam actum. Si illis qui
 acquirunt dominium in re detinenda
 aduenit iniustus titulus per do-
 minij acquisitionem. si si prius ha-
 buit iniustum titulum per rei aliene
 usurpationem et detentionem: oportet
 quod dicitur titulus iniustus auferat
 per eiusdem rei restitutionem aut dominij
 acquisitionem. et sic non est capax do-
 minij ante restitutionem. et multo for-
 tius in furtis et rapinis. in quibus
 semper omnes non transferunt dominium.
 Sed ad hoc responderi potest quod ad hoc ut
 dicitur est restitutio per quam aufer-
 tur iniustus titulus in foro conscientie
 fieri potest non solum manualiter
 sed etiam mentaliter: dum
 scilicet parat reddere realiter si
 non vult dimittere. et sic abla-
 to iniusto titulo per spontaneam
 et liberam remissionem credito-
 ris acquiritur dominium. Quam
 tum ad quintum quod non possit
 tolli per viam donationis probatur
 sic per has propositiones. Ille cui
 restitutio fieri debet donare
 non potest prius quam sit restitutus
 et ipse iniuste detinens aliena
 antequam restituatur ablata certifi-
 ficari non potest de tali donatione
 verum sit vera donatio. primus
 sic probatur. Donatio nisi sit libe-
 ra non est donatio vera. secundus ad im-
 lega. l. rem legatam. Iste au-
 tem qui taliter donat. scilicet antequam sit

De restitutiōe liber tercius

restitutus non libere donat: qz nō libere illud habz. cū n̄ actualiter habeat. Et si dicatur qz libere restituēd⁹ p̄t h̄re ⁊ p̄ n̄s libere p̄t donare. qz detentor bonoz suoz patus ē reddere. Tal' instātia nihil valz: quia restituēd⁹ certifi- cari n̄ p̄t qz tal' habēs sua male ablata sit patus ad ea resti- tuēda. nisi ea statim cū p̄t red- dat. v̄l p̄ eis reddēdis suffici- entē cautōem faciat. qd̄ p̄ti- net ad scdā p̄positōez. Hā ⁊ si videant' aliq̄ signa q̄b se paratū ad satisfaciēdū osten- dat nō p̄bat esse sufficiētia cū illis v̄ri possit. ita ille q̄ n̄ ha- bet intentiōem restituēdi sic ille qui habz. ⁊ talis alienoz detentor iniust⁹ cui donatio fit ante restitutiōez: nō p̄t eam vt verā donatōez acceptare l' accipere cū bona p̄sciētia. Ad quod r̄ndet qz donari p̄nt nō solū res habite: s; etiā iura et actōes et q̄ sperāt h̄fi. nec p̄- p̄trea p̄t dici qz nō sit dona- tio libera. qz res actu nō ha- betur. Et cū h̄ negociū agat' ⁊ discutiat fm̄ forz p̄sciē vbi credendū est cuilibz p̄ se ⁊ cō- tra se. Et n̄o sit arbitrad⁹ i- memor p̄p̄e salutis. vt d̄r. i. q. v̄ij. sancim⁹. ex quo d̄bitoz

offert se paratū ad restituēdū si vult rogat' tñ vt donec non coactus nō decep̄: sed spontane⁹ p̄t sibi p̄suadere et credere libere donasse. p̄eci- pue cū non egeat multū. nec enī p̄sumit de facili q̄s p̄uce- re sua ⁊ donare. Quātū ad sectū qz nō possit tolli p̄ viā renūciatiōis p̄bat sic. vbi re- nunciatio nō habz locū: obli- gatio tolli nō p̄t p̄ viā renun- ciatiōis. sed anteq̄ fiat male ablatoz restitutiō: nō p̄t ille cui restitutiō fieri debz renū- ciare. ergo nō p̄t tolli obliga- tio detinētis aliena iniuste p̄ viā renūciatiōis. Maior est nota. minor p̄bat: nam re- nunciatio illa que fit a spolia- to anteq̄ restituat' ip̄a decer- nitur esse nulla. sicut patz. iij. q. i. c. episcopis. et extra de re- stitu. spoli. c. sollicitate. ⁊ h̄ idō quia p̄sumit non libere fieri. qz non est verisile qz spōte iu- ri suo renūciauerit q̄ renūci- at spoliatus. Sic in p̄posito videt' dicendū qz creditor re- nunciās nō restitutus n̄ videt' spōte renūciare s; vt coact⁹ ⁊ h̄mōi. Ad qd̄ r̄ndetur qz ea q̄ p̄tinent i dicit' capitul' h̄nc lo- cū i foro p̄tēioso vbi p̄cedit p̄ p̄sūptionez. s; in foro p̄sciē

etiā spoliatus pōt renūciare iuri suo vt in pposito. p̄erea eo ipso q̄ offert se ad restitutōnem si vult iā reuēstī et restituit eū iuri suo. Quātū ad septimū q̄ nō possit tolli per viā pueniētie et discretōis p̄bat sic. Supposito dicto regule. p̄ctm̄. li. vi. Obligatio illa q̄ iniust̄ detētor alienoz est obligat̄ ad restitutōes. ne cesse est q̄ tollat p̄ viā restitutōis v̄l aliā eq̄pollentē. Et q̄ rendo q̄ sit via eq̄pollēs restitutōi. si dicat q̄ sit remissōis via v̄l donatōis. seq̄tur inter alia istud incōueniēs q̄ p̄t dici restitutio. et tū in possessiōne minime posit̄. quod p̄t esse falsum p̄ illud qd̄ habet ff. de ver. sig. l. plus est. dicif enim ibi q̄ restituere ē non solum pecuniā rei p̄bere: s̄ etiā possessorem facere: fructusq̄ reddere. quapropter null̄ p̄t dici restitutus nisi i possessiōne fuerit p̄stitutus. Si igit̄ remissio que fit ante restitutōem eq̄polleret restitutōi ipi. sequif h̄ incōueniēs q̄ etiā nō positus in possessiōe dicet̄ restitutus. S̄ ad h̄ r̄ndet̄ q̄ i foro p̄scie et ab Aug. nō sumit̄ ita stricte restitutio sicut in foro p̄tentioso s̄m iura. Nā quōd

cūq̄ impleat volūtas creditōris a debitore dicif̄ restitutio facta. et cum q̄s cedit bonis. etiā añq̄ ponat eos i possessionē nō restituit q̄ ad p̄scientia. Querif̄ vtz vsurario l̄ cuiusq̄ alteri q̄ h̄z aliā sufficiat i foro p̄scie remissio sibi facta ab his a q̄b̄ extorsit v̄suras v̄l al̄s q̄cūq̄ male ablata. Hāc q̄stionē de vsur̄ Laurēt̄ in tractatu formāl̄ p̄t recitat opinionē doctorū. Dicit̄ igit̄ glo. et i reglā. peccatū: tenz q̄ sic. Sed dicim̄ ibidem p̄tra. f. q̄ non sufficit nisi pecunia sit restitutōi parata. Aliquoz s̄o theologoz r̄ opinio fuit q̄ et iā nō sufficit q̄ res sit parata restitutōi. s̄ etiam optz q̄ offerat: Jo. an. ibidē sup glo. demuz assumit viam mediā dicēs. q̄ aut gerit in mente vsurarī restituere. et remissio sufficiat. aut nō et tūc sec̄. S̄z Fede. de senif in ope suo format indistincte opinioez dicte glo. sic dicent̄ Si is cui debent restitui pecunie vel male ablata nō coactus v̄l deceptus nō circūuentus et omni dolo et vi et caliditate et metu cessantib̄: etiam p̄cib̄ v̄l furioz exhibitione inductus debitam sibi

De restitutōe Liber tercius

pecuniā non oblatam nec restitutiōni paratā vsurario dimittat: liberat⁹ est vsurari⁹ a restitutiōe. nō tñ a pctō qđ cōtraxit exercēdo vsuras. nisi ⁊ de illo peccato pñiam agat. Potest etiā dici quod plus ē qđ si vsurario pseuerate in crimie ⁊ nō disposito ad aliqm restitutiōem. is qui debz recipere vsuras remittat illas p pzo motu. vel ad petitiōnem vsurarij: liberatus est vsurarius a restitutiōe rei: et si non a pctō. qz de h optz satisfacc re deo p pñiaz. h^c ille. Nāc opiniōez vidz firmare Host. i sū. et Archi. i. c. ij. de vsur. li. vi. sup pbo satisfaccū. dicēs Satisfaccū accipiū⁹ quōcūqz volūtatē creditorū satisfaccat Idēz Lap⁹. Idēz autē Lau. sic pcludit. vt tollat oīs dubitatio an sit vl nō sit liber animus remittētis. et p pñis clara pscia vsurarij. Et vt facilius inducant hoīes ad pccatiōem. ⁊ de cetero a talibz abstineant. cautū ē pdicare qđ sufficit remissio facta: q̄uis se disponat ad satisfaccendū: si nō remitteret creditor. ⁊ cautius qđ optet qđ pecuniā sit restitutiōi parata: ⁊ cautissime qđ offerat pecuniā. vl qđ plus ē

qđ ponat in manibz creditorū. Sed de iure ⁊ i foro psciētie puto illā glo. cuius opinione sequit Fede. vt dictū ē eē verissimā. ⁊ ad hoc inducit ipse Fede. ples rōes. Et prima ē talis. In maioribz criminibz sicut est in crimine furti vl rapine vel violētie. re furtiua l rapta remanente apđ furem vel raptorē de volūcate domini purgat viciū furti vl rapine sine aliq restitutiōe. vt. l. si fur. de vsu. in pñ. ⁊ ff. de p. ca. l. si certe. ergo purgat viciū um vsure remanēte vsura apud vsurariū d volūcate domini. Et qđ illa sint maiora crimina ptez ex maiozitate pehe siue agat ciuilz siue criminaz. Braui⁹ autē ē pctm qđ gūius punif. vt. xxij. q. i. c. nō offeram⁹. Scda rō ē. qz i crimie vsuraz ⁊ i alijs maioribz sufficit facere dignā satisfaccōem vl emēdatōez. extra de rapto. c. i. vt sit qđ liberatus a pctō. c. qnto. extra d vsu. Sed satisfaccū intelligitur quōcūqz desiderū creditoris impleat. etiā si nō soluat. ff. qđ satisfda. co. l. i. Tercia rō ē que videt fm eū insolubil. Sunt quidam speciales casus in quibz obligatio ad re

stitutiōnem nō sufficit remis-
 sio. vt. c. erigit. de cēsi. li. vi. z
 ibi de h. g. i alijs casibz stabit
 regla q̄ sufficit remissio Idē
 tenet Pe. de pal. i. iij. di. xv.
 q̄ dicit q̄ obligat̄ restitutiōi
 excusat̄ p̄ remissionē credi-
 toris. qz p̄ acceptatōz tollit.
 z hoc nisi sit tal̄ p̄sona q̄ non
 habeat administratōem: vel
 q̄ nō p̄t donare. nec p̄ p̄ns re-
 mittere. qz remittere est dare
 Itē qm̄ in iure ē cautum q̄ re-
 missio nō valeat tūc nō excu-
 sat sicut in iudice delegato q̄
 munera z expēsas recipiens
 v̄l extorquens tenet reddere
 nulla partiū r̄missiōe sibi. p̄
 futura. extra de resc̄p. c. statu-
 tum. li. vi. Et de visitate iu-
 re ordinario recipiēte mun-
 ad cui⁹ duplū restituendum
 tenet. extra d̄ cēsi. c. erigit. li.
 vi. Nec Pe. q̄ si q̄s obijceret
 regulā. Non dimittit̄ pctm̄.
 zc. qd̄ ē v̄bū Aug. z restitue-
 re ē rē in p̄stinū statū repone-
 re. vñ nō videt̄ satisfacere re-
 missio. Ad qd̄ r̄ndent̄ p̄dicti
 Pe. Lau. p̄ Fede. q̄ Aug⁹
 in dicta regla n̄ habuit respe-
 ctū ad strictā significatōez v̄
 bi. h̄ ei⁹ mēs ē v̄bis p̄ferēda.
 extra de v̄. sig. c. intelligenda
 fuit. q̄ si offēdūti. p̄p̄mū tuū

rapiendo: furādo: vsuras ex-
 torquēdo. recōcilies te cū ip-
 so. z cōiter qz hoies nō iactat̄
 pecunias suas: s; volunt sibi
 restitui res ablatas. p̄pterea
 Aug⁹ seretuliē ad v̄bū resti-
 tuat. Qz aut̄ sic intellexerit
 Aug⁹ oñdit m̄ltiplicit̄. h̄ il-
 le. Qd̄ aut̄ dicit Lau. s. l. eē
 p̄dicandū nō sufficere remis-
 sionē nisi siat̄ ea q̄ dicant di-
 versū nō vid̄ tutū v̄l cautū.
 Nā ex tali p̄dicatōe ita p̄t se
 q̄ piculū aiay sic cautela Si-
 cut enī p̄dicatoz d̄z sibi cane-
 re a p̄dicādo ea q̄ h̄nt hoies i-
 ducere ad malū. et ab alieniā
 do mala. ita debz cauere a p̄-
 dicādo scrupulosa et ardua.
 qm̄ cōis opinio ē in cōtrariū
 hoc enī essz inijcere laqueuz
 aiabz. qd̄ fieri nō d̄z. xvij. q.
 i. c. viduas. Audiēdo ei t̄tia
 z nō kuādo cū ex audis for-
 mat sibi p̄sciaz h̄ sibi necessa-
 rio siēdū q̄ h̄z hm̄oi remissio-
 nē. z ex difficultatenolit pone-
 re se ad faciēdum: erit i malo
 statu rōne p̄scie sibi facte sup-
 eo in q̄ bñ poterat trāsire cū
 bona p̄scia. Preterea si p̄di-
 catoz h̄ dicat in p̄dicatōe. s. si
 bi non sufficere remissionem
 nisi zc. z postea in aud ientia
 p̄fessiois faciat p̄riuz et dicat

De restitutiōe liber tercius

illi sufficere. nōne ex h̄ pōt se
qui magnū scādaliū p̄tra do/
ctrinam p̄dicatōis. Ex h̄ enī
poterūt credere hoīes sic esse
de multis alijs q̄ p̄dicatores
dicūt. s. q̄ nō sunt simpliciter
vera s; ad terrozē dicta. et sic
piclītabitur fidei doctrina. n̄
video etiā cū bona p̄scientia
q̄ absq; sui mag; pctō possit
h̄ dicere in p̄dicatiōe si sciat
p̄trariū: q; hoc cōmūit tenēt
doctozes. Sed et si tenerz ali
quam aliā opinionem cū ille
sint scrupulose nō deb; velle
inducere hoīes ad suos scru
pulos. Non ḡ p̄dicādo dicat
q̄ sufficiat r̄missio: ne iducat
occasionē mali. et aperiat via
vsuris. neq; dicat q̄ nō suffi
cit ne dicat mendaciū l̄ scrū
pulos: et laq̄os inijciat audi
torib;. S; dicat qd̄ dicit Au
gustin;. q̄ optz q̄ restituat si
p̄r. riiij. q. vi. c. si res. et i resti
tutiōe includit r̄missio S; qd̄
si post r̄missiōez libere fa
ctā et vere vsurario: et vsura
rius mandat in testam̄to suo
reddi vsuras. nunqd̄ quod se
mel r̄missum ē d; restitui his
quib; tenebat prius. Dicen
dum fm̄. Fede. q̄ in h̄ distin
guēdū est. q; aut tal' testator
locutus ē p̄ p̄ba trāfferētia se

ad factū. v̄puta q; iurb; vsu
ras restitui his q̄b; debebat
eas r̄stituere et q̄ p̄barēt eas
soluisse. et tūc nō obstantē r̄
missiōe tenebit satisfacere he
ref. et h̄ casu loq̄t c. ad n̄faz. d
iniurijs. Aut loq̄t p̄ p̄ba trās
ferentia se ad ius nō ad factū
v̄puta inbet ea restitui q̄b;
debet. Et tunc sec^o dicenduz
est. hec ille. Itē sciendū q̄
cum alicui sit r̄missio libere
et sine fraude: non tenet talis
illō qd̄ sibi r̄missuz ē paupi
bus dare qd̄ sibi donatū est.
Dost. in sum. ti. de vsu. dicit
q̄ si fenerator partes pecunie
fenebris restituat ei a q̄ habu
erat v̄l heredi suo. et de volū
tate eius partē retineat dicūt
theologi indistincte q̄ nō est
liberat^o nisi totū offerat. Tu
dicas q̄ si ex pacto fit nō ē li
beratus. ar. c. veniēs. extra d
sy. Si aut vsurari^o p̄tē sine
pacto liberali soluat vt offer
rat. et de altera p̄te misericordi
am petat: et creditor liberalit
remittat: liberat^o est debitor.
nec tenet v̄lteri^o ad restitucio
nem. sicut nec tenet si gratis
accepisset gratis oblatū. fm̄
Boss. Sic tū bon^o in dex̄ ex
certis pieturis motū sui an
mi iformabit. Nā si creditor

est paup inops : ⁊ vsurarius
dives ⁊ potens: nō psumo q
creditor ipm vsurariū spon-
teer corde liberet. s; h faciat
quia vltra recupare non pōt
vt illud tantillū quod offert
recuparet et nō amitter; Si
vero creditor sit dives et po-
tens qui etiā cōsuevit histri-
onibus et ioculatorib; tātū-
dem de suo donare vel plus
frequent psumi pōtq; ex cor-
de hoc faciat. hec ille. Itē in
qdam sūmula dicit q; si vsu-
rarius offert libere totā sum-
mā pecunie creditori: oīdēs
plenariā volūtātē cū nō habe-
at. quia si crederet q; aliqd ac-
ciperet nō offerret. creditor
nihil penit? vult accipe s; li-
beraliter dimittere totū. iste
plenarie satisfecit. primo sed
non deo. ⁊ ido postea sufficit
sibi sola contritio vt satisfaci-
at deo. Unde cōsulendū est
non cōtritis vt haud minus
hanc liberā satisfactiōē faci-
ant. primo. Itē sunt aliq; vsu-
rarij qui nūcunt decipe deuz.
qui numeratā pecuniā et ac-
ceptam tunc exponūt credi-
toribus credentes q; illā nō
accipiāt. quia si crederent q;
illam recipient: non illā rep re-
sentarent. ac ille timore vt ve-

recundiā ductus nihil vl' pa-
rum recipit residuū dans. et
sic isti tales dicerent se satisfice-
cisse. quod nō est vez. Itē no-
ta fm qsdaz q; sunt qnq; mo-
di satisfaciēdi. Prim? mod?
ē cū pecunia libere offertur.
Secundus mod? ē cū pecu-
niā non hab; et offert pigno-
ra. Tercius modus est cum
pecuniā non hab; nec pigno-
ra pgruēria. facit tamē cū in-
strumētis vt heredes cōpel-
lantur ad satisfactiōē ⁊ etiā
ipemet. Quartus modus est
cum mediante sacerdote vel
aliquo alio religioso sit volū-
taria et libera cōcordia. Iste
tamē modus debet sp ostē-
dere creditori velle ⁊ posse li-
berum debitoris. Quintus
mod? ē cū p sensu ⁊ misericor-
dia creditoris ponit debitor
aliqm possessiōē i manu ali-
cuius honesti viri. ex cui? fru-
ctibus soluant p tps debita.
deinde possessio ad heredes
reuertat. vl' ita dz pmanere
p incertis. hec ibi. Itē ar-
chidiaconus i rosario. xiiij.
q. v. c. nō sane. dicit q; Hosti.
dicebat q; i his i q; b; ē pctm
mortale fm legē diuinā vt in
furto vl' rapina dispēsare nō
pōt ep̄s. imo nec etiā papa. vt

De restitutōe Liber tercius

aliq̄ dicūt q̄ min⁹ penitētiāz
agat ⁊ restitutio fiat si p̄r. ex
tra de vsu. c. cū tu. In his v̄o
i q̄b̄ ē pctm̄ mortale fm̄ ius
positiuū. ⁊ cū ep̄is seu inferi/
oribz pape interdicta ē dispē
satio: null⁹ dispēsare v̄l dila
tionem p̄stare p̄t nisi sol⁹ pa/
pa. iij. q. i. ca. reintegrāda. v̄l
bi quibz sp̄aliter cōmiserit.
Si v̄o nō est interdicta pote
rit. hec ibi. Sed q̄ d̄r papaz
nō posse dispensare in his re
stitutōibus vbi ē peccatum
mortale p̄petratū in vsurpa
tione p̄tra legez diuinam fa
cta. vt furto: rapina: vsura et
hm̄oi: quomin⁹ restitutio fi
at si p̄r. videt̄ intelligenduz q̄
ad restitutōem certoz si sciū
tur p̄sone. v̄l q̄ ad icerta cum
dispēsaret absqz cā rōnabili.
v̄l saltē dubia p̄ libito volū
tatis. Non enī p̄t tollere que
sunt p̄pria hoim̄ ⁊ dare alijs
sine causa. s̄z cū causa rōnabi
li p̄r. puta p̄ modum pene. vt
cū aufert regnū vel imperiuz
alicui p̄pter d̄merita sua. qz
esset inimic⁹ ecclie hereticus
v̄l scismatic⁹. nec se vellz cor
rigere. v̄l cuz faceret mouere
bellū p̄tra aliquē dñm v̄l ci
uitatē p̄sequētē eccliam. vel
fauētē hereticis. v̄l detinen

tem bona ecclesie. et traderet
alijs dignitates iura et bona
illoz. sicut factuz est pluries.
H̄c p̄r papa cū bona p̄scia q̄
paupibz d̄berz dispēsare da
re diuitibus sine causa rōna
bili. sed cum causa rōnabili
potest talibus obligat⁹ r̄m̄e
tere seu vt paupibz dare ea q̄
acq̄sierūt p̄ furta: rapinas et
vsuras: cū sūt icerta fm̄ oēs.
als cum sit sup̄m⁹ et vniuer
salis pater paup̄ez magis q̄
ep̄i q̄ hm̄oi solēt dispēsare et
lxxxvij. di. c. ep̄us. De ha
bet etiā plenitudinē p̄tatis i
dispensatōe bonoz eccliaſti
corū. ⁊ plenā iurisditōez in t̄
ris ecclie. forte de hm̄oi bo
nis. s. eccliaz. et hoz q̄ habi
tant in terris ecclie posset re
mittere debita ex furtis rapi
na ⁊ vsura etiā cū sciunt p̄so
ne sine eoz consensu. ⁊ ex aliq̄
causa rōnabili. nā q̄ridie hoc
fit vt iura vnius ecclie et fru
ctus auferat. ⁊ det alci q̄ cu
rato illi ecclie. cū cū vt cre
dit̄ rōnabili. ⁊ sic m̄tro maḡ
in hm̄oi p̄t dare dilatōem. qz
pl⁹ est remittere debitū q̄ di
latōem dare ad soluendum.
Querit̄ v̄trū sup̄ incertis
cū ep̄o qui est pater paup̄ez
possit fieri cōpositio v̄l trans

actio. Rūdet Lau. Sciēdū
 q̄ Pau. in cle. de pe. 7 re. hūc
 passum examiat. 7 finalit̄ de
 tminat q̄ nō p̄ illū tex. 7 p. c.
 si. de offi. vica. li. vi. vult enīz
 q̄ sine mādato aplico id face
 re neq̄ant epi. nisi p̄ponerent
 de tanta q̄ntitate q̄nta est illa
 ad quam ascēdunt: 7 non de
 minori. Contrariū seruat̄ li
 cet facta tacita cōpositōne se
 rat̄ demū sententia taxatiua
 ip̄oz incertozū. 7 si h̄a sunt q̄
 fatuū est Pau. qd̄ videt̄ d̄ in
 re. n̄ videt̄ p̄raria p̄suetudo
 valere. als̄ multoz aīe illa q̄
 rentur. Textus t̄m̄ illi videre
 meo nō p̄bant ita clare. Un̄
 forte posset m̄deri q̄ nō ē cre
 dendū q̄ papa q̄ p̄fecit epos
 patres paup̄ez indistincte n̄
 concessisset eis in specie q̄ ex
 causa posset cū talibus trāsi
 gere. 7 isti habent maiorem
 potestātē q̄ illi quibus libe
 ra administratio cōcessa est.
 Itēz nō simpliciter donauit
 Item papa scit hanc cōsue
 tudinē et diu tolerauit. Fūit
 tamē taxatōes per sententiā
 Nec Lau. Forte posset dici
 q̄ ex quo ad ecclesiā militan
 tē valet dictū Lau. 7 etiam
 quo ad deū et ecclesiam trium
 pbantes cū ex causa rationa
 billi facit cōpositōnē de mi
 nori q̄ntitate q̄ sint incerta. pu
 ra quia residuū dimittit ei ut
 paupi. cum als̄ nō posset vi
 uere sine indecentia sui statuf
 norabiliter. Sz vbi absq̄ cā
 ep̄us sciēter cōponat de mio
 ri q̄ntitate norabiliter valet
 dictū Pau. in foro dei. nō eī
 credēdū est papā fecisse epos
 disp̄satores bonoz paup̄ez
 vt possent pro libito volūta
 ris remittere v̄l p̄ponere sup
 incertis. vt de hīs postmodū
 pompose viuāt. Nec ip̄e pa
 pa possz cū bona p̄sciētia abs
 q̄ aliq̄ causa rōnabili facere
 hm̄oi taxatōes longe minus
 q̄ sit debitū incertoz. et resi
 duum sciēter illis debitoribz
 dare. cū oīa bene et plene pōs
 sit restituere. Sec̄ cū dubi
 tat̄ vtz restituere possit debi
 tor. p̄ incertis. nā in dubio ē sp̄
 interpretādū factū pape p̄ma
 xime in bonū. vt di. xl. c. non
 nos. cū glo. Papa enī 7 si ha
 beat plenitudinē p̄tatis erra
 re p̄t vt hō. 7 inter cetera sue
 p̄tatis n̄ auferet sibi cōditio
 ista cōis hoīm q̄n possit pec
 care mortalit̄. 7 descēdere ad
 inferos. et grauius ceteris pu
 niendus si deliquerit. vt dici
 tur di. xl. c. si papa. 7 in glosa

De restitutiōe liber tercius

Insup cū restitutiō certozū
debeat pcedere restitutiōnem
incertozū q̄ ep̄i circa vsurari
os publicos vt licentiēt ad
sacramenta ecclēie ⁊ sepultu
rā pus pponāt sup certa q̄n
titate p incertis q̄ sibi solent
imbursare magis q̄ paupibz
dare .et de certis non puidet
ant sufficiēt vt reddant in
tegraliter min⁹ benefaciunt.
quinimo si nō sufficerent bo
na que remanēt vsurarijs vl
heredibz eoz tenēt q̄ accepe
runt p incertis p̄tribuere p
restitutiōe certozū .als fures
sunt ⁊ latrones auferētes q̄
debent certis psonis .extra d
vsu .c. cū tu .xiiij .q .vi . si res .
S3 p̄suetudo in h nō excu
sat .q̄ poti⁹ dicēda ē corrupte
le . qz h ius diuinū . di . viij . c .
q̄ p̄tra mores . xxxij . q . viij . ca .
flagitia .

De mō ⁊ ordie restituēdi .

Capitulū VII .

Quāntū

ad septimū . scz de
mō restituēdi seu
ordie . Circa qd̄ considerāda
sūt tria . Primū ē qz restitutiō
certozū pponēda ē restitutiōi
incertozū . Sciēdū igit qz cer
ta oia obligata restitutiōi . id ē

cum sciunt p̄sone q̄bus est fa
cienda pus integralit̄ soluen
da sunt q̄ soluant icerta . qm̄
scz scit vl̄ dubitat̄ bona resti
tuentis nō sufficere ad vtrū
qz . nā tūc restituēda sunt ple
ne pus ⁊ integralit̄ certa . ⁊ h
triplici rōne . P̄mo ratiōe suc
cessiōis . Scdo rōe obligatō
nis . Tercio rōe similitudis .

Quāntū ad prima rōnem
scz successiōis aduertēdum
diligent̄ qz nō succedit i pau
peribus ip̄e christ⁹ nisi qm̄ nō
reperinūt p̄sone certe quibz
restitui debent certa . vt q̄si p
substitutionem succedere vi
deant . ac si dicerz testator . di
mitto meos heredes tales et
tales quibz debeo . vl̄ etiaz si
nō debeo . S3 si eos nō rep̄i
ri contingat . substituo mihi
christū cū paupibz suis Quā
tum ad secundā rōez obliga
tionis . pbat h̄ sic . nā paupibz
nō tenent heredes dare . s . p
restitutiōe dictozū incertozū
nisi vnica rōne . s . in foro dei .
s3 creditoribz certz tenent du
plici rōne . s . i foro dei et foro
mūdi . qz heredes pnt a credi
toribus in iudicio conueniri
Quāntū ad terciā rōez . s . sili
tudinis pbat idē a sili de vo
to simplici ⁊ solēni . Nā votū

simplex nō ita obligat sic id
 qd est solēne. nā quo ad deū
 simplex obligat: et solēne q
 ad deū z mundū. i. forz mun/
 di. vñ simplex votū impedit
 m̄rimoniū p̄bendum: s; non
 dirimit p̄ccum. Solēne aut
 impedit p̄bendum z tractū
 dirimit. vt pater dist. xxvij.
 p̄ totū. Et ratio hui⁹ est. qz i
 voto simplici est vnū vincu/
 lum ligans. in solēni duplex.
 De restitutiōne hō certoz
 sciendū. q̄ restitutiō etiā fie/
 ri debet cū quodam ordine.
 Pro cui⁹ declaratiōe sciēduz
 q̄ fm triplicē volūtatē credi/
 toris p̄igit debitorē habere
 substātiā eius. Prima est vi/
 olenta. Secunda est cōditio/
 nata. Tercia p̄formata. P̄ria
 repit̄ in furto. z similib. Se/
 cunda in vsura. Tercia in cō/
 tractib; licit̄ siue iust̄. et fm
 hūc triplicē volūtatē q̄duz
 varie pus et posteri⁹ hō resti/
 tuere obligat. Cū igit̄ prima
 volūtatē. s. violenta debitor
 teneat. vt puta qz abstulit per
 furtū z rapinas z h̄mōi vio/
 lentias. talia pus restituēda
 sunt q̄ vsura z alia debita. et
 hoc p̄p̄ tria. s. p̄p̄ offēnsiōez
 p̄p̄ exprop̄atiōem. z p̄p̄ cō/
 pulsionem. Propt̄ offēnsiōz

q̄dem. nam maior i eis infer̄
 iniuria. qz illa penit⁹ sunt in
 volūtaria. s. rapina furtuz et
 h̄mōi. vsura hō aliq̄ modo ē
 voluntaria. s. volūtatē p̄dicti/
 onata. p̄pterea de sui natura
 minorē iniuriā in p̄rimuz sa/
 pit. alia hō debita sine iurta
 fiūt qz sunt voluntaria. puta
 id qd debet rōne emptōis fa/
 cte alicui⁹ rei. v̄l rōe mutui li/
 citi. z h̄mōi. Et id rapina et
 furtū pus restitui debet q̄ ip/
 sa vsura et alia debita licito
 modo cōtracta. et eadē ratōe
 prius rapina qz grauior i ea
 fit violentia z iuria q̄ i fur/
 to. Sc̄do dz seruari talis or/
 do p̄p̄ exprop̄iationē. Nam
 in rapina z furto fm oēs do/
 minii nō transfer̄. et ideo ta/
 lia nunq̄ totaliter fiūt possi/
 dentii. In vsura vero domi/
 niū trāsseri videtur. Tercio
 suandus est tal' ordo p̄p̄ cō/
 pulsionē. magis enī debitor
 p̄pellit̄ et artat̄ a iure restitue/
 re q̄ extorsit p̄ furtū z rapinā
 q̄ que habuit p̄ vsurā. nā ad
 restitutionez vsure p̄pellit̄ di/
 uino z ecclesiastico iure. sed
 ad restituendū rapinā p̄pelli/
 tur v̄l arratur iure diuino et
 ecclesiastico z civili. Et q̄bus
 sequit̄ q̄ debitor si nō potest

De restitutōe Liber tercius

in solidū restituere qđ extor/
sit p rapinā ⁊ furtū. ⁊ etiā qđ
habuit p vsurā: et hoc cū rōe
volūtatis pcurrētis. qz i sol
uente vsurā aliq modo volū
tas ei? cōcurrit ad illā expoli
atōem vsure. Sz expoliatus
p furtū seu rapinā ptra oēm
suā volūtate expoliat. cū eti
am rōe iuris coartātis. nam
a iure ciuili hō compellit ad
restitutōem rapine ⁊ furti in
solidū. etiā si nō habeat ad re
stituendū vsuras. Nū? sen
tentie ē Bir. or. heremitaruz
q̄ vident rōnabiliter dicta. h̄
excepto. s. qđ debēt p? restitui
rapina furtuz ⁊ vsura q̄ alia
debita modo licito cōtracta
hoc enī esset offerre holocau
stū de rapina. Sicut enī in
iuste accipere ab aliq diuine
vt dare elemosyna pauperi.
vt dicit Aug. xiiij. q. v. c. for
te. ita et iniustū videt vt d̄ eo
quod iuste debet alteri puta
honesti mutui vel emprōnis
vel alicui? liciti h̄ctus restitui
at aliena. hoc enī esset rapere
alienū vt reddat alienū. ⁊ nō
sunt faciēda mala vt veniāt
bona. ait apl's ad Roma. ar.
ad h̄. xiiij. q. v. c. neq; enim.
Quantū ad secundā volū
tate que dicit cōditionata. q̄

scz cadit i vsura dicē Alex. lō/
bardus qđ prius tenet quis
restituere que habuit p vsu/
ram q̄ que habuit p alios cō
tractus factos volūtate. Et
huius ratio est. quia in resti
tutōe debitorū solū seruatur
iusticia. sed in restitutōe vsu
re ⁊ male ablatorū non soluz
iusticia seruat. sed etiā iniu
ria deo facta ⁊ proximō amo
uet. ⁊ ideo restitutio vsure p
ferenda est. Si tamē extrariū
obseruet qz. s. talia iusta debi
ta in satisfactōe pponantur
male ablatis aduertendus qđ
duplici casu hinc fieri potest.
scz qñ debita sunt clare mani
festa. ⁊ restitutio male ablatō
rum nō sic. sed obscure sic in
quirēdo. Secūdo quādo res
que debet est determinata. pu
ta. l. vel. c. et male ablata inde
terminata. nam clarū semp p
cedit obscurū in iure. ⁊ det
minata ratio indeterminatā.
Sed illud cōmuniter nō ob
seruat extra pdictos duos ca
sus. quod etiā videt rōnā/
biliter fieri. quia indecēs vi
detur vsurā debere restitui d̄
re iuste alteri obligata. Nam
p hoc nō tollit iniuria facta
p̄mo et deo. sz addit noua.
quia alienū aufertur. nec enī

tenet deo et proximo ratione
 vsure perpetrata vel alteri⁹ ma
 le ablati nisi inq̄tū potest de
 iure. ar. extra de regu. iur. ne/
 mo ad impossibile obligat.
 Si ergo nō potest restituere
 vsuraz nisi subtrahēdo ius al
 terius p̄tū excusat a restitū
 tione. p̄pterea hoc magis erit
 violentū seu contra volūtatē
 eius cui debet aliqd̄ rōe con
 tractus iusti siue liciti. f. sub/
 trahere suū creditū q̄ fuerit
 recipere vsuram ab alio. Pro/
 p̄terea nō vid̄z rōnabile ut d̄
 iusto obseq̄o qd̄ fecit primo
 scilicet ei mutuādo seu expe/
 ctando p̄cium rei vendite re
 portet incōmodū et damnuz
 qd̄ p̄tingerz hoc seruādo. cū
 qui dedit vsurā recepit iam
 cōmodū magnū ex mutuo si
 bi facto. ⁊ ideo debet sibi suf
 ficere vt vsurari⁹ restituat si
 bi vsurā cū poterit de suo et
 non alieno. qz fm regulā. Ne
 mo debet locupletari cū alte
 rius iactura v̄l damno. d̄ re/
 gu. iur. li. vi. ⁊ hoc nisi iura
 p̄munia v̄l municipalia aliē
 disponerēt. qz in hmōi seruā
 da sunt. nā iure hūano posses
 siones ⁊ alia vt p̄pria possidē/
 tur. vt patet di. viij. c. q̄ iure.

Quantum ad tertiam v̄p

luntatem que dicitur cōfor/
 mata. Nec repitur in contra
 ctibus licitis vbi volūtas cō
 trahentiū cōformat insimul.
 In restitutiōe etiam taliū ali
 qua prius restituenda sunt.
 nā prius restitui debent que
 cunqz certa debita q̄s quecū/
 qz ad pias causas relicta at/
 qz donata. Cuius ratio est.
 quia donatio et ad pias cau/
 sas largitio sunt ex supero/
 gatōnis cōsilio. vel sunt for
 te bona incerta. Restitutiō au
 tem male ablatorū seu aliorū
 debitorū certorū sunt ex ob/
 ligatōnis p̄cepto. Prius enī
 restitui debent que sunt fm
 necessitatem p̄cepti. q̄s que
 sunt fm superogatiōem consi
 lij. Dicit sententiē cōcordat
 Archi. in. c. non sane. xiiij. q.
 v. Dicit etiam Ray. ait. qz si
 creditores v̄l legatarij simul
 venerant ad heredem primo
 satisfaciendū est creditorib⁹.
 sed si veniunt separatim libe
 ratur heres soluendo p̄ or
 dinem cuiuslibet venienti siue
 creditoribus siue legatario.
 dum tamen nūl in dolo vel in
 fraude opetur. verūtm̄ si lega
 tarij p̄ueniūt creditores ⁊ ac
 cipiūt. v̄l posteriores credito
 res p̄ores ⁊ potiores in iure

De restitutiōe liber tercius

pueniunt. Creditores post/
modū veniētes herede inqui
etare n̄ debēt: nisi t̄m̄ d̄ here/
ditate remanserit ei vñ possit
adhuc satisfaccere illis. s; ha
bent tanq̄s potiores ius suū
saluū cōtra legatarios q̄ pri
mo acceperūt. Sīl; et credi
tores anteriores cōtra poste
riores q̄ acceperūt. Idē quoq̄
Sul; ait: et addit q̄ si heres
scit vel credit hereditates vl
tra debita nō extendi siue ex
contractu vel q̄si seu ex male
ficio vl quasi nihil legatarij
debet dare. Si hō q̄stitatez
debitoz nescit dz creditori/
bus satisfaccere primo. et si le
gatarij pri^o vl simul cū credi
toribus legata petāt etiā cre
ditoribus potioribus p̄mo solue
dum est. Si autē de heredi
tate nihil remanet p̄mo solu
tis d̄bitis legatarijs nō tenet.
Si hō hūc ordinē mutauit
rit heres p̄mo. s. soluēdo lega
tarijs seu scōdarijs creditori/
bus potioribus i foro p̄sente n̄ me
liberat nisi h̄ faciat i ḡranē. re
putās scilicet hereditatē suffi
cere ad oīa soluēda. vl nesciēs
hunc creditorē eē potiozem.
Dis autē cōcordat Dostie.

Itē nota q̄ ceteris paribus
seruāda est regula. Qui pot

est tpe potior: est in iure. d̄ re/
gu. in. li. vi. Ubi autē sūt p̄ui/
legia paria. s. p̄sonaz. et actio/
nū in simul: et equalz satisfacci
endū est. nisi de aliq̄ illoz pro
bet q̄ alteri p̄ferēd^o sit fm le
gem pacti vl scripti. vl vsus
pbati. Nec autē notari solēt
L. de auctoritate iud. possi. l.
p̄ debito. Lū ergo mercator
vel ali^o frāgit vl vt vulgarit
dicūt fallit nō sufficiens satisfaccere
creditoribus om̄ibus ex ite
gro venientibus cūctis vs̄ sibi
satisfacciat. hic ordo fuatur fm
Bal. in. l. p̄ debito. L. de bo.
auctoritate iud. possi. P̄tio
dz satisfaccieri d̄nis rez. d̄bi ḡ
tia. deponētibus si deposita e/
rant sibi facta. vt. ff. de p̄ui.
credi. l. fi. et l. veteri. Secun/
do satisfaccit mercū venditori
si extāt merces. h̄ est ip̄e mer
ces restituunt tanq̄s singula
riter p̄ p̄cio obligate. Si au
tem pl^o valerēt id pl^o reddit
ad p̄modū creditorū. vt. ff. d̄
acti. ven. l. iulianus. Si autē
ip̄e merces nō extant s; v̄di
te sunt. et loco earz alie subro/
gate. tales subrogate nō red/
dunt loco earū: quia nō sunt
p̄ p̄cio obligate. ff. de i. re p̄so
l. quidā. Hul^o rō assignatur
qz p̄cium ex illa re redactum

Am p̄tio est ip̄e p̄mo et iure quo n̄ d̄bitur

obligatus non erat. ergo nec
 etiā res que emittit et habet ex
 eo. Idem quoque in pmutati
 one dictū est. qz vbi spēs i ob
 ligatōe est nō succedit loco al
 terius altera. vt notat. ff. d. h
 bo. sig. l. labeo. Tercio ceteris
 paribus pferit vroz. qz hypote
 cam habere censet. et iō pferit.
 nedū p̄tendentibus psonalē ob
 ligationē sed etiā p̄tendentibus
 tacitas hypotecā. vt. l. assidu
 is. l. q̄ poti. i pig. ha. nō tū
 p̄ferit creditoribus habentibus
 hypotecas expressas. Fisco
 quoque simile habet privilegi
 um cū muliere. l. de priui. si
 sci. l. quis. et de h̄ etiā habes
 extra. de pig. c. ex lris. i glo.
 qm̄. Quarto p̄ hypotecas ve
 niūt deponētes. s. si nō extat
 depositū. ff. depositi. l. si bo
 minis. §. si. h̄ enī privilegium
 dat cause depositi. ppter fre
 quentiā s̄ctuum depositoz.
 tū sicut in. l. p̄dicta patet tali
 privilegio nō gaudēt q̄ s̄b no
 mine d̄positi mutuāt ad vsu
 ram. hypoteca autē est potior
 qz p̄tinet ad ipam rem. ff. de
 pacis. l. rescriptū. Quinto veni
 unt simplices privilegiati. i.
 h̄ntes privilegia psonalia n̄ re
 alia. Sexto et vltimo veniūt
 cirographarij p rata nō attē

ta prioritate tractū. qz lici
 tū est debitori p cumulo cre
 ditorū facere deteriorē causā
 creditorū priorū nō habentiū
 dominiū nec hypotecas nec
 privilegiū habentis. vt. ff. d
 separōne bonoz. l. i. §. cōtra
 rio. Et ista est rō qz in cirog
 pharijs creditoribus nō atten
 ditur tpus. hec ille. Verum
 vbi lex municipal' seu statu
 tum ciuitatis aliter dispone
 ret. illi est standū etiā in foro
 cōsciētie si nō sit exp̄sse d̄ deū
 quod nō de facili iudicandū
 est. quia nemo est arbitrādus
 in memor diuini timoris et sue
 salutis. i. q. vii. c. sanximus.
 nisi euidenter apparet con
 trariū. Unde in aliq̄bus ciui
 tatibus vt Florentie fallente
 mercatore p syndicos institu
 tos a cōitate sup h̄ntōi vbi n̄
 sufficiūt bona debitoris fallē
 tis ad plene restituēdū omni
 bus satisfaciē vniciq̄ p ra
 ta s̄m facultatē bonoz illius
 et non prius vni q̄s alteri nisi
 aliquibus psonis privilegiatis
 in hoc vt in mulieribus p docti
 bus rehabendis. et h̄mōi. q̄bus
 plene satisfaciē anteq̄ cuiq̄
 alioz. Item primo nota
 qz hi qui tenētur restituere si
 om̄ino nō possunt soluere vt

De restitutōe Liber tercius

penitus restituitur
restituere sufficit strictio et p/positū restituēdi. qū et cōmo de poterūt. xiiij. q. vi. c. si res. qd̄ vey ē cū nota sit paupertas. talis enī nō debet excōicari. vt d̄: extra d̄ sol. c. odoard⁹. nec aliq̄ pena mulctari. extra de vsu. c. cum tu. Et dicitur nota paupertas quādo cedit bonis. Ideoq; tali debz confulere sacerdos si de paupertate dubitat q; cedat bonis. Nota tamen q; nō sufficit h̄ cessio ita q; nō sit ei aliq̄ penitencia iniūgenda. quia n̄ solutio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nam licz cessio seu solutio quo ad satisfactōnez homi sufficiat. adhuc tamen nō est ecclesie satisfactū. ergo iudex ecclesiastic⁹ seu sacerdos p̄ vsurpatōne rei aliene iniūgat sibi penitentiā. Et i hoc offendūt plimi peccatores delinquētes: qui putant sufficere q; satisfaciāt. n̄ trāsgressiōne quam fecerūt post modum cōsitent. hec Host. in sum. ti. de p̄nā et re. Se cūdo nota q; si talis puenir̄ post ad pinguiorem fortunam tenet satisfacere etiaz si cesserat bonis. quia p̄ hoc nō sunt liberati. sed talis cessio ad hoc eis prodest ne iudica

ti trahant in carcerē. Et qui bonis cedere possunt. vbi etiam dicit glo. q; cessio in hoc etiam p̄dest q; postea nō poterunt cōueniri nisi inquātū facere possunt. et sic habetur ratio ne egeat et p̄te rea pueniri non debet. nisi t̄m sit id qd̄ acquisiuit: q; merito videat debere pueniri. hec in glosa. Sed q; h̄nt restituere si cōueniāt ex maleficio si n̄ sūt soluendo verberādi sunt p̄ debito. Sed si nō pueniunt ex maleficio nō debent tales verberari sed sufficit q; cedat bonis. Archi. xiiij. q. vi. c. si res.

Nota terci⁹ q; si is qui aliēna abstulit potest restituere et nō restituit nō est i statu salutis. xiiij. q. vi. c. si res. Dic̄ autē Ray. in sūma sua q; d̄n̄s alicuius terre tenet restituere indebite exacta a se v̄l a suis directe v̄l indirecte. Glo. sup̄ indirecte. vt q̄n̄ denegat eis iusticiā v̄l n̄ defendit eos vt debet. et sic extorquet aliq̄ Si tali domino ex aliq̄b; circūstantiis appareat multuz difficile vel impossibile talis restitutio satis videt q; possit consuli h̄mōi q; in cōpensatione vel remittat eis p̄muniter cum eorū consensu et li

*penitus restituitur
in foro q̄m q;
nō p̄t p̄t p̄t
restituere*

*si alius p̄t q̄m p̄t
ad p̄m̄tionem p̄m̄tionem*

*Impetor ad p[ro]p[ri]am
p[ro]p[ri]am p[ro]p[ri]am*

Fo. CXXXIIII

bera voluntate aliquā serui-
tutem vel annuaz p[ro]stantiam
in p[ro]petuum vel ad tēpus ita
q[ue] plenissime videat ei satisfa-
ctū. vel etiā faciat in remissio-
nem peccatorū illozū quib[us]
tenet aliq[ui]d hospitale vl' ali-
q[ui]d sile opus pietatis. cū con-
sensu tamē eozundē si p[ro]req[ui]-
ri. hec ibi. Quarto nota q[ue]
is qui habz aliena restituere
z certis p[ro]sonis si potest in to-
tū vel in p[ro]tem s[ed] nō cōmode
sed cū multa sui incōmodita-
te. tūc cōponat vl' conueniat
cum ip[s]o leso vl' spoliato ami-
cabiliter de redditib[us] suis mo-
derate. ita q[ue] victus sibi r[ati]o-
neat assignando sibi quous-
q[ue] fuerit plenarie satisfactuz
vel paulatim singulis annis
vel mensibus: vel alijs tēpo-
ribus emēdet q[ui]d potest. et h[oc]
cū volūtate illius cui debet
satisfacere. q[ui] si nullā inveni-
ret misericordiā apud eū abs-
q[ue] dilacione tenet satisfacere
vel bonis cedere. quia talis
peccator sp[irit]us est in mora. Do-
stien. z Ray. Sed hoc meli[us]
declarabit in vltimo. §. sequē-
ti. Si autem predictus inue-
niat gratiam apud creditores
suos facientes sibi remissio-
nem vel dilacionem. tunc pōt

ea vti. et est in bono statu ani-
me. si tamē habet in p[ro]posito
faciendi quod debuiss[et] si nō
potuisset obtinere ip[s]az remis-
sionē vel dilacionem. Qui-
to nota q[ue] vbi essent pl[ur]es cre-
ditores alicuius et debitori
petenti dilacionē aliqui cre-
ditores volunt dare. aliqui
non. sed q[ue] cedat bonis stabi-
tur maiori parti creditorūz.
Et intellige maiore[m] partem
vbi est maius et fortius debi-
tum. etiā si vnus esset cui pl[ur]
q[ui]s omnibus debeat. Si ve-
ro par sit debitū standuz est
maiori numero creditorum.
Si vero sunt paria eligēda
est clementior sententia. l. di-
latio danda. l. de cessio[n]e bo-
norum. l. si. Ray. Nota h[oc]
q[ue] Joh. an. super. c. quāq[ue]. de
vsa. lib. vi. mouet questio[n]em
an heres vsurarij quādo he-
reditas non sufficit omnib[us].
debeat satisfacere primo ve-
nientibus. et refert se dixisse
q[ue] non. imo fiet eis z alijs sa-
tisfactio pro rata vnumq[ue]z
q[ui]s configente. ar. supra de te-
sta. c. relatum. in fine. S[ed] di-
cit ipse satis videtur hoc ca-
su haberi debere cōsideratio[n]e
p[ro]p[ri]is. vt ille q[ui] p[ro]p[ri]us soluit vsu-
ras r[ati]cipiat q[ui]d suū ē integritē

fora dilacione

*de p[ro]p[ri]a
vbi. c. vlt.*

*de p[ro]p[ri]a
op[er]e*

De restitutiōe liber tercius

et sic de singulis fm regulā. i. d. regu. in. Qui prior. cū isto rū par sit causa vt dixi ibi. et i hypoteca hec p̄sideramus. C. q̄ po. i. pig. ha. l. s. si fūd. et bona vsurarij vident eē hypotecata. de vsu. c. cū tu. mul. ti tamē doctores tenent contrariū. in hoc. s. q̄ bona vsurariorum sint hypotecata. vt Hosti. Arch. Fede. Boff. et Jo. an. etiā dicit q̄ d̄ hac hypoteca nō habem⁹ tertū ex p̄ssum. Sexto nota q̄ vbi aliqs est institut⁹ heres et nō sufficit hereditas ad soluen. dū oīa legata et debita dicit Ray. q̄ credit in iudicio anīe q̄ nō teneat. nisi inquātū hereditas se extendit l̄ sufficit. etiā si non fecit inuentariū. Idem Joh. an. et Fede. sec⁹ in iudicio cōtentioso si nō fecisset inuentariū. sed si fecisset non teneret nisi durāte hereditate. Distinguit tamē inter legata et debita. qz debita sine diminutiōe debet p̄soluere durāte. s. adhuc hereditate. De legatis p̄o si tot sūt q̄ nō remaneat legitim⁹ potest detrabere suā legitimā: et iterum quartā fm quosdā si fuerit institutus heres. Et nota q̄ heres potest deducere an-

te omnia expēsas funeris et alias necessarias quas fecit causa hereditatis. vt in testamento et h̄mōi. Expēsas tū quas fecisset sup̄fluas ad bonorem et pompā mūdī: nō posset cū tanta p̄sciētia trahere d̄ere alieno sed facere intelligeret de suo. Pe. de pal. in. iij. Si autē sunt p̄les heredes ad debita vel legata regulariter tenet quilibet p̄ hereditaria parte. C. d̄ here. ar. l. iij. S̄z debet. Ray. Excipiunt q̄nq̄ casus fm ipm Ray. Primus est si aliquod indiuiduū est in obligatiōe faciēdi v̄l nō faciēdi. tunc enī q̄libet tenetur insolidū. ff. de ver. ob. l. i. executiōibus. §. ij. glo. ponit hic exemplū. vt si testator p̄mittit se aliqd̄ opus facturū et p̄misit p̄ se vel heredē suū non fieri quomin⁹ p̄ fundus suū tibi ire liceat. ad hoc qui libet heredū erit insolidū obligatus. Secundus casus ē si res que debz restitui ab vno insolidū possideat. C. d̄ acq. be. l. ij. §. nemo. Terci⁹ ē i alimētis legatis q̄ p̄ voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno insolidum vel a pluribus p̄ partibus designatis petuntur. ff. de alimentis lega. l. iij.

Legata
Secunda
hereditas

Quartus ē si testator ab vno heredum legauerit creditori hereditario animo cōpensandi. tunc enī heres ille vsq; ad q̄ritatē legati on^o illius debiti sustinebit. ff. d. lega. iij. l. cū ab vno. Quintus l. expensis funeris vxoris. nō tū astricti heredes p hereditarijs parti onib; sed etiā viz p portōne que puenit ad eū de dote vxoris sue. puta si ad eū puenerit. c. 7 in hereditate sint. cc. ipe viz tenebit p tertia z heredes p duabus partib; ff. d. reli. z sumptib; funerū. l. quociens. z. l. veluti. Nec oīa etiā am Host. Quō debeat fieri restitutio vxoris p̄cipiētis filiū p adulteriū quē vir spu tar suū de his q̄ sumit ipse filius spuri^o de bonis patris putariui. et hereditate tota l parte ad eū pueniēte. Primo videndum est de ipsa vxore adultera quō teneat z ad qd. Secundo d̄ ipso filio spurio si teneat z quomodo. Tercio vero de ipso patre q̄ ex adu lterio talē filiū habuit quō z ad qntū teneat. Si illi casus vide tur qui ponit extra d̄ pe. z re mis. c. officij. f. d̄ muliere sup/ ponēte sibi alienū partū quē vir eius reputās suū nutrit

z heredē instituit. Unde idē videt dicēdum q̄ntū ad resti tutōnem de ipsa muliere z fi lio supposito: z huic fraudi dantib; opam efficacē. Et d̄ muliere adultera q̄rit primo si debeat hoc reuelare mari to. Ad hoc dicēdū q̄ aliquā do nō. aliquādo sic. Nam vbi imineat aliquod eoz piculo rū nō debz reuelare marito. Primū periculū est infamie scilicet mulieris. qz hec talit̄ reuelando cuz esset antea bo ne fame seipsā pessime ac tur pissime diffamaret. quod q̄ dem magnū periculū est mu lieri. Nam qd̄ puerb. xxij. scri ptum est. Delius est bonuz nomen q̄ diuitie multe. licet intelligat de viris: tamē z pi culosius in honestis infamia mulierib; ingerit notaz. Se cundū est periculū scandali. scilicet viri z sanguineozuz z amicoz. et si illis h̄ inno te sceret malū. nā nō solū apud se turbaretur ex eo. s; viz ex tūc possēt cum ea amicitiaz z pacē ac cōcordiā et societa tē habere. imo forte eā mari tus dimitteret. z iō n̄ valētēs forsitan p̄tinere vterq; adul terium perperraret. z sic inu merabilia et irrecuperabilia

*Restitutio vxoris p̄cipiētis
filiū p̄ adulteriū quē vir
reputat suū*

De restitutōe Liber tercius

inter eos oriunt mala. Tercium est piculū mortis. s. r. v. oris r. sue spurie prolis atq; adulteri sui. nā pbabiliter timere possit q; ei⁹ maritus seu quicūq; alius dū occidere alium q̄reret necaret fm Sco. i. iij. Locurrētib; pdict; piculis que vident valde pbabilia et in plurib; eueniētia. nō debet talis mulier suo coniugi reuelare ppter bonū incertū restituēdi hereditatē talibus periculis se exponere manifeste. Quartū ppter piculū improbabilitatis. nā nec vir nec filius. nec etiā public⁹ index hoc mulieri reuelāti credere obligant. nisi pber dicta sua p infallibilia signa aut p violentas pbatiōes: siue p testes idoneos. Nam ex solo ei⁹ dicto nō p̄t exhereditare talem filiū: maxime si in terris in quibus p̄mogenita ex p̄suetudine in toto vel in parte succedunt. Insup fm Sco. in talibus terris si pater crederet vxori sue. in hō nō posset tñ a spurio auferre hereditatē nisi i publico foro eū pbarz talen. et tunc opteret mulierem nō tantū apud maritū s; apud totam patriā diffamari. Et isto p̄supposito. s. q; nō debe

at reuelare ratōe maloz quozū exinde contingunt. quō debet talis mulier satisfacere dicitur ista. vbi tñ nō immineret aliud periculū vel malū nisi infamie ipsius adultere vel mortis sue videt q; si p̄moriat viro suo debeat ante mortē ordinare cū p̄fessore l' alia p̄sona matura q; si moriatur postea reuelat ex pte sua viro. qm. s. ex hō p̄t obuiari ne putatiuus fili⁹ habeat hereditatē totā vel partē. Aliquādo vero hoc marito vel alijs p̄sonis extra confessionē teneatur mulier reuelare. vitz si hōtria p̄currāt simul. Primo si apud maritū r alios fortis et grauis suspicio imp̄ssa esset. r occasio suspiciādi talit. Secūdo si ex certis r sufficiētibus causis p̄t r debet vehementer et valde pbabiliter credi q; nihil d' p̄mis piculis su pradictis hic subsequeretur aut cresceret sed poti⁹ minueret. Tercio si firmiter p̄sumatur q; filius bonis mariti voluntarie cedit. s; si p̄un⁹ est filius cessat ista rō. qz mittere p̄t illū ad hospitale. cū nō teneat alere alienos nisi in extrema necessitate cū alijs d̄sit q; p̄uideant. Dis aut tribus

concurrentibus reuelare deberet
 et possit. Sed vix ista concurrunt
 et rarissime presumendum est quod
 concurrant. Insup dici posset
 secundum Suium. quod etiam reuelare pos-
 set si non timeret maritum. Et ali-
 ud imineret periculum. Sunt qui
 dam utique viri sciēter uxorum
 adulterium sustinentes vel etiam
 consentientes. imo quibus uxores
 suas ad hōrantes. vel quod p-
 prios filios non possunt habere et
 alia quacūque pudenda occa-
 sione. Facta etiam hac notifi-
 catione antequam vir eius p edu-
 catione talis filij expēdat vide-
 tur deobligari a restitutione
 aliqua fidei. quod fecit quod in se
 fuit ut damnus euitaret viri
 expensarum in educando: et he-
 reditatis quo ad alios. ar.
 extra de iniur. et dam. da. c. si
 culpa. Hec tamen dicitur manifesta-
 re ad ultimum propter periculum pro-
 ne et infamie detrimentum et o-
 dium ad eum euitandum. et si ante
 manifestationem iam aliqua p-
 sisset huiusmodi putatio filij te-
 nebatur ipsa mater in quantum
 potest satisfacere si aliquid ve-
 suū possidet. Et si magnus exi-
 stens quando notificat nollet
 ipse filius credere hoc nec ce-
 dere bonis putatiui patris. pe-
 reo saltem legitimam que sine cau-

sis expressis a iure auferri non
 debet ut legitimus filius. nec
 contrarium potest probari. tene-
 bitur nihilominus ipsa mulier
 heredibus de portione illa abla-
 ta sibi. de eo tamen quod per
 non plus. extra de regu. iur.
 li. vi. c. nemo. et hoc quia fuit
 in mora notificandi quam potuit
 et prouideri. Sed nunquam mulier
 talis debet reuelare crimē su-
 um filio suo spurio. et induce-
 re eum ad dimittendum heredi-
 tates vero heredi. Ad hoc
 dicendum secundum Scotum ubi supra
 quod aut filius crederet matri: aut
 non. Si autem crederet non au-
 tem. probabile est quod propter hoc
 dictam dimitteret hereditates.
 Nam paucos respice contingit
 qui ita perfecti sunt quod propter con-
 seruandam iusticiam in foro
 dei dimittant magnas posses-
 siones quas retinere possunt iu-
 re exteriori et vellet spurij repu-
 tari. nisi mater presumere potest
 nisi antea multum fuisset excepta
 bona voluntate filij sui. Ad
 ergo debet se exponere periculo
 certo diffamationis apud fili-
 um propter incertam correptionem
 illius. Si vero non cre-
 deret. tunc sequeretur inde du-
 plex malum. Primum quia
 ipsa diffamaretur. Secundum

De reſtitutiōe liber tercius

qꝫ ab illo ſicut antea heredi-
tas poſſideret. Si qꝫ aut ob-
ſtet qꝫ tali filio debeat reuela-
ri ne. ſ. i. gꝫater forte copulare
tur pꝫ matrimoniū ſue ſorori
aut alteri ſue. pꝫinque: ſeu a-
lia faceret que a iure ſpurijs
pꝫhibita ſunt. Dicendū qꝫ tal
ignorātia dū pꝫſeuerat omni-
no excuſat cū ſit ignorātia fa-
cti. Si qꝫ tamē factū veniꝫ
ad lucē tale matrimoniū di-
rimendū eſſet. Si vero que-
ratur an dato qꝫ talis filiꝫ ex
pꝫbis matris ſe ſpuriū credat
teneatur reddere bona qꝫ ha-
buit a marito matris ceteris
filijs atqꝫ heredibꝫ alijs pꝫdi-
cti mariti. Dicendū qꝫ ſi hoc
indubitanter crediꝫ. ⁊ ratioꝫ
illud credēdi habz tenet ꝫm
deum non tamē humano iu-
re. Si tamē nō habet ſuffici-
entem cauſam et ratioꝫ credē-
di illud. tūc reddere nō tenet
ex qꝫ ꝫ ſe vel ꝫ alterꝫ ſibi claret
qꝫ nō habz ſufficiētē cauſam
ſeu ꝫdignam ratioꝫ credēdi.
Sūt autē inter cetera qꝫtu-
or ſigna qꝫ reddūt ſuſpectam
talē matrē. ita qꝫ ei de ſacili nō
debet credi. Primū ē amor. i.
ſi pꝫdiligit aliam. ꝫlez viri ſui
Secundū eſt odiū. videlicꝫ
ſi pꝫſumit matrē ipꝫm vel eius

uxorem odire. Terciū ē ſtul-
ticia. qꝫ mulier ſarua ⁊ leuis
eſt ⁊ ꝫtinacꝫ ſenſus. Quartꝫ
ē incertitudo cū nō ꝫſtat ip-
ſaz eſſe vꝫ fuiſſe certā qꝫ hunc
cōcepit de adulterio vꝫ de vi-
ro. non eniz hoc poteſt omni
adultere eſſe certꝫ. Sed qꝫ
remediū tali mulieri debz ad-
hiberi. dicēdū qꝫ ꝫ ꝫm Sco.
vbi ſupra triplex remediū
dari poteſt. Primū ē qꝫ indu-
cat filiū ſtrare religionē. ⁊ ra-
men talem qꝫ poſſit ꝫſſiōꝫ
ſuam ſeruare. ne ſcz incidat i-
cillam volens vitare caribdi.
Secundū eſt qꝫ clericus fiat
vnde valet tamen ꝫm deum
eccleſiaſtica beneficia accep-
tare. et his qꝫ ſufficiētibꝫ me-
rito iam contētus dimittat
hereditatē alteri fratri laico
in ſcꝫo remanēti. Si tamē ꝫ
nullā ꝫſuaſiōꝫ hōeſtā cor tā-
lis filij ꝫ ꝫflectere ꝫ ꝫt heredi-
tate dimittat. non videt qꝫ
debeat ſe ꝫdere illi. cū certa nō
ſit qꝫ talis ab ea ꝫꝫſuaſibil
in alijs tā licitis et hōeſtis
flecteret ex illo. imo forte te-
naciꝫ retineret ne ꝫꝫꝫ ꝫꝫ-
taret. cū talē notā ꝫꝫꝫ cau-
ant male nati Tūc demū ter-
ciū remediū addendū eſt. ſ. qꝫ
ſaluo iure humano et abſqꝫ

infamia sua: pot et dz de sua dote cu ea habebit in pratez vl de parafernalibz si habet z certis bonis z laboribz z sudoribz suis idene facere viru z legitimam ei ple. Obligatur eni satisfacere viro de psumpt ab illegitimo filio. Sz tal filius no tenet satisfacere q co sumpfit qd diu bone fidei fuit De hereditate aut mlter obligat heredibz viri ab itesta to l heredibz scptis. vl qbus filis credit q reliqstet hereditate. qd si nescit dz paupibus erogari. Tenet inqz fm corrdentia iusticie. no ei dico q teneat ad restituendu eq ualens hereditati. qz supius dictu e. Plinu qde differt inter habere z ppe esse. Sz qz iste legitimus heres nullam habuit hereditate. lz fm iusticiam fuerit ppe. ppta min q equalens hereditati sufficit sibi p hereditate fieda. illud aut min detinet fm arbitriu boni viri. Dz si n h fieri pt ptuc n obligat: tenebit tñ cu puenerit ad pignore fortunam. cetera d solu. c. odoard Si ho tal mlter nuqz habz vn possit restituere. tuc ex im potetia excusat: si heat satisfaciendi ppositu. ruij. q. vi. si

res. De adultero aut cui est fili? dicendu vidz si scit vel credit verisimillu esse suum: vbi m ipa satisfacere n valeat. videt q teneat de expensis patri puratiuo. qz cam efficacem dedit tali dano. extra de iniur. z da. da. c. si culpa. fm tñ possibilitate sua z si mitteret ipa adultera ad hospitali. vl qz finxit mortuu peperisse. vl qz notificauit sine piculo n esse filiu suu tenebit hospitali de nutrimeto z aliis expensis nisi notabilis paupertas excuset ea. cu de iure naturali ad hoc teneat. di. i. ca. ius naturale. et hospitalia ppter paupes nutriendos sine facta non ppe dimittes. Sz de hereditate vl dote si dota ret a pte puratiuo: teneri videt ad arbitriu boni viri. at tenta sua facultate. q tñ satisfactio occulte fieri dz. cu sine piculo manifestari no possit. ar. ij. q. i. ca. si peccauerit. Si aut dubitat adulter ex eo q mlter leuis e. z cu alijs adulterat. l etia qz ipa adultera dubitat vtz sit ei? vl mariti relinqtur iudicio dei cui omnia nuda sunt z apta. z gnari no videt de restone. Indecus e eniz vt in re dubia certa dec

De restitutōe Liber tercius

suā. ait Grego. xi. q. iij. 7 di.
xxiiij. habuisse. In nullo tamē
casu ad obviādū hmōi picul
vl mal' dz adultera vl adul
ter q̄rere aborsuz vl mortem
puuli. xxij. q. iij. c. faciant.

Quā debeat fieri restitutio
quod p̄tinet in se magnā dif
ficultatē

Cap. VIII

Wantū

ad octauum .s. q̄n
dz fieri restō. Dic
Tho. ij. ij. q. lxij. q̄ statiz. qz
ficut accipe rē alienā ēz insti
ciā: ita 7 retinere eā. qz p̄b q̄
aliqs detinet rē alienā inuito
dño ipedit eū ab vsu rei sue.
7 sic facit ei iniuriā. Manife
stū est autē q̄ nec p̄ modicū rē
pus licz alicui i pctō morari.
sed q̄libz tenet statū pctm̄ di
mittere vl deserere. Un̄ dz. q̄
si a facie colubri sūge pctm̄.
Et iō q̄libz tenet statū restitu
ere vl dilatoez petere ab eo q̄
pōt vsu rei p̄cedere. 7 si q̄dez
teneant de incertis cū illō es
set erogandū in p̄as causas
cū cōsilio ecclie. si hmōi p̄so
ne bñtes restituere remaneāt
ita paupes cū filijs 7 familia
q̄ nō habeāt vñ viuāt. fiat di
cit Ray. vt dixi i casu filii. s. i.
ti. de decimis. Ibi autē sic di

cit. Si qs retinuit decimas
longo tpe. 7 nūc veniat ad sa
tisfactōz. 7 postulat itūtu dī
7 ecclie. 7 qz hz puā subaz si
bi remitti qd̄ accepit tpe p̄te
rito. cū alie opteret cū sua fa
milia medicare. q̄uis ecclia
oēs decimas possz petere. si
viderit istū p̄ritū 7 p̄cel eius
im̄iti vitari. dz ei tanq̄ pau
pi dimittere vñ viuāt. cuz b̄
esset ei datur' postea. xvi. q.
i. c. q̄m. hec Ray. qd̄ intelligē
duz vidz vbi dant decime d̄
more. put ē de iure cōi. Ham
sec' vbi de more n̄ dāt. vl val
de diminute: vidēt excusari.
De b̄ tñ plene hēs i p̄ma pte
ti. i. Et dic̄ ibi glo. Guil. q̄ il
li q̄ resignāt i manu peniten
tarij q̄ hoc nō facerēt nisi pe
nitentiarij restituerēt eis p̄ p̄
te vl p̄ toto. q̄n nescit cui fiē
da est restitutio q̄ non credit
eos eē in statu salutis. Dicit
etiā paulopost q̄ nō ē necesse
q̄ fiat hmōi restō i manu pe
nitentiarij. dūmodo tñ sit pa
tus ad arbitriū ei' vl alteri
boni viri satisfacere. Dic̄ etiā
q̄ in hoc casu episcopus qui
est dispensator pauperuz po
test dilatoem dare vl partē
dimittere veletiaz totū si vi
derit ei expedire ad necessari

am sustentationē illius tanq̄
 alicui⁹ alterius pauperis. ita
 tamē q̄ quanto vtilius p̄t ge
 rat negociū illius cui facien
 da esset restitutio si p̄sona ei⁹
 esset nota. vtz exponēdo illa
 que eēnt restituenda in vsus
 tales q̄ magis ei possent p̄fi
 cere quo ad deū. hec ibi. Si
 tenet certis p̄sonis que nolunt
 dare dilatiōem: debz ad peti
 tōem ip̄ozū absq̄ dilatiōe sa
 tisfacere v̄l. cedere bonis. qz
 fur ⁊ raptor sp̄ ēi mora. et iō
 semp auget peccatū. ff. d̄ con
 dit. fur. l. in re furti. vbi lesi e
 gent ⁊ fame peunt ne interue
 niēte paululū mora inueniri
 non valeant qui redimantur
 dist. v. Semp enī ē vitanda
 mora vbi ē periculū. dist. xx/
 viij. c. de siracusane. ⁊ hoc eti
 am si oportet ip̄m medicare.
 Unde nō dico habito respe
 ctu ne egeat. Nam contra h̄
 nota extra de vsu. c. cum tu.
 tamē Buil. addit. sine culpa
 potest accipere vite necessaria.
 scz extreme Ray. moderate si
 bi vita retenta q̄ usq̄ plene si
 bi satisfaciatur. Dost. vero sic
 dicit. Sed qd si nō immine
 at tale piculū necessitatis. et
 is qui tenetur restituere non
 potest induci ad restitutiōnez

statim faciēdā. puta q̄ discre
 tus sacerdos p̄t conscientiam
 suam informare ex eo q̄ intē
 dit vtiliter gerere negocium
 creditoris. Nā si videt q̄ alie
 nō potest recuperare ī p̄petuū
 vel non ita cito v̄l ita p̄mode
 p̄t recepto iuramēto v̄l alia
 sufficiēti cautōe si habere p̄t
 dilatiōem p̄cedere. et sub hac
 conditiōe si hec adimpleue
 rit in talē diem peccatorē ab
 soluere. ⁊ sic creditor quod ei
 debet recuperet. et peccator nō
 recedat a p̄bitero desperatus.
 hec ille. S; quod in fine hu
 ius. s. scilicet q̄ absoluat sub
 cōditiōe: contrariuz asserit
 Buil. dicens. q̄ absolutio a
 peccatis nunq̄m debet fieri
 sub cōditiōe. ⁊ ideo potest di
 ci q̄ absoluat simpliciter si ē
 absoluendus. sed declaret q̄
 nō valebit absolutio nisi ad
 impleat p̄missum. Buil. Ar
 chidiacon⁹ fo super c. si res.
 xliij. q. vi. querit vtrū habē
 ti restituere debeat haberi re
 spectus ne egeat. Et dicit v̄
 detur q̄ sic. ff. de regu. iur. l.
 incōdemnati. ff. de cōces. bo.
 l. ij. ⁊ sic nota p̄ Bef. de solu.
 c. odoardus. ⁊ facit ad h̄ qd
 h̄. xvi. q. ij. q̄cūq̄. S; inno.
 p̄ no. l. c. cū tu. extra de vsu.

De restitutiōe liber tercius

sec^o credūt fm canōes. vt ibi
norāt Ala. Ber. et Hosti. q^o
insolidū tenēt detētores vsu
raz z nō solū inq̄stum facere
pūt. q^o Hosti. i. sū. dicit q^o qui
hnt restituere paulatī singul
mēsibz soluāt creditoribus.
si alit nō pūt sine magno sui
detrīmēto put poterūt vl cō
ponāt se cū expoliat. q^o si nul
lā pūt inuenire misericordiam
apd eos absqz dilatiōe tūc te
nent satisfacere l' bōis cedere
qz petō: sp ē i moza: ff. d con
dit. fur. l. in re furtiua. extra
de symo. c. cū in ecclia. Alii
tenēt dictū pcedēs rāqz equū
scz q^o tenent soluere q̄rū pnt
retenta sibi vite cōmoda. ar.
de con. di. v. c. discipulos. ex
tra de fur. c. si q̄s. Sz arch. su
per d. reddere. eiusdē. c. ibi di
cit. q^o statī d3 reddere totū qd
p̄r. allegās Tho. ij. ij. q. lxxij.
q^o dic q^o statim fiēda ē restō. di
ctū tñ Tho. p̄r dici nō esse p̄
si sane intelligat vt ifra dicef
Sz i qdā sūma d3 q^o qui
hnt restituere vsuras z male
ablata z pponūt firmē red
dere z nō pnt statiz. qz nolūt
cū familia egere l' medicare. z
tñ incipiūt iuxta posse satis
facere. vtz tales pnt absolui
z cōicari. Rñ. aut sciunt pso

nas certas aut nō. z si sciunt
īpi hntes male ablata: et īpi
etiā qbz debent hmoi nolūt
tutū ē q^o de p̄scia corū st̄r ad
tminū ipsoz z volūtātē Si
ho tales nesciūt damna sibi
data z reuelatio possēt eē pi
culosa illis q^o volūt restituere
tunc nō est reuelādū illis. sed
p̄sumendū q^o p̄fessor cām illo
rū vtiliter agat. z p̄fitens in
tēdat z p̄mittat satisfacere q̄s
cito p̄r. qz h3 locū ratiōabili
tio d' bono z eq̄. z tūc p̄fitens
absoluit cōicare p̄r. qz ē i via
salutis. Si ho oīno nesciāt p
sone qbz ē restitutio fiēda. tūc
est liber in p̄tate p̄lati vl di
creti p̄fessoris dare et p̄stitu
ere terminū p̄freti sic viderit
necessitatē z p̄tritiōnē e^o z vo
luntatē p̄mptā restituēdi. et
ifra istū tminū tal' p̄r absolui
z cōicari. Itē vbi maior ē cō
tritiō ibi maior misericordia z
venia ē fiēda z remissio. z qz
tot^o mūd^o fere est inuolut^o i
rapinis. sic p̄ posse tuo curre
p̄ mediū ne nimia securitas l'
remissio p̄ire faciat q̄s discre
ta equitas poterat reuocare.
Itē sp̄ iniuriās z spoliās vel
cōplices eoz debēt hūilz po
stulare veniā ab eis. q̄s offen
derunt ne illi remaneant in

rancore et mala voluntate.
 Quid autem debeat facere vroz
 et familia raporis et usurarij
 et hmoi qd non hnt nisi de obli-
 gatis restitutiōi. habes. s. in
 ca. de rapina. §. xij. i. si. Ho-
 ra qd Ray. et Docti. circa istā
 materiā restitutiōis dicunt.
 Hoc notent sacerdotes et re-
 tineat qd fm qd maior vel mior
 fuerit fraus vel dolus vel violē-
 tia maior vel minor dicit esse di-
 scretio iudicantis. et fm h i vsu-
 ris que sunt in depositis vt
 dicitur sup in. c. de usura. qd
 oīno sunt restituēde. tñ qd mi-
 nor est ibi violētia qd i ceteris
 poterit cōfessor etiā cū scitur
 psona cui fienda est restitutiō
 magis moderare tpus restitu-
 endi rerēta sibi vite comoda et
 familie sue. Quidam circa
 materiā istā dicunt et meo iu-
 dicio satis rōnabiliter qd i certis
 casibus nō tenet qd ad statim re-
 stituēdū actualiter. etiā si habz
 modum aliqualem ad restituē-
 dum et ab eo cui tenet inueni-
 re nō possit nec dilatores nec re-
 missiōem. s. subitā velit fieri
 sibi restituēdes. qñ vicz ex re-
 stitutiōe statim vel statim isti-
 tuēdo seqretur inde euidentis
 vel pbabile dānū spūale l' tpa-
 le notabile ipi restitutiōis vel

alioz. qd pōderarz damno
 ei qd dicitur hēre ex carētia illi rei
 Pōt autē tale dānū eē triplex
 seu scādalu notabile l' dānūz
 Periculū mortis Infamia qd
 uis. Periculū notabile mor-
 tal' culpe. Rō autē hmoi est qd
 scz talis restitutiō possit dis-
 ferri. qz fm Scorū creditoz
 qd debz habere magis dicitur vel
 le in hmoi casibus vt maximū
 incōmodū seu dānū ei qd ha-
 bet restituere euicet in modi-
 ca restitutiōis dilatiōe qd suuz
 modicū incōmodū vel dānūz
 ex carētia ad tēpus sue rei.
 Et si obijciat qd restituere est
 actus negatiui pcepti. qz redu-
 cit seu explicat p h qd est non
 retinere alienū. s. pceptū ne-
 gatiuū obligat sp et ad semp.
 Rñdet fm Sco. qd alienū in-
 iuste et iniūto dño retinere sim-
 pliciter phibet. ppter ea sp et
 ad sp isto mō necesse est saluti
 alienū nō retinere. Sed qñ
 quis habz voluntatē et ppo-
 situm restituēdi alienū p tpe
 oportuno extric tenet domi-
 no rei volente. i. velle debet
 te. Vult autē h dñs rei et si nō
 actu elicito. tñ actu debito et
 honesto. quia velle debet qd
 qui suū habz retineat quous
 qd potuerit oportune. Et si

De restitutōe liber tercius

dicat. dñs rei hoc agit inuite
z qz nō vult qz p qntūcūqz rē
pus suū retineat. Dicēdū fm
Sco. qz dñs etiā inordinate
volente statim rehabere suū
z p dñs ptra rectā ratōez no-
lente primū retinere suū: tūc
tenēs nō ē detentor iust⁹. nā
z depositū debz reddidōe stri-
ctissima reddi cuz reperit. vt
C. depositū. l. si. z tñ iuro do-
mino volūtate inordinata cuz
fperit. vt cū eo malū faciat si-
bi vñ alteri p̄ retineri. Et au-
gust. dicit qz multa bona sūt
p̄stāda inuit⁹: dñs eoz potius
vtilitati q̄ volūtati p̄sulitur
dist. xlv. c. et q̄ emēdat. z exē-
plū ponit. xxij. q. iij. ca. ipsā
pietas. de eo. s. q̄ 3 volūtatez
suā extrahit de domo ruita.
quod laudabilis sit. Est ḡ
vnus casus cū iminet ex ei⁹
restitutōe subita piculū dā-
ni incōpabiliter p̄ualēz dam-
no qd̄ inde habz creditor ex
carentia rei sue. puta cū ipse
creditor ipugnaret bonū cōe
z habēdo illā rē seu pecuniā
quā q̄s de suo retinet magis
posset ipugnare z p̄ualere cō-
tra bonū cōmūe. Nā tūc fm
Rich. in. iij. nō tenet illō re-
stituerē illi s̄ fidelz refuare.
vt restituat sibi vñ hereditibz

suīs qñ s̄ fieri poterit sine p̄-
iudicio boni cōmūis. vñ d̄po-
sitare illud ordinādo et pui-
dendo qz tpe suo restituatur.
Idē videt dicēdū cū q̄s ma-
le vteret re sua rehabita. pu-
ta gladio ad occidēdū se vel
aliū vel hmōi. Idem videt di-
cendū cū ex subita restitutōe
ille q̄ restituerz rē ablatā per
furtū vel aliud viciū detege-
ret z inde infamaret: cum fa-
ma sit qd̄ notabil⁹ suba tpa-
li. vñ q̄ni⁹ reputat p̄ctm̄ de-
tractōis q̄s furti: ceteris pari-
bus fm Tho. ij. ij. q. lxxij. et
vi. q. i. deteriorēs. Cū ḡ q̄libz
debeat puidere p̄seruatōi fa-
me sue. ar. xij. q. i. c. nolo. pōt
talis differre restitutōe; vsqz
ad tps q̄ nō dep̄bendat i cri-
mine z infamez si aliter pui-
deri nō pōt. Idē dicendū est
cū id qd̄ d̄z restitui nō possit
restitui nisi faciēdo magnas
expensas ad mittēdū sibi. qz
in remotis ē creditor. Tūc et
qd̄ agēdū ē habet. s. etiāz co-
ti. c. iij. Et idē dicēdū qñ mu-
lier hz filiū p̄ adulteriū nesci-
ente viro. l. supposuit sibi ali-
enū partū q̄ nutrit de bonis
viri. vñ etiā heres dimittitur
vt p̄p̄rius filius: cum teneat
mater talis de omnibz q̄ p̄ci-

pit talis fili⁹ bonis. s. putati
 ui patris. nō tñ d3 reuelare fa/
 ctū qñ ex h⁹ se q⁹ et vl⁹ seq⁹ pba
 biliter posset mors sua vl⁹ p/
 lis talis. vl⁹ etiā notabil⁹ infa
 mia seu alia gñia scādala fm
 Ray. 7 Jo. neapol. in qlibz.
 de quo habes. s. plene co. li.
 ti. i. c. de furto. vide ibi. Ali
 us casus qñ ex h⁹ mōi restitu
 tōe poss⁹ seq⁹ mors spūal⁹ seu
 pctm̄ mortale pbabiliter i re
 stitucōe vel familia ei⁹. puta
 restituēdo que habz aliēa ad
 tantū venit paup⁹atē vl⁹ mise
 riā q nō p⁹ viuere l⁹ puidere
 filijs suis de victu 7 vestitu:
 7 cū sint alicui nobil⁹ dditōis
 mendicare nimis erubescūt:
 ab amicis ad sufficiētā non
 inueniūt: laborare nesciūt vl⁹
 non pñt quia paruuli vl⁹ in
 firmi. et sic restituēdo exponit
 tur piculo ipse cū familia sua
 furādū: vel pstituedi filias. l⁹
 desperatōis vbi retinēdo qd
 habet alienū cum ipso et idu
 stria sua puideret parce sibi
 7 familie sue disponit ad sa
 tisfacienduz paulatim. Hoc
 sentire videtur Sco. in. iij.
 Den. i qlibz. vi. q. xxiij. Et
 idē vidz dicēdū cū qd habet
 istrumēta artis sue vñ ex la
 bore suo gubernat se et suos

7 vendēdo vl⁹ tradendo ea vt
 restitnat suis creditoribz nō
 poterit laborare 7 idelucra
 ri. puta libros q ad iurisperi
 tos et medicos. ferramēta q
 ad artifices. Laborādo autē
 cū pdict⁹ vltra sustēratōez su
 am poterit i futuz paulatim
 satisfacere. A⁹ credo esse 3 B
 qd dicit Tho. ij. ij. q. lxij. f. q
 statim restituendū ē alienum
 simpliciter. Nō enī ita ama
 re sba accipiēda sunt dic⁹ lex
 sed ciuilit. 7 in sacra scprura
 statim dicit fieri qd in pliro
 tpe. vt prz Malach. ij. Sta
 tim veniet ad tēplū rē. 7 sci
 pue cū ex causa ita vrgēti dif
 fert vt dictū ē. Potest etiam
 multipliciter capi in iure. 7 nō
 solū p potētia facti s3 iuris et
 pmoditatis. vt prz. xxij. q. iij
 ca. faciat. i glo. Hec tñ n̄ sūt
 pdicanda ne pareat via detē
 rioni alienozū ad qd nimis p
 sone sunt inclinate. s3 cū ma
 gna discretōe in p⁹essioe 7 cō
 silijs tractāda. et cū mult⁹ cir
 cūstantijs considerāda q ho
 nestent factū. Ad hoc etiā fa
 cit qd dicit Jo. neapol. i ql
 bet. ix. q. xxij. 7 Ric. in. iij. ec
 Pe. de pal. Itē potēti re
 stituere male ablata statū qri
 tur vtrū sufficiat relinqze in

De restitutōe liber tercius

testamēto vel in instrumento
q̄ heredes restituāt. Rūdz ad
h̄ Jo. neapol. in. ix. q̄libet. q.
xxij. q̄ hoc sufficit in duob⁹
casib⁹ tm̄. Prim⁹ ē q̄n̄ ha/
bēs male ablata credit h̄e et
p̄ certo vel q̄si. p̄ certo q̄ talis
retētio n̄ sit ḡ volūtatez dñi.
tal̄ enī retētio n̄ ē iuriosa vl̄
iniusta. null⁹ enī patit̄ iniusti
ciā volens. vt̄ d̄z. v. ethicoz.
Sec⁹ cas⁹ q̄n̄ tal̄ retētio
rei aliene est p̄tra voluntatez
dñi s̄z inordiata. puta cū non
reddit̄ gladi⁹ furioso cū repe
tit̄ ip̄m in furia. h̄ enī iuste fit
vt̄. xxij. q. ij. c. ne q̄s. Et silz h̄
est q̄n̄ vult rē suā statiz habe
re quā retinēs nō p̄t dare sine
notabili dāno suo. z ecōtra il
le cui⁹ ē p̄t sine dāno z incom
modo carere ad tpus. Extra
istos casus nō sufficit ad sa
lutē nisi statim restituat. Rō est
q̄ de necessitate salutis ē vita
re pctm̄ mortale. s̄z nō solum
auferre alienū: sed etiā deten
tio rei aliene extra p̄dictos
casus ē mortle. q̄z ḡ iusticiā.
q̄z cū faciat iuriā primo. z h̄
cū p̄t restituere. Tñ n̄ sufficit
ad salutē tali relinq̄re in instru
mento vl̄ p̄ testamētū q̄ here
des restituāt: s̄z ḡ necessitate
salutis ē statim restituere si. p̄t.

Sed si ille cui⁹ est res vl̄ cui
obligat nō p̄t illa re carere si/
ne incōmodo suo etiā ad tps
optz q̄ restituat etiā cū magi
cōmodo suo. nec sufficerz di
mittere p̄ testamētū. Ter
cius casus excusans a restitu
tōe subita ē: cū ex h̄ imineret
piculū mortis corp̄al. Et no
ta fm̄ Richar. i. iij. di. xv. q̄
si ille q̄ dānū intulit h̄z aliqd
vl̄tra necessitatez sustentatōnis
nature: q̄suis sibi necessariū
ad victū fm̄ decētiā sue p̄so
ne restituere tenet. Nō ē lici
tū ē de alieno vinere cū secla
ri honore. Si autē nō habet
nisi necessaria ad sustentatōez
nature tūc subdistinguēduz ē
q̄ aut iste q̄ ē passus dānum
non indiget ad sustentatōz na
ture eo qd̄ ab eo ablatum est
z ille q̄ abstulit p̄t retinere et
restituere nō tenet. q̄z ex iure
nature licitus ē vniciqz vs⁹
possessionis necessarie ad su
stentatōnem nature. Extre
ma enim necessitas facit oīa
cōmunia. ff. ad. l. rodiam. de
iactu. l. ij. §. cum in eadem.
in textu et glosa. Aut indigz
ad sustentatōnem nature: eo
q̄ ablatum est. z tunc subdi
stinguo. quia aut primus. id
ē dominus ipsius rei indiget

ista re ad sustentatōez sue nature pulsus fuit necessaria ad sustentatōez nature illi⁹ qui abstulit. aut eodē tpe vterq; indigens factus est ista re ad sustentationē sue nature. aut iste q; abstulit fact⁹ ē indigēs re ista ad sustentatōez sue nature prius q̄ iste a q; ablata est. Primo mō 2 scōo potest dici sine iudicio q; iste q; abstulit rem istā teneat restituere illi a q; abstulit. quia nunq̄m facta fuit res illius q; eā abstulit. s; sp̄ remansit illius de iure. p⁹ q̄ enī sum in statu in quo res mea necessaria est mihi ad sustentatōez nature: nō p̄t fieri alteri⁹ me tradicēte. Si tercio modo. tunc ille q; abstulit restituere nō teneat. q; ab isto tpe q; facta ē necessaria sibi ac quisitū fuit ius in illa re illi q; abstulit. Et iō q̄muis damnus passus veniat postea ad statū in q; res sibi ablata est; sibi necessaria ad sustentatōez nature. n̄ p̄pter hoc h; mai⁹ ius in ista re q̄ iste q; eā abstulit. nisi iste q; eā abstulit deuenisset ad statū in q; ampli⁹ res ista nō esset sibi necessaria ad sustentatōez nature. Idez p̄ totū. Pe. d. pal. i. iij. 2 Sco. Ex p̄dictis boz p̄z q; res q;

habēt restituere 2 si retineat sibi quodāmodo necessaria ad sustentatōem sui et familie ad vitādū ml̄ta picla anie et corpis q; v̄sib; seq̄ possent bonis suis cedēdo 2 oib; se exponiādū p̄ restōe siēda. qd̄ forte tutius eēt restituere 2 i dō cōfidere: etiā si op̄terz medicare fm Ray. Ad h̄ nō videtur teneri de necessitate salutis. tū n̄ debēt tales lante viuere 2 pōpose vestiiri cū familijs. 2 fili as suas cū magnis dōtib; nuptui tradere: sicut si nō essent obligati iustitōi. s; parce viuere 2 paruas dotes tradere. Et si nō p̄nt nobili vl̄ mercatori nuptui dare debēt artificii 2 plebeo tradere. 2 alia sup̄ sua resecare. Cū multa q; prudentia h̄ negociū agēduz est. cū efficacit vident̄ facere qd̄ p̄nt ad restituēdū et i alijs se bñ habere. 2 cū timore dī credo q; p̄nt absolui 2 cōmūicare. Qui aut̄ 2 de eo qd̄ p̄nt sp̄ p̄crastināt 2 ānuatim repiuntur p̄mittere cōfessorib; restitūdem facere: 2 postea nō faciūt nō vidēt ab̄oluēdi. nisi p̄us faciant vel disponāt efficaciter negociū vt habeat excurtōez. 2 ml̄to min⁹ ei p̄mitti d; cōio sumi: q̄ntum dico

s' copy

De restitutōe Liber tercius

spectat ad p̄siliū p̄fessor. Nā
q̄ntū ad sacerdotē q̄ h̄z cōica
re cū ille seī māifesto ad hoc
ingerit: q̄d iuris h̄es in terciā
pte. ti. eo. De vsurarijs au
tē manifest; quō sit agēdū cū
eis in restitutōe ⁊ collatōne
sacramentoz. babes. s. eo. c.
de vsu. Possent etiā tales pe
tere remissōem a creditoribz
quā si sine fraude ⁊ sp̄te ob
tinent nō ip̄is ampli⁹ obligā
tur. nec etiā paup̄ibz illa re
missa eis dare tenent. Nō tū
decēs esset vt diues a paupe
⁊ indigens paz a multū indi
gente peter; r̄missiōez. Que
ritur vtz ep̄s elapsis tribus
vl. iij. xxx. vel. xl. annis pos
sit agere contra heredes vel
possessores bonoz quondaz
illi⁹ q̄ in testamēto reliq̄t mil
le libras soluēdas noie vsu
raz incertaz: cū de extorsioe
dictaz vsurarū nō appareat
nisi p̄ p̄fessioez dicti testator;
R̄nd; Lau. post Fede. q̄ cū
actio q̄ p̄petit ex testamento
vel p̄ditio q̄ cōpetit ep̄o p. l.
nulli. C. de epi. ⁊ de. sit p̄sona
lis et spacio. xxx. annoz clau
dat p̄ n̄is. C. de p̄sep. xxx. vl
xl. annoz. iō p̄tra heredes bo
na fide possidentes: q̄ sp̄ p̄su
mit nō p̄petit actio ad dictas

mille libras: nisi p̄bare heredes
malā fidē habuisse ⁊ sci
uisse viciū ⁊ crimē defuncti.
quo casu debz intelligi. c. tua
nos. cū si. Et idē si de extorsioe
appareat p̄ aliud q̄ p̄ re
stamētū. Quo autē ad posses
sores bonoz in q̄s p̄ testato
rē l' ei⁹ heredē bona sūt alie
nata: nō ē aliqd̄ dubiū si pos
sederūt spacio. x. ānoz. quia
actō p̄sonal' nō p̄petit p̄ succes
sozē singularē. vt. l. i. s. heres.
ff. ad trebel. Nā obsūt p̄mo
dicta. s. q̄ actōes ep̄o p̄peten
tes durāt. xl. annis. qz intelli
git hoc de actōibz p̄petētibz
ep̄iscopatu vel ecclesijs col
legiatis. sed hic nō competit
actio ep̄o vt ep̄o: sed vt icono
mo ⁊ administratori bonoz
paupez. Querit q̄d si p̄e
missio generali edicto q̄ q̄cū
q̄ dederit vsuraz noie aliqd̄
tali veniat infra tot dies ⁊c.
Si nemo veniat: nec etiā
aliqs vsuras certas vsurari⁹
assignauerit infra terminum
sibi ad id statutū lata q̄ ē sen
tentia p̄ ep̄um declarās illas
esse certas. vtz vsurarius sit
tutus si postea appareant p̄
sone certe quibus ē restitutio
fienda. Federic⁹ de senis sen
tit q̄ sic: etiā quo ad illos qui

S. p̄p̄na.

tunc erāt extra dyocelīm. fa-
 tetur tñ q talib cōperit sine
 diūm p̄ra ep̄m vel paupes.
 Sz cogita dicit Lau. an sit
 verū. 7 p̄trariū praticat qñ n̄
 est determinatū q om̄ia veniāt
 sub noīe icertozū. hoc est qñ
 non sit taxatio vere: 7 fm qñ
 titatem ad qm ascēdunt. sed
 minor: et fm q inter eos con-
 uentū est 7 de h̄ iudici p̄ cui?
 sn̄a alio non dato p̄sumit q
 stat legitime. An aut tal pra-
 tica sit iuri p̄sona tuīpe vide
 Prompti sunt tñ ep̄i ad eius
 obseruatōem. qz p̄ seip̄s icer-
 ta imburant. nec ad illorum
 volūt restitutōem venire vel
 teneri. sed sit certa taxatio sz
 p̄uentōem fm q̄ moris est. q̄
 tñ an possit de iure fieri vidē
 dū ē. Querit etiā Archid.
 q si q̄s decedens relinq̄t sibi
 heredē ex testamēto vl̄ ab in-
 testato. 7 ordinauit qndā exe-
 cutores tñ ad emendā suoz
 forefactorz q̄ decedēs tēpore
 mortis sue creditoribz tēpe-
 bat. 7 iā termini solutiōis su-
 perant. Dicit rñ dēdo q̄ iste
 executor debita hmōi solue-
 re tenet: 7 p̄t p̄ueniri. qz elap̄
 terminis solutiōis cepit inu-
 rari creditoribz i nō soluēdo
 defūctis. Ex p̄cepto aut dūi

est solutō faciēda. ar. xi. q. i.
 c. magnū. xxij. q. vi. c. tribu-
 tū. qz peccat in termino nō sol-
 uendo. tñm qz frangit p̄mis-
 sum. extra de pacti. ca. i. 7. ij.
 tum qz illo elap̄so inuito do-
 mino detinet alienū. ff. de ex-
 cep. doli. l. ij. §. circa. 7 h̄ tenēt
 quidā. s. vt noīe forefactorz
 hoc casu veniant debita q̄rū
 terminus solutiōis tpe mortis
 elapsus erat et p̄ illis agi pos-
 set. Sec̄ de debiti. qz tñi-
 nus nō aduenerat. Et ita no-
 rat spe. i. Rubrica. q̄lit̄ septa
 in iudicio p̄ferri. §. nunc so.

De eo vero demuz cui da-
 tus est aliqd̄ p̄ errozē dicit Jo.
 de rip̄. in tractatu de p̄tracti-
 bus q̄ in tali datōne aut ē er-
 roz p̄sone vel fortune: vl̄ alte-
 rius cōditiōis apposite. Si
 p̄mo mō. puta itēdo dare pe-
 tro 7 do martino: tūc marti-
 nus tenetur acceptū restituere
 vel danti vel illi cui inten-
 debat dare. ar. xxix. q. i. §. i.
 Si vero error fortune. puta
 intendo tibi dare vt pauperi
 7 tu es diues. dicit q̄ sic acce-
 ptū tenet restituere danti vel
 alicui pauperi nisi recipiens
 interim effectus fuisset paup.
 Si so sit error alic̄ alterius
 p̄ditiōis. puta credo te sc̄m

Roz p̄p̄one

Roz fortune

Roz gdnas

De restitutiōe liber tercius

cū tu nō sis. et iō dono tibi vlt
credo te celebraturū missas.
sō do tibi. dicit q̄ si receptori
p̄stat de p̄cisa int̄tōe dantis
sc̄z qz als nō daret nisi ista cō
ditio subess̄: talis error obli
gat ad restituendū receptuz.
aut ad sufficiēter supplēdū p̄
se vlt aliū int̄tōem dātis. q̄z
rō ē. qz cū res in istū nō trāse
at nisi eo modo q̄ vult dante
trāsferre si nō existat p̄ditio i
ip̄m res nō trāsferet. Alij aut̄
dicunt q̄ ad talē restōem talis
error nō obligat nisi ip̄a cōdi
tio circa quā errat ess̄: causa
motiua et final̄ tal̄ datōis. qd̄
p̄bāt p̄ s̄le. Do tibi libras cē
tū. qz credo te eē amicū meuz
dato q̄ accipiēs nō sit amicū
meū nō obligat ad restōnem.
Si aut̄ amicitia sit cā p̄pter
quā do tibi centū libras. s̄. si
sis amicū meū. et nisi amicū fu
eris obligaris ad restōez. Ex
his p̄tz q̄ q̄stozes sc̄ti anho
nij vlt aliū q̄cūqz nullo modo
p̄nt sibi retinere ea q̄ ill̄ pau
p̄ibz vlt locis p̄ q̄bz petūt dā
tur. qz hic ē error p̄sone. Cle
runicū qz nullus tenet p̄p̄rijs
stipēdijs militare. nec causas
alioz agere ad suas exp̄sas:
dico q̄ tales p̄nt viuere super
q̄st̄ q̄s faciūt. et p̄ō eis mo/

deratū salariuz dari. hecille.
Illa p̄o que dant eis ex men
dacijs eoz q̄stoz. vicz qz asse
rūt q̄ dicēt m̄tre misse p̄ dātī
bus. vlt hēbunt talē indulgē
tiā. vlt absoluēt a votis eozū:
vlt a casibz reseruatis. vlt q̄ si
ent lectisternia in hospitali d̄
h̄mōi. p̄ q̄bus illi dāt als nō
datū. cū nec talia sūt vlt ve
ra sunt. totū ē rapina. et resti
tui debent dātībz ea. vlt pau
p̄ibus erogari. ar. xiiij. q. v.
c. non sane.

Finit libellus de restituti
onibus fratris Antonini ar
chiep̄iscope Florentini. in q̄
diffuse tractatur de hac ma
teria.

*Vlt s̄. imp̄p̄rijs
sc̄ti Antonij*

*primus huius libri ad
fratrem Antoninum
ep̄iscopum Florentinum
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis
de rebus libellis*